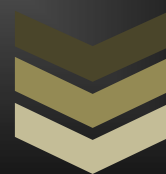

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Książki

**UWARUNKOWANIA
ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO**

ZAŁĄCZNIK NR 1 DO UCHWAŁY
RADY GMINY W KSIĄŻKACH
ZDNIA ROKU

SPIS TREŚCI

INFORMACJE WPROWADZAJĄCE	3
PODSTAWY FORMALNO-PRAWNE	3
ZESPÓŁ AUTORSKI	3
CEL, ZAKRES I METODY OPRACOWANIA	4
1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOTYCHCZASOWEGO PRZEZNACZENIA, ZAGOSPODAROWANIA I UZBROJENIA TERENU.	6
1.1. Ogólna charakterystyka gminy.	6
1.2. Analiza porównawcza gminy, powiatu i województwa na podstawie wybranych cech.	7
1.3. Struktura użytkowania gruntów i przeznaczenie terenów.	10
1.4. Podział administracyjny gminy Książki.	11
2. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGÓW JEGO OCHRONY.	13
2.1 Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.	13
2.2 Decyzje o warunkach zabudowy.	13
2.3 Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.	14
3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU ŚRODOWISKA, W TYM STANU ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, WIELKOŚCI I JAKOŚCI ZASOBÓW WODNYCH ORAZ WYMOGÓW OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO.	16
3.1. Położenie fizyczno-geograficzne.	16
3.2. Budowa geologiczna i rzeźba terenu.	16
3.3. Hydrografia.	17
3.3.1. Wody powierzchniowe.	17
3.3.2. Wody podziemne.	19
3.4. Klimat.	19
3.5. Gleby.	19
3.6. Fauna i flora.	21
3.7. Rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna.	22
3.7.1. Rolnictwo.	22
3.7.2. Leśnictwo.	27
3.8. Uwarunkowania rozwoju turystyki.	27
4. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO, ZABYTEKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ.	30
4.1 Ochrona zabytków.	30
4.2 Rys historyczny.	31
4.3 Obiekty wpisane do rejestru zabytków.	34
4.4 Obiekty wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków.	35
4.4.1. Zabytki architektury i budownictwa ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków.	35
4.4.2. Zespoły dworsko – parkowe.	38
4.4.3. Nieruchome zabytki archeologiczne.	39
4.4.4. Obiekty sakralne.	51
5. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WARUNKÓW I JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, W TYM OCHRONY ICH ZDROWIA.	55
5.1 Potencjał demograficzny.	55
5.2 Struktura wieku i płci.	59
5.3 Rynek pracy.	61
5.4 Gospodarka mieszkaniowa.	63
5.5 Infrastruktura społeczna.	65
5.5.1 Oświata.	65
5.5.2 Ochrona zdrowia.	66
5.5.3 Opieka społeczna.	66

5.5.4 Stan bezpieczeństwa.....	67
5.5.5 Kultura.....	67
5.6 Działalność gospodarcza.....	68
6. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA.....	72
7. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POTRZEB I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY.....	73
7.1 Mocne strony.....	73
7.2 Słabe strony.....	74
7.3 Szanse.....	74
7.4 Zagrożenia.....	75
8. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU PRAWNEGO GRUNTÓW.....	75
9. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WYSTĘPOWANIA OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH.....	76
9.1 Obszary i obiekty chronione prawem.....	76
10. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WYSTĘPOWANIA OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH.....	78
11. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WYSTĘPOWANIA UDOKUMENTOWANYCH ZŁOŻ KOPALIN ORAZ ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH.....	78
11.1. Złoża kopalin.....	78
11.2. Zasoby wód podziemnych.....	79
12. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WYSTĘPOWANIA TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH.....	79
13. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, W TYM STOPNIA UPORZĄDKOWANIA GOSPODARKI WODNO ŚCIEKOWEJ, ENERGETYCZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI.....	79
13.1. Komunikacja i transport.....	79
13.1.1. Drogi kołowe.....	79
13.1.2. Komunikacja kolejowa.....	82
13.1.3. Transport publiczny.....	83
13.1.4. Urządzenia komunikacyjne.....	83
13.2. Gospodarka wodno – ściekowa.....	83
13.2.1. Zaopatrzenie w wodę.....	83
13.2.2. Odprowadzanie ścieków.....	84
13.3. Elektroenergetyka.....	84
13.4. Odnawialne źródła energii.....	85
13.5. Gazownictwo.....	86
13.6. Ciepłownictwo.....	86
13.7. Telekomunikacja.....	86
13.8. Gospodarka odpadami.....	86
13.9. Urządzenia melioracji wodnych.....	87
14. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZADAŃ SŁUŻĄCYCH REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH.....	88
14.1.1. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju.....	88
14.1.2. Krajowy Program Zwiększania Lesistości.....	90
14.1.3. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko – Pomorskiego.....	90
14.1.4. Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego.....	91
14.1.5. Strategia Rozwoju Transportu do roku 2015 w Województwie Kujawsko – Pomorskim.....	92
14.1.6. Strategia Rozwoju Powiatu Wąbrzeskiego na lata 2013 – 2020.....	93
14.1.7. Strategia Rozwoju Gminy Książki.....	93

INFORMACJE WPROWADZAJĄCE

Pierwsze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Książki przyjęło uchwałą Nr XXVII/106/2001 Rady Gminy w Książkach z dnia 12 czerwca 2001 r.

W zmieniającej się sytuacji społecznej i gospodarczej gminy zaistniała potrzeba aktualizacji treści zawartych w studium oraz wyznaczenia nowych kierunków rozwoju gminy. W tym celu Rada Gminy w Książkach podjęła uchwałę nr XXVI/109/12 z dnia 26 października 2012 r. o przystąpieniu do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Książki.

Przy sporządzeniu zmiany studium wykorzystano informacje z obowiązującego dotychczas dokumentu, jednakże w wyniku zmiany uwarunkowań przyrodniczych, społecznych i gospodarczych, zdecydowana większość danych została zaktualizowana. Wprowadzono nowe dane, jednocześnie wykorzystując informacje i statystyki z lat ubiegłych. Dostosowano również zapisy zmiany studium do obowiązujących przepisów prawa, co pozwoliło na trafne dokonanie oceny zmian badanych zjawisk we wskazanych przedziałach czasowych.

PODSTAWY FORMALNO-PRAWNE

Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Książki zostało opracowane na podstawie:

- art. 18 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz.U. 2013 poz. 594 z późn. zm.);
- art. 9 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r. poz. 647, z późn. zm.);
- uchwała nr XXVI/109/12 Rady Gminy w Książkach z dnia 26 października 2012 r. o przystąpieniu do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Książki.

ZESPÓŁ AUTORSKI

Studium opracowane przez zespół autorski w składzie:

inż. Henryk Szkuta,
mgr inż. Tomasz Henryk Szkuta,
mgr Artur Wojciech Szkuta.

Biuro Projektów i Usług Techniczno-Organizacyjnych Budownictwa
PRZEDSIĘBIORSTWO USŁUG I INICJATYW GOSPODARCZYCH „SZKUTA” SA. w Toruniu, ul. Legionów 52/9.

Zmiana studium opracowana przez:

PLANISFERA Biuro Planowania Przestrzennego

Łukasz Piskurewicz

ul. Al. 23 Stycznia 26/38, 86-300 Grudziądz

Tel. 519 183 911, e-mail: lukasz@piskurewicz.pl

Zespół w składzie:

- projektant mgr Łukasz Piskurewicz (kwalifikacje do projektowania w planowaniu przestrzennym uzyskane na podstawie ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r., o samorządach zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów),
- asystenci głównego projektanta:
 - Małgorzata Lipińska,
- specjaliści ds. spraw ochrony środowiska:
 - mgr inż. Joanna Klimek.

CEL, ZAKRES I METODY OPRACOWANIA

Głównym celem opracowania Studium jest aktualizacja uwarunkowań i wyznaczenie aktualnych kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Książki. Pierwsze „Studium” uchwalono 2001 roku. Od tego czasu zmieniła się zarówno sytuacja społeczna i gospodarcza gminy, jak i struktura przestrzenna tej jednostki administracyjnej. Aktualizacja i określenie kierunków zagospodarowania przestrzennego polega na ustaleniu lokalnych zasad organizacji struktury przestrzennej gminy przy równoczesnym uwzględnieniu wymagań dotyczących ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, rozmieszczenia infrastruktury technicznej i społecznej oraz uwzględnieniu podstawowych elementów sieci osadniczej.

Ustalenia studium winny być rozumiane jako świadome działanie władz gminy Książki, zmierzające do optymalnego wykorzystania uwarunkowań przestrzennych gminy w celu osiągnięcia wyznaczonych kierunków rozwoju. Generalną zasadą kształtowania i zagospodarowania przestrzeni gminy winny być reguły określające rozwój zrównoważony. Pojęcie to określa rozwój przestrzenny, gospodarczy, społeczny i kulturowy, który harmonizuje z uwarunkowaniami przyrodniczymi, ograniczając jednocześnie degradację przyrody i nie naruszając możliwości zaspokajania potrzeb przyszłych pokoleń.

Zakres przestrzenny zmiany studium obejmuje cały obszar gminy Książki w jej granicach administracyjnych.

Pierwszym etapem opracowania była inwentaryzacja oraz aktualizacja uwarunkowań w zakresie środowiska przyrodniczego, kulturowego, stanu zagospodarowania przestrzennego gminy, sytuacji społeczno – demograficznej oraz infrastruktury technicznej.

Następnym etapem było uwzględnienie ustaleń Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, uchwalonego uchwałą Nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r. oraz rozpatrzenie wniosków do zmiany studium.

Ostatnim etapem było wyznaczenie aktualnych kierunków rozwoju przestrzennego gminy Książki.

Na Studium składa się:

- tekst zmiany studium:
 - Załącznik Nr 1. Uwarunkowania Zagospodarowania Przestrzennego.
 - Załącznik Nr 2. Kierunki Zagospodarowania Przestrzennego;
- rysunek studium w skali 1:10 000:
 - Załącznik nr 1A. Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego gminy Książki,
 - Załącznik nr 2A. Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy Książki,
- uzasadnienie zawierające objaśnienia przyjętych rozwiązań oraz syntezę ustaleń projektu studium, stanowiące załącznik nr 3;
- rozstrzygnięcie o sposobie rozpatrzenia uwag do projektu zmiany studium, stanowiące załącznik nr 4.

Uchwaleniu nie podlegają:

- opracowanie ekofizjograficzne do projektu zmiany studium;
- prognoza oddziaływania na środowisko do projektu zmiany studium;
- część formalno-prawna, dokumentująca tryb sporządzania i uchwalenia zmiany studium, określona w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOTYCHCZASOWEGO PRZEZNACZENIA, ZAGOSPODAROWANIA I UZBROJENIA TERENU

1.1. Ogólna charakterystyka gminy

Gmina wiejska Książki jest jedną z pięciu gmin powiatu wąbrzeskiego znajdującą się w jego wschodniej części, a położoną w północno – wschodniej części województwa kujawsko – pomorskiego. Gmina Książki sąsiaduje z następującymi jednostkami administracyjnymi: od północy z gminą Radzyń Chełmiński oraz z gminą Świecie nad Osą (województwo kujawsko-pomorskie, powiat grudziądzki), od wschodu z gminą Jabłonowo Pomorskie (województwo kujawsko – pomorskie, powiat brodnicki) oraz z gminą Bobrowo (województwo kujawsko – pomorskie, powiat brodnicki), zaś od zachodu z gminą Wąbrzeźno od południa natomiast graniczy z gminą Dębowa Łąka (województwo kujawsko – pomorskie, powiat wąbrzeski).

Rysunek 1. Położenie gminy Książki na tle powiatu wąbrzeskiego.

Źródło: Opracowanie własne.

Gmina Książki jest jedną z dwóch najmniejszych gmin powiatu wąbrzeskiego. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego stan na 31.12.2012 r. gminę zamieszkuje 4276 osób na obszarze 86,19 km².

Rysunek 2. Położenie gminy Książki na tle województwa kujawsko – pomorskiego.

Źródło: Opracowanie własne.

1.2. Analiza porównawcza gminy, powiatu i województwa na podstawie wybranych cech

W niniejszym podrozdziale przeprowadzono analizę porównawczą gminy Książki z powiatem wąbrzeskim i województwem kujawsko – pomorskim. W celu porównania wykorzystano dane z Głównego Urzędu Statystycznego, takie jak:

- gęstość zaludnienia wyrażoną w liczbie osób przypadających na kilometr kwadratowy powierzchni;
- procentowy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym;
- odsetek osób korzystających z sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej;
- zużycie wody w przeliczeniu na 1 mieszkańca;
- średnią powierzchnię użytkową mieszkania.

Tabela 1. Gmina Książki na tle powiatu i województwa.

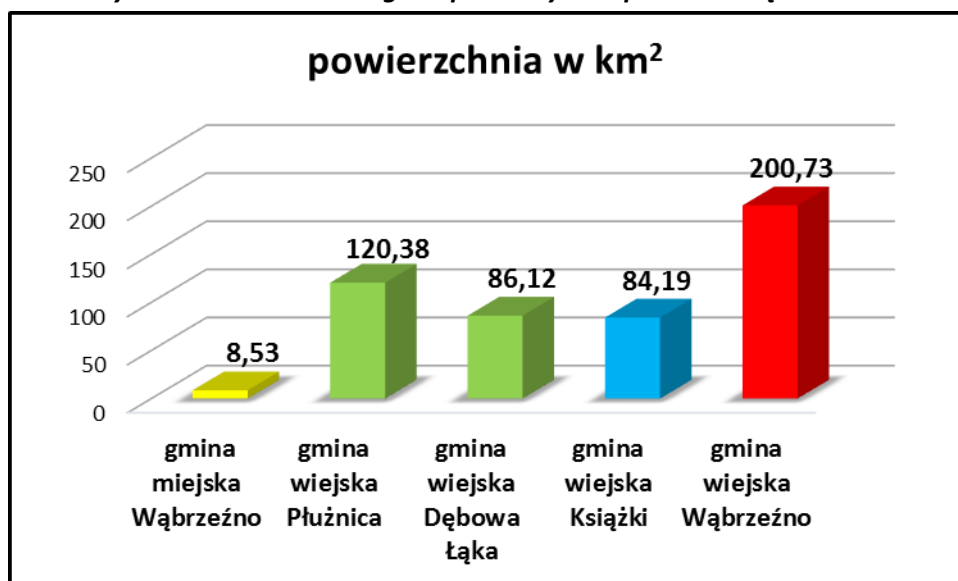
L.p.	Główne wskaźniki	województwo kujawsko- pomorskie	powiat wąbrzeski	gmina Książki
1	Powierzchnia ogółem w km ²	17971,34	501,95	86,19
2	Ludność	2 096 404	35 229	4 276
3	Gęstość zaludnienia (osoby/km ²)	117	70	50
4	Ludność w wieku przedprodukcyjnym w %	18,8	20,2	20,2
5	Ludność w wieku produkcyjnym w %	64,1	63,5	64,5
6	Ludność w wieku poprodukcyjnym w %	17,1	16,3	15,3
7	Korzystający z instalacji wodociągowej w % ogółu ludności	91,1	88,1	84,5
8	Korzystający z kanalizacji w % ogółu ludności	65,6	53,1	38,0
9	Korzystający z gazu w % ogółu ludności	45,0	11,0	0,0
10	Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca w m ³	32,0	34,1	52,3
11	Średnia powierzchnia użytkowa mieszkania w m ²	104,1	134,3	83,2

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego. Stan na 31.12.2012 r.

Gmina Książki z powierzchnią wynoszącą 86,19 km² stanowi 0,48 % powierzchni województwa kujawsko – pomorskiego. Ludność gminy wynosi 4276 osób. Reasumując gmina Książki prezentuje się:

- korzystnie pod względem gęstości zaludnienia na tle powiatu wąbrzeskiego i niekorzystanie na tle województwa;
- korzystnie pod względem udziału procentowego osób w wieku produkcyjnym na tle powiatu wąbrzeskiego i niekorzystnie na tle województwa;
- korzystnie pod względem udziału procentowego osób korzystających z instalacji wodociągowej na tle powiatu wąbrzeskiego oraz województwa;
- korzystnie pod względem udziału procentowego osób korzystających z instalacji kanalizacji sanitarnej na tle powiatu wąbrzeskiego i niekorzystnie na tle województwa;
- niekorzystnie pod względem udziału procentowego osób korzystających z gazu na tle powiatu wąbrzeskiego oraz na tle województwa;
- korzystnie pod względem średniej powierzchni użytkowej mieszkania na tle województwa oraz na tle powiatu;
- zużycie wody w przeliczeniu na 1 mieszkańca było wyższe od średniej powiatowej i wyższe od średniej wojewódzkiej.

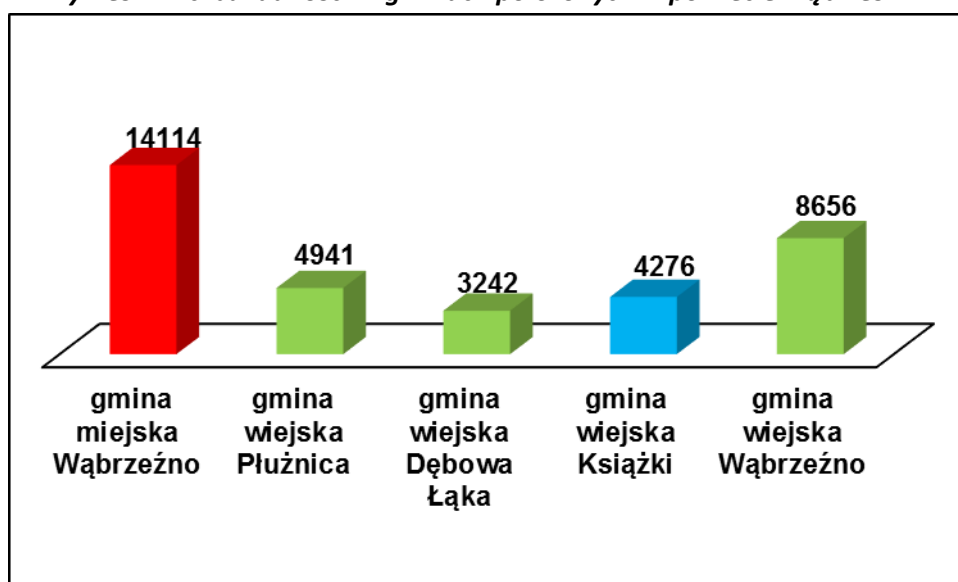
Wykres 1. Powierzchnia gmin położonych w powiecie wąbrzeskim.

Źródło: Opracowanie własne na podst. Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego. Stan na 31.12.2012 r.

Gmina Książki zajmuje obszar 86,19 km², co lokuje ją na czwartym miejscu wśród gmin powiatu wąbrzeskiego. Pod względem zajmowanej powierzchni największą jednostką administracyjną jest gmina wiejska Wąbrzeźno, zaś najmniejszą gmina miejska Wąbrzeźno.

Wykres 2. Liczba ludności w gminach położonych w powiecie wąbrzeskim.

Źródło: Opracowanie własne na podst. Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego. Stan na 31.12.2012 r.

Według danych z Głównego Urzędu Statystycznego gminę Książki zamieszkuje 4276 osób. Gęstość zaludnienia oscyluje na poziomie 50 osób na km². Pod względem liczby ludności gmina Książki zajmuje czwarte miejsce w powiecie wąbrzeskim. Najwięcej osób mieszka na terenie gminy miejskiej Wąbrzeźno, zaś najmniejsza populacja dotyczy gminy Dębowa Łąka.

1.3. Struktura użytkowania gruntów i przeznaczenie terenów.

W poniższych tabelach i na wykresach przedstawiono strukturę użytkowania gruntów w gminie Książki.

Tabela 2. Ogólne struktura użytkowania gruntów w gminie Książki.

Rodzaj użytkowania	Powierzchnia geodezyjna w ha	Udział w %
użytki rolne	7791	90,39
las i grunty leśne	121	1,40
pozostałe grunty	707	8,20
RAZEM	8619	100,00

Źródło: Opracowano na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Wąbrzeźnie. Stan na 01.01.2013 rok.

W strukturze użytkowania gruntów największą grupą są użytki rolne, stanowiące 90,39 % ogółu. Najmniej jest lasów i gruntów leśnych, których łączna powierzchnia stanowi 1,40 % ogółu.

Tabela 3. Szczegółowa struktura użytkowania gruntów w gminie Książki.

Rodzaj użytkowania	Powierzchnia geodezyjna w ha	% udział w poszczególnych strukturach użytków	% Udział w ogólnej liczbie gruntów
Użytki rolne, w tym:	7791	100,00	90,39
- grunty orne	6558	84,17	76,09
- sady	54	0,69	0,63
- łąki i pastwiska	1006	12,91	11,67
- grunty rolne zabudowane	103	1,32	0,01
- grunty pod rowami	70	0,90	0,01
- grunty pod stawami	0	0	0

Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione, w tym:	121	100,00	1,40
- lasy	80	66,12	0,93
- grunty zadrzewione i zakrzewione	41	33,88	0,48
Grunty zabudowane i zurbanizowane, w tym:	282	100,00	3,27
- tereny mieszkaniowe	43	15,25	0,50
- tereny przemysłowe	1	0,35	0,01
- inne tereny zabudowane	3	1,06	0,03
- zurbanizowane tereny niezabudowane	2	0,71	0,02
- tereny rekreacji i wypoczynku	6	2,13	0,07
- drogi	200	70,92	2,32
- tereny kolejowe	27	9,57	0,31
Grunty pod wodami, w tym:	133	100,00	1,54
- wody powierzchniowe płynące	133	100,00	1,54
- wody powierzchniowe stojące	0	0	0,00
Nie użytki	292	100,00	3,39
Tereny różne	0	0	0,00
Razem	8619	XXX	100,00

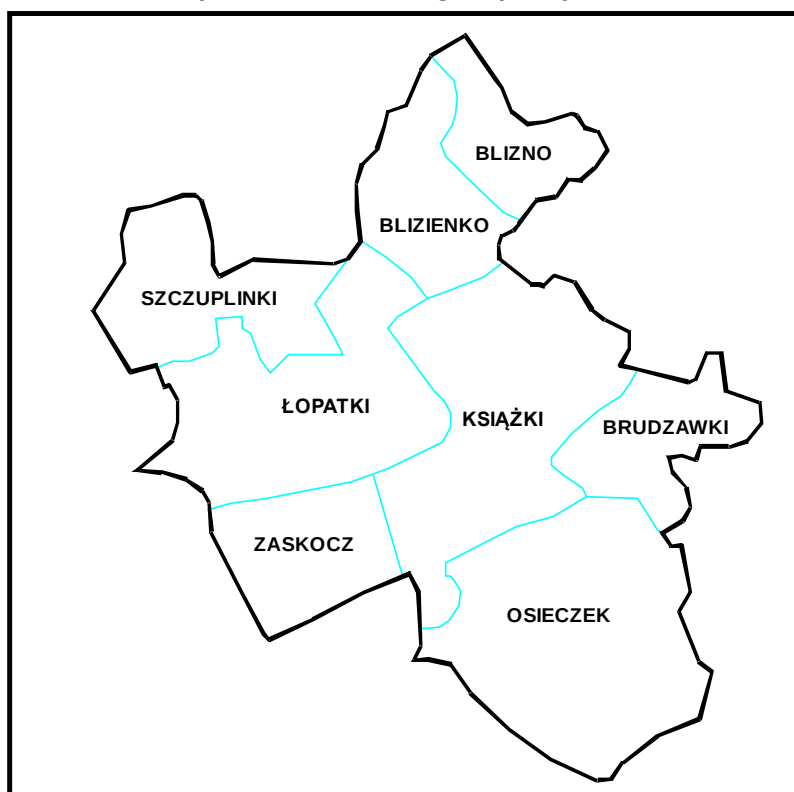
Źródło: Opracowano na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Wąbrzeźnie. Stan na 01.01.2013 rok.

W strukturze użytków rolnych najwięcej jest gruntów ornych – 84,17 %, najmniej zaś sadów – zaledwie 0,69 %, lasy stanowią większość gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych – 66,12 %, zaś w grupie gruntów zabudowanych i zurbanizowanych najwięcej jest dróg – 70,92 %.

1.4. Podział administracyjny gminy Książki.

W skład układu administracyjnego gminy Książki wchodzi 8 sołectw. Na terenie gminy znajduje się 9 miejscowości, w tym do miejscowości pełniących rolę wsi sołeckich zaliczono: Blizno, Blizienko, Brudzawki, Książki, Łopatki, Szczuplinki, Osieczek oraz Zaskocz.

Rysunek 3. Sołectwa gminy Książki.

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 4. Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach gminy Książki.

Lp.	Miejscowość	Liczba mieszkańców	w %
1	Blizno	170	3,92
2	Blizienko	200	4,61
3	Brudzawki	195	4,50
4	Książki	1967	45,38
5	Łopatki	485	11,19
6	Szczuplinki	128	2,95
7	Osieczek	825	19,03
8	Zaskocz	365	8,42
	OGÓŁEM	4335	100,00

Źródło: Dane Urzędu Gminy Książki. Stan na 28.05.2013 rok.

W 2009 roku najliczniejszą miejscowością były Książki, których populacja stanowiła około 45,38 % ludności obszaru wiejskiego w gminie. Najmniej osób zamieszkiwało w miejscowość Szczuplinki, gdzie populacja tej miejscowości stanowiła około 2,95 % ludności obszaru wiejskiego w gminie.

2. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGÓW JEGO OCHRONY

2.1 Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Na terenie gminy Książki obowiązują następujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

- Uchwała Nr IV/23/98 Rady Gminy w Książkach z dnia 29 grudnia 1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Książki w części wsi Książki obejmującej teren pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne;
- Uchwała Nr XXXIV/144/2002 Rady Gminy w Książkach z dnia 11 czerwca 2002 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Książki w części wsi Osieczek obejmującej teren rekreacyjno-wypoczynkowo-handlowy.

2.2 Decyzje o warunkach zabudowy

Decyzje o warunkach zabudowy mają wpływ na kształtowanie ładu przestrzennego. W poniższej tabeli przedstawiono rozkład wydawanych decyzji w latach 2004 – 2013.

Tabela 5. Decyzje o warunkach zabudowy w latach 2004 – 2013.

Rodzaj zabudowy	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Zabudowa mieszkaniowa	4	4	3	12	13	13	20	14	17	14
Zabudowa zagrodowa	8	28	53	20	8	11	11	6	9	4
Zabudowa usługowa	1	2	1	0	0	0	2	1	0	1
Zabudowa produkcyjna, magazynowa	1	0	3	1	1	0	1	2	4	5
Zabudowa rekreacyjna	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1
Infrastruktura	0	0	0	1	1	0	1	2	1	1
Inne	2	1	0	4	0	1	1	0	2	4
Razem	16	35	60	38	23	25	37	26	33	30

Źródło: Materiały własne gminy.

W okresie 2004 – 2013 w gminie Książki wydano 323 decyzji o warunkach zabudowy. Przeciętnie w skali roku wydawano około 32 decyzje o warunkach zabudowy. Największy wzrost liczby wydanych decyzji w stosunku do roku poprzedniego nastąpił w 2006 roku – o 25 decyzji. Największy spadek zanotowano w 2007 roku. Wówczas wydano o 22 decyzje mniej niż w 2006 roku.

Spośród analizowanego okresu najwięcej wydanych decyzji było w 2006 roku i dotyczyły zabudowy zagrodowej – decyzje wydawane głównie na budowę płyty obornikowej (20,38 % wszystkich decyzji).

Decyzje dotyczące zabudowy mieszkaniowej kształtowały się różnie – w 2006 roku nastąpił znaczny wzrost o 9 decyzji, a w 2010 roku o 7, poczym w roku 2011 liczba ta spadła o 6 wydanych decyzji. W kolejnych latach liczba wydanych decyzji naprzemiennie – 2012 rok wzrost o 3 decyzje, zaś 2013 ponowny spadek wydanych decyzji dotyczących zabudowy mieszkaniowej o 3 decyzje.

2.3 Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

W gminie Książki bardzo mało było inwestycji lokalizacji celu publicznego

W poniższej tabeli zestawiono decyzje lokalizacji inwestycji celu publicznego wydane w latach 2004 – 2011.

Tabela 6. Decyzje lokalizacji inwestycji celu publicznego wydane w latach 2004 – 2013.

L.p.	Rok	Liczba wydanych decyzji ogółem
1.	2004	1
2.	2005	2
3.	2006	2
4.	2007	3
5.	2008	2
6.	2009	6
7.	2010	3
8.	2011	6
9.	2012	2
10.	2013	3

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Książki.

W latach 2004 – 2013 na terenie gminy Książki wydano 30 decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Najmniej decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego było w roku 2004 – 1 decyzja, najwięcej zaś wydano w roku 2009 – 6 oraz w roku 2011 - również 6 decyzji.

Tabela 7. Pozwolenia wodnoprawne wydane na terenie gminy Książki w latach 2004 - 2013.

Rok	Liczba wydanych pozwoleń	miejsowość
2004	2	Książki
2005	1	Książki
2006	0	-
2007	0	-
2008	0	-
2009	1	Osieczek
2010	0	-
2011	2	Książki, Zaskocz
2012	0	-
2013	0	-

Źródło: Dane z Starostwa Powiatowego w Wąbrzeźnie, stan na 24.09.2013 r.

Wśród wszystkich wydanych pozwoleń wodnoprawnych w latach 2004-2013 znalazły się 3 pozwolenia na wykonanie stawów (8 sztuk) wydane dla osób prywatnych oraz 2 pozwolenia wydane dla Gminy Książki – jedno na pobór wód podziemnych ze studni oraz drugie na odprowadzanie wód opadowych i roztopowych z chodnika i drogi powiatowej.

Spośród analizowanego okresu najwięcej pozwoleń wodnoprawnych wydano w 2004 roku – 2 pozwolenia oraz w 2011 roku – również 2 pozwolenia. Najwięcej pozwoleń takich wydano dla miejscowości Książki. W latach 2006 – 2008, 2010 roku oraz w latach 2012-2013 nie wydano żadnego pozwolenia wodnoprawnego.

Tabela 8. Wydane decyzje o zalesieniach na terenie gminy Książki w latach 2002 – 2013.

Rok	Liczba wydanych pozwoleń	miejsowość	Powierzchnia zalesiona w ha
2002	3	Osieczek (2),	5,09
		Blizno (1)	1,00
2003	3	Osieczek	9,37
2004	0	-	-
2005	0	-	-
2006	0	-	-
2007	0	-	-
2008	0	-	-
2009	0	-	-
2010	0	-	-
2011	0	-	-
2012	0	-	-
2013	0	-	-

Źródło: Dane z Starostwa Powiatowego w Wąbrzeźnie, stan na 24.09.2013 r.

Z powyższej tabeli wynika, iż na terenie gminy Książki decyzje o zalesieniach były wydane tylko w roku 2002 i 2003, gdzie wydano takich decyzji po 3 w ciągu roku. Wszystkie decyzje były wydane osobom prywatnym. W latach 2004 – 2013 nie wydano żadnej decyzji o zalesieniu.

W sumie w ciągu całego analizowanego okresu zalesiono teren o powierzchni 15,46 ha, z czego teren o powierzchni 14,46 ha został zalesiony w miejscowości Osieczek. W miejscowości Blizno zalesiono teren o powierzchni tylko 1 hektara.

3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU ŚRODOWISKA, W TYM STANU ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, WIELKOŚCI I JAKOŚCI ZASOBÓW WODNYCH ORAZ WYMOGÓW OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

3.1. Położenie fizyczno-geograficzne

Gmina Książki położona jest we wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego oraz w wschodniej części powiatu wąbrzeskiego. Pod względem fizycznogeograficznego podziału Polski (Kondracki, 2009) obszar gminy Książki położony jest w podprowincji Pobrzeża Południowobałtyckie, makroregionie Pojezierze Chełmińsko-Dobrzyńskie, mezoregionie Pojezierze Chełmińskie 315.11.

3.2. Budowa geologiczna i rzeźba terenu.

Teren gminy położony jest w syneklizie perybałtyckiej - obniżenie nadbałtyckie (Synekliza – to rozległe obniżenie w obrębie platformy kontynentalnej w kształcie niecki o łagodnie nachylonych zboczach. Powstaje poprzez wgłębienie, następujące w bardzo długim czasie, skał krystalicznych stanowiących fundament platformy. Wypełniona jest skałami osadowymi młodszego wieku, z których najstarsze łagodnie opadają w kierunku centrum, natomiast najmłodsze zalegają poziomo). Utwory trzeciorzędowe nawiercono w Osieczku (wschodnia część gminy), które zostały utworzone w podłożu utworów czwartorzędowych. Z osadów oligocenu zbadano tu ciemnoszare iły, iłowce i mułowce występujące w osadach kredy o miąższości 19,5 m. Piaski, piaski pylaste, iły i mułki osadów miocenu mają miąższość 41,6 m. Do pliocenu zaliczono iły pstry. Osady czwartorzędu sięgają miąższości od 6 do 131 m. W Osieczku nawiercono najstarsze w tym obszarze szare piaski ze żwirem, starsze od zlodowacenia południowopolskiego. Ponad nimi leżą związane prawdopodobnie ze zlodowaceniami południowopolskimi iły i mułki o miąższości ok 37 m. Nad nimi leżą osady interglacjału mazowieckiego- piaski i żwiry o kilkumetrowej miąższości. Gлина zwałowa zlodowaceń środkowopolskich ma miąższość ok. 50 m. Na niej leżą piaski i żwiry będące osadem wodnolodowcowym zlodowaceń środkowopolskich bądź też rzecznych interglacjału eemskiego. Do tego ostatniego należą także prawdopodobnie mułki piaszczyste i mułki. Osady zlodowaceń północnopolskich tworzą dwa kompleksy glin zwałowych rozdzielone piaskiem, mułkiem i łem, ale dwuwarstwowość może być nie widoczna. Na tych utworach na północ od Książek leżą pokrywy osadów wodnolodowcowych, budujące kemowe ozy. Pomiędzy Książkami, a Osieczkiem zalegają utwory zastoiskowe (iły, mułki i piaski zastoiskowe). Piaski i głązy rynien czołowych występują na wzgórzach różnej wielkości, jednak dominują formy niewielkie, układające się w bardziej lub mniej

czytelne ciągi moren czołowych. Pojedyncze wzgórza w okolicy Osieczka mają charakter moren czołowych spiętrzonych. Na zachód od Książek w budowie tych wzgórz biorą udział utwory górnej kredy. Piaski i żwiry akumulacji rzecznotodowcowej plejstocenu występują na południe od Osieczka. Namuły ilaste lub piaszczyste wypełniają obniżenia wysoczyzn polodowcowych na wschód od Osieczka, zaś gytie i torfy wypełniają obniżenia na wysoczyznach największe powierzchnie zajmują w rejonie wsi Książki.

3.3. Hydrografia

3.3.1. Wody powierzchniowe

Na terenie gminy grunty pod wodami zajmują 133 ha, z ewidencji wynika, iż są to grunty pod wodami płynącymi.

Teren gminy położony jest w dorzeczu Wisły, w obrębie zlewni Osy jej prawobrzeżnego dopływu. Powierzchnia ta drenowana przez lewobrzeżny dopływ Osy - rzekę Lutrynę i jej lewobrzeżne dopływy Kanał Siciński i Kanał Bacha. Kanał Siciński odwadnia północno-wschodnią i centralną część gminy. Wschodnia i południowa część gminy leży w zlewni Kanału Bacha, do którego odchodzą liczne kanały, ciek oraz rowy melioracyjne. Przez teren gminy przebiega odcinek przyjmujący nazwę Mała Bacha. Zlewnie Kanału Bacha, Kanału Sicińskiego rozdziela dział wodny czwartego rzędu.

Fotografia 1. Jezioro Blizno w miejscowości Blizienko.

Źródło: Materiały własne.

Na terenie gminy znajduje się 6 jezior powyżej 1 ha, są nimi: jezioro Wielkie, j. Szenwaldzkie, j. Praczkaj, Łopatki, j. Blizno, j. Jaśmirek. Jak wynika z poniższej tabeli największym jeziorem jest jezioro Blizno o powierzchni 49,2 ha, którego zachodnia granica jest równocześnie wschodnią granicą z gminą Radzyń Chełmiński, zaś najmniejszym Jaśmirek.

Tabela 9. Zestawienie jezior na terenie gminy Książki.

Jezioro	Powierzchnia (ha)	Objętość wody (tys.m ³)	Głębokość maksymalna
Blizno	49,2 ha (53,23)	3228,1	12,2
Wielkie	30,2 ha (35,30)	701,0	4,0
Praczka	10,7ha (6,87)	267,5	b.d.
Szynwaldzkie	10,0ha (10,22)	250,0	b.d.
Łopatki	8,7ha (8,34)	220,0	b.d.
Jaśmirek	2,2ha	44,0	b.d.

Źródło: Urząd Gminy Książki.

Ocena podatności jeziora na degradację podczas ostatniego cyklu badawczego według Kudelska D., Cydzik D., Soszka H., 1994 „Wytyczne Monitoringu podstawowego jezior, Państwowa Inspekcja Ochrony Środowiska, Warszawa” sklasyfikowała wody jeziora Blizno do kategorii II podatności na degradację. Ocena stanu czystości wód jeziora podczas ostatnich badań według Kudelska D., Cydzik D., Soszka H., 1994, „Wytyczne Monitoringu podstawowego jezior, Państwowa Inspekcja Ochrony Środowiska, Warszawa” zweryfikowano klasę czystości wód jeziora Blizno jako III, podobnie i w 1995 r. W najnowszych Raportach WIOŚ brak jest danych dotyczących aktualnego stanu jakości wód.

Jeziora Wielkie, Praczka i Szynwaldzkie są jeziorami przepływowymi. Skład ilościowy i jakościowy planktonu i bentosu w jeziorze Wielkie nie wskazuje na dużą eutrofizację. Jeziora otoczone są roślinnością krzewiastą, częściowo lasem (j. Łopatki), zlewnia jezior użytkowana jest rolniczo, brak jest większych ognisk zanieczyszczeń.

Zgodnie z danymi Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego Wąbrzeźnia, w 2012 r. na terenie gminy Książki nie odnotowano kąpielisk i miejsc wykorzystywanych do kąpieli¹.

Fotografia 2. Jezioro Wielkie w miejscowości Osieczek, gmina Książki.

Źródło: Materiały własne.

¹ Stan sanitarny i sytuacja epidemiologiczna powiatu wąbrzeskiego w 2012 roku, Wąbrzeźno 2013,

3.3.2. Wody podziemne

Gmina Książki położona jest według podziału hydrologicznego Polski (A.S. 1990, na podstawie objaśnień do mapy geologiczno-gospodarczej Polski, ark. Książki) w paśmie zbiorników wód czwartorzędowych pojeziernych oraz na obszarze trzeciorzędowej subniecki warszawskiej. Podział Sukowskiej (1984 r.) kwalifikuje gminę do rejonu mazurskiego podzielony na rejon Łopatek, oraz Chełmży i Lipna.

Na terenie gminy ujmowane są i rozpoznawane wody w utworach czwartorzędowych.

Warstwy wodonośne występują tu na głębokości od 17 do 55,0 m, a ich strop zalega na rzędnej 69-84 m n.p.m. Miąższość ujmowanych warstw sięga 4-26,0 m.

Zgodnie z danymi z Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Wąbrzeźnie Gmina Książki liczy ogółem 9 miejscowości, wszystkie posiadają sieć wodociągową. Ze studni przydomowych korzysta ok. 20 osób, co stanowi ok. 0,46 % ogólnej liczby mieszkańców gminy Książki. Na terenie gminy znajduje się 1 wodociąg publiczny, dostarczający wodę o dobrej jakości zdrowotnej. Wykonywane badania kontrolne wodociągu publicznego przeprowadzone w 2012 r. wskazały na złą jakość wody, gdzie zakwestionowano 2 próby wody pobrane tego samego dnia z sieci wodociągowej. Przekroczenia dotyczyły mętności (1,85 NTU; 2,07 NTU) oraz barwy (20 mg/l). Pobrane próby kontrolne nie budziły zastrzeżeń w zakresie przeprowadzonych badań. Ostatnie badania za 2013 r. wykazały, że jakość wody pochodzącej z wodociągu publicznego w Książkach odpowiada normom sanitarnym Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Wąbrzeźnie.

Na terenie gminy nie występują główne zbiorniki wód podziemnych oraz obszary wysokiej i najwyższej ochrony.

3.4. Klimat

Klimat gminy Książki, podobnie jak całego regionu Nizy Polskiego, którego jest częścią charakteryzuje się przejściowością i zmiennością warunków temperatury, opadów, ciśnienia, wiatru i zachmurzenia. Średnia suma opadów należy do najniższych w kraju i nieznacznie przekracza 500 mm rocznie. Najwięcej opadów notuje się w lipcu, a najmniej w styczniu. Średnia roczna temperatura wynosi 7°C. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec ze średnią 18° C najchłodniejszym styczeń - 3,8°C. Przeważają wiatry z kierunku zachodniego.

3.5. Gleby

Jednym z najcenniejszych zasobów przyrodniczych gminy Książki są urodzajne gleby. Obszar gminy pod tym względem wyróżnia się na terenie powiatu wąbrzeskiego i województwa kujawsko-pomorskiego. Składowicą macierzystą gleb jest najczęściej polodowcowa glina zwałowa oraz utwory piaszczyste. Na takich osadach wykształciły się urodzajne gleby brunatne, płowe i rdzawe.

Według podziału na regiony glebowo-rolnicze, obszar gminy Książki znajduje się na terenie Regionu Radzyńskiego (północna część gminy) i Regionu Wąbrzeskiego (południowa część).

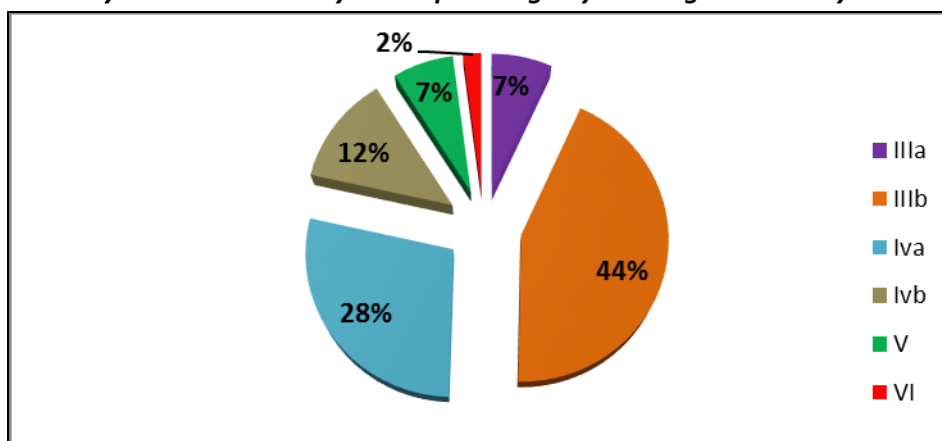
Fotografia 3. Widok na pola uprawne przy drodze Książki- Blizienko.

Źródło: Materiały własne.

W regionie Radzyńskim zdecydowanie przeważają gleby kompleksu pszennego dobrego (2) i żytniego bardzo dobrego (4). Wykształcone gleby to przeważnie gleby brunatne powstałe z lekkich i średnich glin zwałowych. Rzeźba terenu jest niskofalista i niskopagórkowata. Występują tu korzystne warunki dla intensywnej uprawy wymagających roślin. Region Wąbrzeski odznacza się znacznym zróżnicowaniem środowiska geograficznego, a tym samym warunków glebowych. Pokrywą glebową stanowią przede wszystkim gleby pseudobielicowe i brunatne wyługowane wytworzone z piasków naglinowych i glin silnie spiaszczonych. Przeważają gleby kompleksu żytniego dobrego (5) i żytniego bardzo dobrego (4). W obniżeniach terenowych występują powszechnie gleby kompleksu pastewnego mocnego (8). Jest to region żytnio-ziemniaczany z możliwością intensywnej uprawy roślin. Na obszarze gminy Książki przestrzennie przeważają urodzajne gleby klasy bonitacyjnej IIIB - 2810,486 ha i IVa 1869,6 ha. Udział procentowy poszczególnych gleb przedstawia wykres poniżej.

Wykres 3. Procentowy udział poszczególnych klas gruntów ornych.

Źródło: Materiały własne gminy Książki. Stan na 4.06.2013 r.

Spośród trwałych użytków zielonych przeważają użytki IV klasy bonitacyjnej (351 ha). Gleby narażone są na procesy degradacji. Zjawiska te związane są z tzw. erozją wietrzną, która polega na wywiewaniu cząstek próchnicznych głównie na odkrytych i pozbawionych roślinności obszarach.

Natomiast w strefach krawędziowych dolin i rynien występują procesy erozji wodnej powierzchniowej i wąwozowej polegające na wymywaniu wierzchnich warstw gleby na terenach o wysokich spadkach. Zjawiska te występują głównie w strefach krawędziowych rynien i dolin polodowcowych. Brak istotnych źródeł zagrożeń, głównie ze strony przemysłu powoduje, że gleby gminy nie są ponadnormatywnie zanieczyszczone.

3.6. Fauna i flora

Gmina Książki to gmina typowo rolnicza, w związku z czym dominuje szata roślinna związana z rolniczym wykorzystaniem. Największą powierzchnię tworzą tu pola uprawne, urozmaicone niewielkimi kompleksami leśnymi, zadrzewieniami i zakrzewieniami śródpolnymi, przydrożnymi, nadwodnymi, roślinnością łąkowo-wodną, łąkami i pastwiskami, zielenią parkową oraz cmentarną. W pobliżu zabudowań występuje roślinność ruderalna, zaś uprawom polowym towarzyszy roślinność segetalna.

Fotografia 4. Pola uprawne w miejscowości Zaskocz.

Źródło: Materiały własne.

Według regionalizacji przyrodniczo-leśnej, na podstawach ekologiczno-fizjograficznych (T. Trampler i inni, 1990), gmina Książki należy do Krainy Wielkopolsko – Pomorskiej (III), Dzielnicy Pojezierza Chełmińsko - Dobrzyńskiego (III.3), Mezoregionu Wysoczyzny Dobrzyńsko – Chełmińskiej (III.3.c). Gmina Książki charakteryzuje się bardzo niskim stopniem lesistości (z uwagi na bardzo dobre gleby). Lasy zajmują 80,0 ha.

Po całym terenie gminy rozsiane są zadrzewienia i zakrzewienia przydrożne i śródpolne. Są to grupy drzew i krzewów rosnące głównie w zagłębieniach bezodpływowych (często wypełnionych wodą) o podwyższonym poziomie wód gruntowych, na polach uprawnych, łąkach i pastwiskach, na stokach, skarpach, miedzach, wzdłuż cieków, wód stojących, dróg i w parkach. W parku w Zaskoczu znajdują się pomnikowy dąb, jesion, platan oraz klon. Z uwagi na bardzo małą lesistość gminy (80 ha) , mają one duże znaczenie przyrodnicze. Pełnią ważne funkcje: ochronne,

biocenotyczne, klimatyczne oraz estetyczne. Jako jedyna wysoka zieleń wśród pól i łąk, regulują stosunki wodne, pełnią rolę wiatrochłonną, chronią przed erozją gleb (wietrzną i wodną), pełnią funkcję biocenotyczną, są ostoją różnych drobnych zwierząt (miejsca lęgowe dla ptaków). Najczęściej spotykanymi gatunkami drzew i krzewów są: topola biała, jesion pospolity, klon zwyczajny i samosiejki brzozy, sosny, topole osiki, dzikiego bzu, dzikiej róży oraz głogu. Drzewom towarzyszą zbiorowiska zielne z licznymi gatunkami traw oraz bylic. Nieodłączną częścią ekosystemów wodnych są zbiorowiska wodne i bagienne, które towarzyszą jeziorom, stawom, oczkom wodnym oraz sieci rowów melioracyjnych. Brzegi jezior otoczone są pasem szuwaru wysokiego różnej szerokości, w którym dominują trzcina pospolita, pałka szerokolistna. Łąki i pastwiska trwałe zajmują łącznie 1006 ha, co stanowi 11,7 % wszystkich gruntów w gminie. Polom uprawnym, nieużytkom, osadom ludzkim, drogom towarzyszy roślinność segetalna i ruderalna. Są to synantropijne zbiorowiska roślin jednorocznych i wieloletnich. W uprawach zbożowych najczęściej występuje mak piaszkowy i chaber bławatek. Roślinność ruderalna reprezentuje jasnota biała, krwawnik pospolity, bodziszek łąkowy, maruna bezwonna. Najbardziej rozpowszechnionym zbiorowiskiem ruderalnym jest zespół bylicy pospolitej i wrotczyca zwyczajnego. Jego płaty wykształcają się na zasobnych w biogeny nieużytkach, przydrożach, gruzowiskach, przyłociach i zbudowane są przeważnie z: bylicy pospolitej, wrotczyca zwyczajnego, perzu właściwego i krwawnika pospolitego. Wokół zabudowań gospodarskich, zabudowy jednorodzinnej, rosną: świerk pospolity i srebrny, cyprysy, żywotniki, wierzby, topole, bez lilak, kasztanowce zwyczajne, brzozy, klony zwyczajne i jawory, jesiony pospolite, jarzębiny zwyczajne oraz drzewa owocowe. Wzdłuż drogi powiatowej Wąbrzeźno-Lębark w Osieczku wzrasta unikatowa w skali województwa aleja 121 drzew z igliczną trójcierniową. Istotnym elementem w krajobrazie rolniczym są również cmentarze w Bliznie, Brudzawkach, Książkach, Łopatkach, Łopatkach Polskich, Osieczku oraz Szczuplinkach.

Przez teren gminy nie przebiegają korytarze ekologiczne zaliczone do sieci ECONET (Liro, 1998). Formę lokalnych korytarzy ekologicznych w skali gminy pełnią szpalery drzew wzdłuż dróg, zaś wzdłuż wysp stanowią zadrzewienia oraz nieliczne na terenie gminy płaty lasu.

3.7. Rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna

3.7.1. Rolnictwo

W oparciu o dane pozyskane z Powszechnego Spisu Rolnego przedstawiono poniżej analizę przemian zachodzących w rolniczej przestrzeni produkcyjnej na terenie gminy Książki. W celu dokonania jak najpełniejszej charakterystyki rolnej gminy wykorzystano aktualnie dostępne dane statystyczne z roku 2010, z uwagi jednak na ich niekompletność, charakterystykę tę uzupełniono danymi z roku 2002.

O rolniczej przydatności gleb decyduje przynależność typologiczna i skład granulometryczny. Zasadniczymi cechami przy ocenie rolniczej przydatności gleb są: zasobność w składniki pokarmowe i potrzeby wapnowania. Cechy są wykładnikiem kultury rolniczej analizowanego obszaru.

Tabela 10. Gospodarstwa rolne według grup obszarowych użytków rolnych.

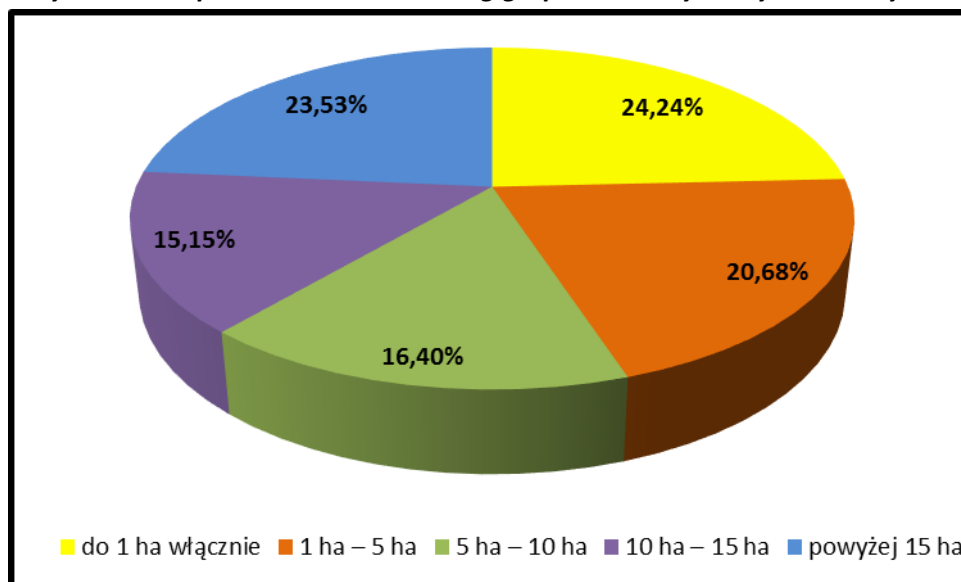
Wielkość gospodarstw	Liczba gospodarstw	% udział wielkości poszczególnych gospodarstw w ogólnej liczbie gospodarstw
do 1 ha włącznie	136	24,24 %
1 ha – 5 ha	116	20,68 %
5 ha – 10 ha	92	16,40 %
10 ha – 15 ha	85	15,15 %
powyżej 15 ha	132	23,53 %
RAZEM	561	100,00 %

Źródło: Powszechny Spis Rolny z 2010 r.

Na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku, w gminie Książki było ogółem 561 gospodarstw rolnych. Najwięcej było gospodarstw rolnych o powierzchni do 1 ha łącznie – 24,24 % oraz równie dużo gospodarstw powyżej 15 ha stanowiących 23,53 % wszystkich gospodarstw w gminie. Najmniej 85 gospodarstw posiadało powierzchnię od 10 ha do 15 ha stanowiąc najmniejszy odsetek w strukturze wielkościowej (15,15 %).

Udział procentowy poszczególnych gospodarstw według klas wielkościowych przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 4. Gospodarstwa rolne według grup obszarowych użytków rolnych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 r.

Tabela 11. Powierzchnia gospodarstw według klas wielkościowych.

Wielkość gospodarstw	Powierzchnia gospodarstw w ha	% udział poszczególnych wielkości gospodarstw w ogólnej liczbie powierzchni gospodarstw
do 1 ha włącznie	78,91	1,14%
1 ha – 5 ha	339,56	4,89%
5 ha – 10 ha	771,19	11,10%
10 ha – 15 ha	1096,85	15,79%
powyżej 15 ha	4661,59	67,09%
RAZEM	6948,10	100,00%

Źródło: Powszechny Spis Rolny z 2010 r.

Największą powierzchnię zajmują gospodarstwa liczące powyżej 15 ha. Znajduje to odzwierciedlenie w ilość gospodarstw tej grupy. Najmniejszą powierzchnię zajmują gospodarstwa do 1 ha włącznie. Jednakże trzeba zaznaczyć, że sytuacja ta jest odwrotnie proporcjonalna do ilości gospodarstw w tej grupie.

Tabela 12. Gospodarstwa domowe z dochodami z różnych źródeł.

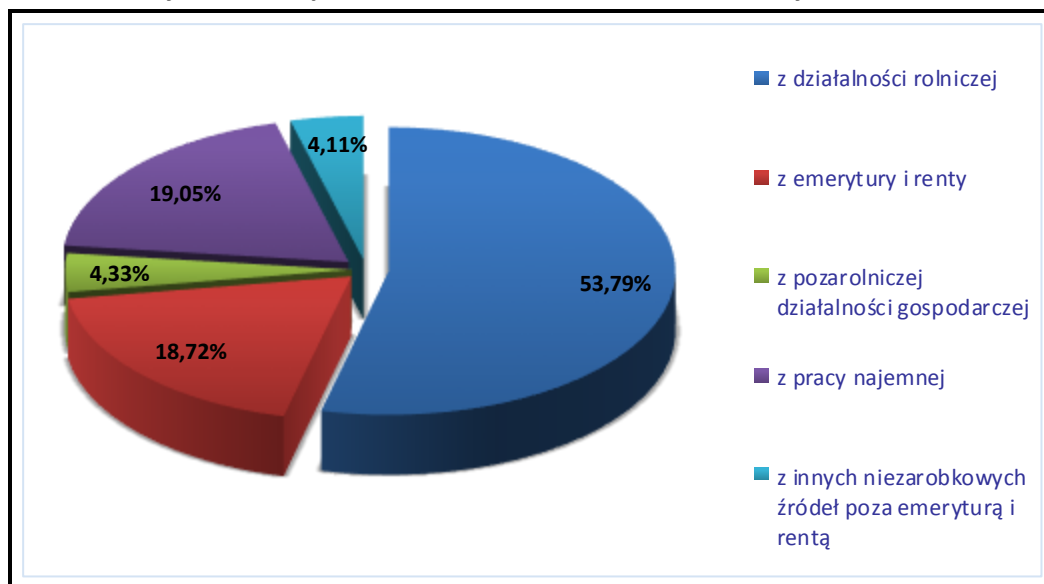
Rodzaj dochodów	Liczba gospodarstw	% udział poszczególnych rodzajów dochodów w ogólnej liczbie gospodarstw
z działalności rolniczej	497	53,79
z emerytury i renty	173	18,72
z pozarolniczej działalności gospodarczej	40	4,33
z pracy najemnej	176	19,05
z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą	38	4,11
RAZEM	924	100,00%

Źródło: Powszechny Spis Rolny z 2010 r.

W wyniku analizy gospodarstw rolnych z dochodami z różnych źródeł stwierdzono, że najwięcej gospodarstw utrzymywało się z działalności rolniczej – 53,79 %. Kolejne miejsca zajmują gospodarstwa utrzymujące się z pracy najemnej – 19,05 % oraz gospodarstwa, dla których dochód

stanowią emerytury i renty – 18,72 %. Najmniejszy odsetek stanowią gospodarstwa utrzymujące się z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą – 4,11 %.

Wykres 5. Gospodarstwa domowe z dochodami z różnych źródeł.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 r.

Tabela 13. Kierunki produkcji roślinnej w gminie Książki.

Kierunki produkcji roślinnej	Powierzchnia zasiewów w ha	% udział poszczególnych rodzajów produkcji roślinnej w ogólnej powierzchni zasiewów
zboża razem	4217,82	45,10
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	4033,17	43,13
ziemniaki	64,82	0,69
uprawy przemysłowe	520,80	5,57
buraki cukrowe	60,50	0,65
rzepak i rzepik razem	448,05	4,79
strączkowe jadalne na ziarno razem	0,00	0,00
warzywa gruntowe	7,05	0,07
RAZEM	9352,21	100,00

Źródło: Powszechny Spis Rolny z 2010 r.

Najpopularniejszą uprawą w gminie są zboża, stanowiące 45,10 % powierzchni wszystkich zasiewów. Najmniejsza powierzchnia dotyczy buraków cukrowych stanowiąc 0,65 % powierzchni wszystkich zasiewów. Na terenie gminy Książki nie występowały uprawy roślin strączkowych jadalnych na ziarno.

Tabela 14. Kierunki produkcji zwierzęcej w gminie.

Kierunki produkcji zwierzęcej	Liczba gospodarstw	% udział kierunków produkcji zwierzęcej w ogólnej liczbie gospodarstw	Liczba sztuk	% udział kierunków produkcji zwierzęcej w ogólnej liczbie sztuk
Bydło razem	212	15,26	3250	8,66
Bydło krowy	173	12,45	1215	3,24
Trzoda chlewna razem	224	16,19	11057	29,47
Trzoda chlewna lochy	197	14,18	1286	3,43
Konie	12	0,86	27	0,07
Drób ogółem razem	289	20,81	11771	31,37
Drób ogółem drób kurzy	282	20,30	8917	23,76
RAZEM	1389	100,00	37523	100,00

Źródło: Powszechny Spis Rolny z 2010 r.

Spośród wszystkich gospodarstw rolnych w gminie, najwięcej zajmowało się hodowlą drobiu – 20,81 %. Wynik ten znalazł również odzwierciedlenia w liczbie sztuk. Najmniej gospodarstw zajmowało się hodowlą koni – jedynie 12, co stanowiło 0,86 % wszystkich gospodarstw w gminie.

Gospodarstwa na terenie gminy są w dosyć dobrym stopniu wyposażone w budynki, maszyny i urządzenia służące prowadzeniu działalności rolniczej. Szczegółowe informacje zawierają zestawienia poniżej.

Tabela 15. Ciągniki rolnicze w gminie Książki.

	Gospodarstwa rolne posiadające ciągniki	Ciągniki w gospodarstwach rolnych (w szt.)
Ciągniki rolnicze	324	576

Źródło: Powszechny Spis Rolny z 2010 r.

Według danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku w gminie Książki, ciągników w gospodarstwach rolnych było – 576 sztuk, natomiast gospodarstw rolnych posiadających takie ciągniki było - 324.

3.7.2. Leśnictwo

Lasy objęte są ochroną na podstawie Ustawy z dn. 28.09.1991r. o lasach (Dz.U.1991.101.444, ze zmianami) oraz Ustawy z dnia 3.02.1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. 2013 poz. 1205, z późn. zm.).

Lasy na terenie gminy zajmują 123,3 ha, co stanowi ponad jeden procent powierzchni całej gminy. Lasy położone są na terenie Nadleśnictwa Golub-Dobrzyń jednakże nie znajdują się w jego posiadaniu. Grunty leśne wchodzące w skład gminnych zasobów nieruchomości z wyłączeniem gruntów przekazanych w trwały zarząd zajmują 10 ha zaś, grunty leśne osób fizycznych zajmują 113 ha.

Tabela 16. Rozkład powierzchni lasów w ha na przestrzeni lat 2006-2012.

Jednostka terytorialna	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
KUJAWSKO-POMORSKIE	416621,2	417724,4	418023,5	418731,3	419619,1	420181,3	430795,5
Książki	88,9	99,4	94,1	94,1	102,5	102,5	123,3

Źródło: Główny Urząd Statystyczny.

Lasy na gruntach klasy III zajmują ok. 5,17 ha, na gruntach klasy IV około 29 ha, na gruntach klasy V około 32,979 ha, zaś pozostałe na gruntach klasy VI.

Według aktualnej regionalizacji przyrodniczo- leśnej położone są w krainie III Wielkopolsko-Pomorskiej.

Lasy na terenie gminy występują jedynie w okolicy jeziora Łopatki w miejscowości Łopatki Polskie, miejscowości Osieczek, Brudzawki. W typie siedliskowym przeważają bory mieszane i ols boru mieszanego.

3.8. Uwarunkowania rozwoju turystyki

Walory krajobrazowe to wartości ekologiczne, estetyczne lub kulturowe obszaru oraz związane z nim rzeźbą terenu, twory i składniki przyrody, ukształtowane przez siły przyrody lub działalność człowieka². Gmina Książki nie charakteryzuje się wysokimi walorami przyrodniczymi, jednakże posiada tereny leśne oraz jeziora, które mogą być predysponowane do rozwoju funkcji rekreacyjno-przyrodniczej. Na terenie gminy znajdują się jedynie pomniki przyrody, których część znajduje się w parkach podworskich. Parki te posiadają znaczną wartość przyrodniczą w rolniczym krajobrazie gminy.

Na terenie gminy znajdują się jeziora, które dają możliwość rozwoju turystyki wodnej np. wędkarstwa – w szczególności J. Łopatki oraz J. Blizno Wielkie.

² Art. 5. ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tj. Dz. U. 2013r. poz. 627, z późn. zm.).

Fotografia 5. Stawy hodowlane w miejscowości Książki.

Źródło: Materiały własne.

Gmina posiada również znaczną wartość kulturową ze względu na liczne obiekty wpisane do rejestru zabytków i wojewódzkiej ewidencji zabytków, przedstawione i opisane w rozdziale IV.

Gmina Książki spełnia warunki dla rozwoju turystyki i agroturystyki. Posiada ciekawe tereny, które przyciągają widokami, bazę noclegową i gastronomiczną, a także bazę agroturystyczną.

Szlak turystyczny

Przez teren Gminy Książki przebiega szlak turystyczny koloru zielonego, łączący następujące miejscowości: Ciechocin, jezioro Okonin, Skępsk, Gajewo, jezioro Oszczywilk, Gapa, Bielsk, Kowalewo Pomorskie, Podborek, Pluskowęsy, Piątkowo, Wielkie Radowiska, Niedźwiedź, Wałycz, Wąbrzeźno, Frydrychowo, Łopatki, Łopatki Polskie, Rywałd Królewski i Szlachecki, Bursztynowo, Białobłoty, Jabłonowo Zamek, Jabłonowo. Szlak ten powołany został w roku 1996.

Miejsca pamięci

- Cmentarz pomordowanych w czasie II wojny św. w Łopatkach;
- Wyrębisko po piasku o średnicy około 70 m, położone przy drodze z Łopatek do wsi Szczuplinki (około 2 km), stało się miejscem mordu Polaków przez hitlerowców, jesienią 1939 r. Do tego miejsca od połowy października 1939 r. Niemcy wywozili, co kilka dni grupy Polaków więzionych w Wąbrzeźnie, po ok. 150 osób i rozstrzeliwali. Zamordowanych grzebano na miejscu w zbiorowych mogiłach. Trwało to przez 6 tygodni, do początku grudnia 1939 roku. W 1944 roku w celu zatarcia śladów zbrodni hitlerowcy ekshumowali i spalili

zwłoki. Dokładna liczba pomordowanych nie jest znana. Materiały Rady Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa podają liczbę około 2400 ofiar, w tym 25 kobiet i kilku księży. Obecnie miejsce kaźni upamiętnia pomnik.

- Cmentarz pomordowanych Polaków we wrześniu 1939 r. w Brudzawkach; 8 IX 1939 r. oddział operacyjny policji bezpieczeństwa Rzeszy w odkrywcę piasku przy szosie Książki – Brudzawki rozstrzelał ponad 50 Polaków. Dla zatarcia śladów zbrodni w 1944 r. hitlerowcy dokonali ekshumacji zwłok, paląc je na miejscu. Miejsce kaźni upamiętnione jest obecnie pomnikiem i tablicą z nazwiskami zamordowanych.

Fotografia 6. Miejsce Golgoty Polaków położone przy drodze Książki - Brudzawki.

Źródło: Materiały własne.

Ograniczeniem w rozwoju turystyki na terenie gminy jest uboga baza noclegowa. Biorąc pod uwagę uwarunkowania kulturowe rozwijać się tu może turystyka weekendowa oraz agroturystyka - ma ona głównie cel poznawczy, obcowanie z naturą, poznawanie ludzi, kultury i obrzędów, poznawanie obyczajów ludzi i zwierząt. Te poznawcze walory uzależnione są od formy wybranego wypoczynku. Na terenie gminy w Łopatkach Polskich znajduje się agrogospodarstwo "Zielona Dolina" oraz agrogospodarstwo „Pod Dębem”. Oba obiekty położone są w terenie o dogodnych warunkach do wypoczynku w sąsiedztwie lasu oraz jeziora.

4. UWARUNKOWANIA WYNIKĄCE ZE STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO, ZABYTEKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

4.1 Ochrona zabytków

Ochronie prawnej podlegają zasoby dziedzictwa kulturowego rozumiane jako trwałe elementy zagospodarowania obszaru bądź struktury przestrzennej o walorach historycznych, zabytkowych, estetycznych lub artystycznych. Zasoby dziedzictwa kulturowego stanowią istotny element tożsamości świadczący o zachowaniu ciągłości działalności i dorobku społeczności lokalnej.

Zabytek - według Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. 2003 nr 162 poz. 1568, z późn. zm.) to rzecz (nieruchomość, np. budynek, cmentarz lub krajobraz kulturowy albo rzecz ruchoma, np. dzieło sztuki użytkowej, obraz, rzeźba, znalezisko archeologiczne) lub zespół rzeczy, które są dziełem człowieka lub są związane z jego działalnością i stanowią świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, a które powinny być zachowane ze względu na swoją wartość artystyczną, naukową i historyczną.

Zabytkami nieruchomymi są krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, ruralistyczne, zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki i kultury materialnej, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zieleni zaprojektowanej, także miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne, bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji. Zabytkami nieruchomymi są także stanowiska archeologiczne.

Formami ochrony prawnej zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków;
- uznanie za pomnik historii;
- utworzenie parku kulturowego;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Zgodnie z Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. 2003 nr 162 poz. 1568, z późn. zm.) obowiązuje podział na:

- **zabytki nieruchome** – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości;
- **zabytki ruchome** – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych;
- **zabytki archeologiczne** - zabytek nieruchomy będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- **wszystkie zabytki łącznie** (z dziedziny budownictwa, rzemiosła, sztuki, archeologii i zabytkowej zieleni) stanowią zasoby dziedzictwa kulturowego.

4.2 Rys historyczny

Książki

Wieś sołecka znajdująca się w centralnej części gminy Książki.

24 lipca 1638 roku jest datą nadania przywileju dla osiedleńców na prawie olenderskim (holenderskim) przez starościnę brodnicką, księżną Annę Katarzynę Konstancję, która osadziła tu kolonistów niemieckich, tzw. Olędrów. Od tego dnia datuje się początek wsi. Występowała pod niemiecką nazwą Ksionsken i wchodziła w skład starostwa brodnickiego. Nazwa Ksionsken prawdopodobnie wywodzi swoją nazwę od Książ lub bardziej prawdopodobnie od Książę.

W dokumentach z wizytacji kościelnej z 1672 roku wspomina się o Wielkich i Małych Książkach. Były to wsie „Holenderskie” nie płacące dziesięciny na rzecz kościoła. Książki Małe, w roku 1720 na okres 30 lat nadana została osadnikom, których liczba wynosiła w 1738 roku – 51. W roku 1744 starosta brodnicki przedzierzawił Książki Małe na prawach wieczystych. W roku 1773 było w Książkach 56 rodzin chłopskich (w tym 4 katolików). We wsi znajdował się stary kościół drewniany z roku 1720 otoczony cmentarzem, z dzwonnica na rusztowaniach. Istniała również szkoła ewangelicka.

W roku 1797 rząd pruski sprzedał majątek obejmujący 35 włók, 20 mórg i 91 prętów gruntów ornych, 3 włóki łąk i duży obszar torfowisk. Według dokumentu w 1797 roku majątek Małe Książki obciążały następujące obowiązki: opłata czynszu do kasy rządowej w Brodnicy, dostarczanie paszy dla kawalerii, podwód koni cugowych przy okazji pobytu króla w kraju, dostarczanie ludzi na polowania na wilki oraz na budowę umocnień, pomoc przy budowie kościołów, pobieranie napojów alkoholowych z browaru w Kruszyń, utrzymanie cieków i rowów melioracyjnych, przecinających grunta majątku z kanału Sitnowskiego. Majątek często zmieniał właścicieli.

W 1828 roku nastąpiło uwłaszczenie 61 użytkowników (46 włók), na których nałożono obowiązek konserwacji kanału Sitnowskiego. W roku 1858 czynsz zamieniono na rentę, a w roku 1873 doszły do Małych Książek 3 działki z Niemieckich Łopatek przyznane w zamian za 360,08 ha odstąpione pod budowę toru (Toruń – Olsztyn). W 1878 roku nadano Małym Książkom nazwę „Gut Hohenkirch”. Nazwa Hohenkirch (Wysoki Kościół) obowiązywała od 1868 roku. Budowę kościoła rozpoczęto 24 lipca 1868 roku, zakończono 18 czerwca 1869 roku. W roku 1900 w Książkach we wsi znajdowała się 4 – klasowa szkoła, na wybudowaniu 2 – klasowa. W roku 1864 sekta baptystów założyła w Książkach kaplicę. Po odzyskaniu niepodległości przez Pomorze 20 stycznia 1920 roku, wieś pierwszy raz otrzymuje polską nazwę Książki.

Osieczek

Jest to najstarsza wieś gminy Książki. Położona jest w południowo-wschodniej części gminy w pobliżu Jeziora Wielkie.

Pierwsze wzmianki o wsi pochodzą z 1222r., a o jej wcześniejszym pochodzeniu świadczą pozostałości po wczesnośredniowiecznym grodzisku. Do dzisiaj można oglądać pozostałości po 4-5 metrowym wale drzewo-ziemnym oraz fosie otaczającą dawne grodzisko, które było odcięte od łądu. Służyło ono jako schronienie przed częstymi najazdami plemion Prusów.

Wieś Osieczek wchodziła w skład ziemi chełmińskiej zarządzanej przez pierwszych Piastów, a w 1226 r. przeszła pod władanie Zakonu Szpitala Najświętszej Marii Panny Domu Niemieckiego w Jerozolimie (zwanego popularnie Zakonem Krzyżackim). Następnie była częścią komturstwa brodnickiego. Potomkowie Johanesa Osieczkowskiego w 1573 r. sprzedali wieś wojewodzie Janowi

Działyńskiemu, w którego posiadaniu znajdowało się 2621 włók ziemi, 118 budynków, 72 domy mieszkalne, 3 karczmy, młyn wodny, browar, gorzelnia. Był on jednocześnie opiekunem kościoła, w którym dokonał prac remontowych, dobudowując wieżę oraz kaplicę z podziemiem mającą posłużyć jako grobowiec rodzinny.

W czasie wojen szwedzkich wieś została doszczętnie zniszczona i wyludniła się. Wybuchła również epidemia cholery, dziesiątkując mieszkańców. Pozostałością po tych tragicznych dniach są figury na krańcach wsi, pod którymi chowano zmarłych na skutek choroby.

Pod koniec XVII w. Działyńscy darowali Osieczek Benedyktynkom z Grudziądza, które sprowadziły się do wsi. W roku 1770 Działyńscy odkupili wieś od Zakonu. Ziemia została wydzierżawiona Pokrzywnickiemu i Piwnickiemu. Władze pruskie w 1840 r. wybudowały szkołę, która obecnie stanowi obiekt zabytkowy. W 1920 r. po tym jak wojsko polskie przejęło z rąk niemieckich Pomorze, wieś powróciła po 123 latach do macierzy.

Łopatki

Wieś położona w środkowo-zachodniej części gminy Książki.

Nazwa Łopatki pochodzi najprawdopodobniej od ludzi, którzy dostarczali na dwór książęcy drewnianych wioseł – łopat. Gród Łopatki był pod zarządem komtura krzyżackiego w Kowalewie, a potem w Grudziądzu. W czasach krzyżackich wieś nosiła nazwę Kieslingswalde i osiedlili się tutaj przybysze ze Śląska.

Osada posiadała kościół, a jej obszar wynosił 84 włóki. W 1410 roku wieś doszczętnie zniszczył pożar. Pozostał jedynie kościół, doszczętnie złupiony podczas wyprawy wojennej w 1414 roku. Spalony po raz drugi, w 1656 roku, kościół stał pustką przez dłuższy czas. W latach 1414 – 1438 ziemia leżała odłogiem. Stopniowo ją zagospodarowywano, w 1446 roku już tylko 4 włóki były niezagospodarowane. Z biegiem czasu, z niewiadomych przyczyn, osada znowu opustoszała. Grunta łopackie wziął w posiadanie Jerzy z Konopatu, który wznosił budynki. W roku 1640 Łopatki składały się z folwarku, wolnego sołectwa, dwóch lemaństw, a zamieszkiwało tu ponad 40 rodzin chłopskich, wielu zagrodników i robotników. Podczas II wojny szwedzkiej niemal zupełnie spustoszone Łopatki. 20.04.1769 roku wieś nadana została Mikołajowi Czapskiemu, a następnie majątek zarekwirował rząd pruski. W 1795 roku majątek Łopatki Niemieckie i Łopatki Polskie, a także Buczek nadano niemieckiemu majorowi Lubtovowi.

Po rozkolonizowaniu majątku patronackiego i folwarku „Braunsrode” dla wzmocnienia parafii przyłączono do niej z parafii wąbrzeskiej Jarantowice, Sitno, Frydrychowo. Gdy Dwór Łopatki stał się właścicielem gruntów patronackich w roku 1853 nałożono na niego obowiązek odbudowania kościoła. W roku 1864 obowiązek ten przejął kanonik Samplawski z Radzyna, gdyż gmina katolicka składała się tylko z 282 mieszkańców.

W rękach rodziny Prądyńskich znajdowało się sołectwo wraz z lemaństwem o obszarze 379 morg do roku 1837, kiedy majątek przeszedł na własność Dworu Łopatki. Uwłaszczenie nastąpiło w grudniu 1826 roku. Nastąpiła wówczas zamiana gruntów, gdyż dwór postarał się o to, aby swoje grunta ustawić w granicach jednego kompleksu.

W 1928 roku Łopatki zamieszkiwało: 2087 Polaków, 1000 Niemców, 923 Baptystów.

Szczuplinki

Pierwszy raz o miejscowości Szczuplinki słyszymy w 1268r., kiedy to w wyniku najazdu na ziemię chełmińską Prusów został spalony gród obronny rycerza lennego Cippel. Kronikarz Jeroschin w dokumencie pochodzącym z 1335 r. nazywa tegoż Zipfil.

Miejscowość Szczuplinki nazywana w najstarszych dokumentach Zakonu Krzyżackiego Czhippiln liczyła około 13 włości. W Księdze Szkód z 1444 r. występuje ona pod nazwą Schippelsdorf, a jej właścicielem był Johannes von Czyppelyn (Jan ze Szczuplinek).

Kolejne informacje dotyczące tej miejscowości pochodzą dopiero z roku 1667. Podczas wizyty kanonika Strzesza w kościele w Radzynie dowiadujemy się, iż była ona własnością szlachcica Łukasza Trzcińskiego. Wieś podczas potopu szwedzkiego została całkowicie zdewastowana. W 1776 r. należała do Tomasza Czapskiego, a kolejnym jej właścicielem był Jakub Zaleski. W 1790 r. Konstancja Małachowska (z domu Zaleska) przekazała majątek w wieczystą dzierżawę zamieszkującym go rolnikom. W 1835 r. Szczuplinki w całości zostały sprzedane potomkom dzierżawców. W 1920 r. wieś z powrotem trafiła do Polski.

Brudzawki

Powstanie wsi datuje się na XIII w. Według znanych dokumentów Zakonu Krzyżackiego nazwano ją Kl. Brusau, Klein Brudzaw, Browse, Bruschaw, Brusau. Osada znajdowała się na terenach zalanych wodą, po których brnęli (brodzili) mieszkańcy od czego prawdopodobnie powstała nazwa Brudzawki. Ziemie uprawiano jedynie na wyższych wzniesieniach. W XV w. wieś należała do rodziny Osieczkowskich. W roku 1561 została sprzedana przez Mateusza Osieczkowskiego wojewodzie chełmińskiemu Janowi Działyńskiemu. W 1720 r. sprowadzono do Brudzawek Olendrów, z zadaniem osuszenia terenu pod uprawę. W 1773 r. w miejscowości istniało 17 zagród i szkoła, istniejąca do dzisiaj. Dnia 20.08.1828 roku doszło do separacji Brudzawek. Gmina obejmowała 627 hektarów. Po roku 1914 Polacy wykupili z rąk niemieckich gospodarstwa. Po przyłączeniu Pomorza do Polski wieś znalazła się w województwie pomorskim.

Podczas II wojny światowej, 8 IX 1939 roku na zwirowisku dokonano masowych mordów ludności Polskiej. Hitlerowscy oprawcy rozstrzelali elitę intelektualną Brudzawek i okolicznych miejscowości. W miejscu tej kaźni postawiono pomnik pomordowanych.

Zaskocz

Wieś położona w południowo-zachodniej części gminy Książki, oddalona około 5 km od Wąbrzeźna powstała w XIV w. jako Szaskocz. W 1342 r. mistrz krzyżacki Ludolf König nadał osadę na prawie chełmińskim składającą się z 15 włości rycerzowi Ticzkonowi Schramme. W 1387 r. w Zaskocz folwark krzyżacki posiadał m. in. 41 klaczy, 5 krów, 3 woły i ponad tysiąc owiec.

Z początkiem XV wieku był to majątek lenny należący do Jana Cegenberga (Jana z Cymbarka). Wydał on wioskę chłopom za czynsz. W roku 1410 pożar doszczętnie zniszczył majątek, ziemia (30 włości) leżała przez dłuższy czas odłogiem. We wrześniu 1628 roku niemałe szkody wyrządzili Szwedzi maszerujący na Brodnicę szlakiem Radzyń – Zaskocz. W drugiej wojnie szwedzkiej 1655 – 1660 Zaskocz i Łopatki padły pastwą pożaru. Żyzne grunty przyciągnęły jednak wkrótce nowych osadników. W roku 1682 wieś miała trzech polskich właścicieli: Znaniecki, Strachowski i Pawłowski. W 1704 roku Pawłowski otrzymał Zaskocz, który powiększony o wykupioną część gruntów nazwał w całości Zaskoczem. W roku 1784 majątek obejmował obszar 40 włości gruntów użytkowych, 22 włości stanowiły niewykorzystane pastwiska, poza tym było 8 włości lasu. Wieś składała się z jednego

budynku mieszkalnego z zabudowaniami gospodarczymi, z gorzelni, browaru, sadu i trzech ogrodów warzywnych, jednego folwarku, karczmy z zajazdem, wiatraku, dwóch stawów karpowych i 24 zagród robotniczych – bardzo biednych.

Większość zabudowań z części zwartej wsi pochodzi z połowy XIX w.

Blizienko i Blizno

Wsie sołeckie położone w północno wschodniej części gminy Książki. Sołectwo Blizno jest najdalej wysuniętym sołectwem na północ.

Blizienko w okręgu radzyńskim obejmował obszar 32 włók. Gdy warunki zmusiły radzyńskie komturstwo do poszerzenia gospodarstwa i założenia folwarków, nabył drogą zamiany komtur Pecold Krorwis w 1365 roku od Jana, „starego” sołtysa Blizienka, jego ziemie sołeckie i czynszowe – lokując go w Zielnowie (Silnau).

Od 1391 roku dwór Blizno z inwentarzem i z majątkiem wymieniony jest w księgach Zakonu z wymienieniem nowego pana. Pisz się tam w tym roku: „dwór Blizno, gdzie 59 pociągowych kobył, 56 źrebiąt od 2 do 3 lat, 94 szt. bydła, 49 świń (znajduje się) i pół łasztu ziarna na strychu”. Następnie 1411 r. „dwór Blizno (Blise): 42 konie robocze, 34 bydła i 620 owiec”. Następnie 1434 r. – „Bleysse: 366 owiec, 80 jagniąt, 29 wołów, 94 krów, 11 gęsi, 24 koni pociągowych”. Nawet sita, łopaty i trójnogi (dynarki) są zapisane. Pod rządami polskimi folwark Blizno był w posiadaniu królewskim.

Łacińska księga sądowa zawiera pod datą 4 maja 1601 r. informacje, że szlachetny Hildebrand Kreicz (Krenz) jako tenetarius posiada królewskie dobra Małe i Wielkie Blizno.

Był on zadenuncjonowany, że dewastuje las Bug (Buk) wycinając najpiękniejsze drzewa. Miał on zezwolenie królewskie na korzystanie z opał i materiału budowlanego na najpilniejsze potrzeby własne jedynie za zgodą ustanowionego nadzorcy, urzędnika dworskiego Samuela Laskiego. Las Bug, w którym znajdował się „młyn Srobacz”, należał do kasztelanii brodnickiej. Wynika to z dokumentu 1609 r. znajdującego się w kolegium jezuickim w Grudziądzu, mocą którego uregulowano spór graniczny pomiędzy Bliznem, a Blizienkiem z jednej, Jabłonowem (wówczas należącym do Jezuitów) i lasem Bug z drugiej strony – przez linię graniczną zamarkowaną drzewami i 4 krzyżami – prowadzącą z Jabłonowa w kierunku na młyn Srobacz i na Łopatki.

W dokumencie wizytacyjnym kościoła w Bursztynowie w 1785 r. wymienia się folwark pod nazwą Blizenek. Fryderyk II po zawładnięciu tej posiadłości przez władze pruskie, polecił – sprzedać go najwięcej oferującemu. 8 grudnia 1785 r. połączono jezioro Blizieńskie z wyłączeniem części należącej do wolnego sołectwa – 1 włóki 6 mrg 79 pr. magd. emfiteutycznego gospodarstwa z obszaru 5 włók 7 mrg 61 pr. magd., jak również 4 włóki 28 mrg 103 pr. magd. – z drugim gospodarstwem emfiteutycznym. Wszystkie te przynależności zostały z licytacji wyłączone, jedynie prawo do rybołówstwa w jeziorach i wodach znajdujących się w granicach folwarku i do niego należących zostało wraz z nimi sprzedane.

Goldbek wymienia Blizienko (Bliszyngen) jako wieś królewską z kolonistami z 12 kominami.

4.3 Obiekty wpisane do rejestru zabytków

Obiekty uznane za zabytki znajdują się w rejestrze zabytków oraz ewidencji zabytków. Wpis do rejestru zabytków jest jedną z form ochrony zabytków w Polsce. Rejestr zabytków dla obiektów z terenu danego województwa prowadzi właściwy Wojewódzki Konserwator Zabytków.

Wpis do rejestru jest działaniem administracyjnym prowadzonym przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na wniosek strony – właściciela obiektu, lub z urzędu – bez wniosku strony ani też zadeklarowanej jego zgody. Przed dokonaniem wpisu prowadzone jest postępowanie przygotowawcze polegające na gromadzeniu informacji i materiałów dokumentacyjnych, które potwierdzają wartość danego obiektu m.in. w wyniku oględzin obiektu. Postępowanie to zakończone jest wydaniem przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków decyzji, która – o ile strony nie wnoszą sprzeciwu czy uwag – nabiera mocy prawnej i zabytek otrzymuje numer rejestru zgodny z kolejnym zapisem w księdze rejestru zabytków.

W poniższej tabeli przedstawiono wykaz obiektów wpisanych do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Tabela 17. Obiekty wpisane do rejestru zabytków.

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Data decyzji	Nr rejestru
1.	Książki	kościół ewangelicki ob. rzym.-kat. par. p.w. Trójcy Świętej wraz z otoczeniem (działka nr 516/1)	1868-69	A/1271 z 12.03.2007
2.	Łopatki	kościół par. p.w. św. Marii Magdaleny, 2 ćw. XIV,	1865-7	A/412 z 29.04.1966
3.	Osieczek	kościół par. p.w. św. Katarzyny	1618, XIX/XX	A/353 z 13.07.1936
		Grodzisko	27.09.1965	C/34

Źródło: Narodowy Instytut Dziedzictwa. Stan na 31 marca 2013 r.

4.4 Obiekty wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków

4.4.1. Zabytki architektury i budownictwa ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków

W poniższej tabeli ujęto zabytki architektury i budownictwa ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Tabela 18. Obiekty ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Lp.	Ulica	Nr	Obiekt	Nr ewidencyjny działki	Datowanie
Blizienko					
1.	-	-	kapliczka	-	XIX w.
Blizno					
2.	-	-	Szkoła z bud. gospodarczymi	170	pocz. XX w.
3.	-	-	kapliczka	53	koniec XIX w.
4.	-	-	dom	48	pocz. XX w.
Brudzawki					
5.	-	55	szkoła	84/3	pocz. XX w.
Książki					
6.	-	-	zagroda	788/5	2 poł. XIX w.

7.	-	-	Obora	798	pocz. XX w.
8.	-	-	obora	789/3	pocz. XX w.
9.	-	-	Czworak	1026/6	pocz. XX w.
10.	-	-	Czworak	21/5	pocz. XX w.
11.	-	2	Dróżnicówka	187/2	pocz. XX w.
12.	-	-	Dworzec PKP	187/2	pocz. XX w.
13.	-	-	Szalet	187/2	pocz. XX w.
14.	-	-	Dom	127/5	przeł. XIX w.
15.	-	-	Nastawnia	127/5	2. ćw. XX w.
16.	-	-	Kapliczka	218/2	2 poł. XIX w.
17.	Ul. Szkolna	5	Dom	220	pocz. XX w.
18.	Ul. Wąbrzeska	5	Dom	229	pocz. XX w.
19.	-	-	Dom	231/3	pocz. XX w.
20.	Ul.Ks. Kujawskiego	1	Dom	514/3	pocz. XX w.
21.	-	3	Kuźnia	589/4	pocz. XX w.
22.	Szkolna	5	Dom	590	pocz. XX w.
23.	Ks. Kujawskiego	9	Dom	518	pocz. XX w.
24.	Ks. Kujawskiego	11	Dom	520/3	pocz. XX w.
25.	Ks. Kujawskiego	-	Dom	521/1	pocz. XX w.
26.	Ks. Kujawskiego	21	Dom	523	pocz. XX w.
27.	Ks. Kujawskiego	33	Dom	531/18	pocz. XX w.
28.	Spacerowa	3	Dom	626	pocz. XX w.
29.	Spacerowa	4	Dom	598	pocz. XX w.
30.	Spacerowa	5	Dom	598	pocz. XX w.
31.	Spacerowa	11	Dom	629/4	pocz. XX w.
32.	-	-	Dom	620	pocz. XX w.
33.	-	169	Dom	620	pocz. XX w.
34.	Szkolna	1	Dom	589/3, 589/4	pocz. XX w.
35.	Szkolna	39	Dom	602/4	pocz. XX w.
36.	Szkolna	43	Dom	607	pocz. XX w.
37.	Szkolna	-	Dom	279	pocz. XX w.
38.	-	1	Dróżnicówka		pocz. XX w.
39.	-	-	Dom	403/4	pocz. XX w.
40.	-	-	Dom	702/3	pocz. XX w.
41.	-	-	Dom	397	pocz. XX w.
42.	-	-	Dom	262	pocz. XX w.
43.	-	-	Dróżnicówka	187/2	pocz. XX w.
44.	-	-	Zagroda	695/3	1. poł. XIX w.
45.	Główna	3B	Urząd pocztowy	221	I.20-te XX w.
46.	Szkolna	38	Szkoła	328/1	pocz. XX w.
47.	Toruńska/ Szkolna	1	Dom Nauczyciela		Ok. 1900 r.
48.	Ks. Kujawskiego	7	Plebania	51/1	1860-61 r.
49.	-	-	Dwór		k. XIX w.
50.	-	-	Mleczarnia		Ok. 1900 r.
Łopatki					
51.	-	25	Dom	173/1	pocz. XX w.

52.	-	84	Dom	324	Lata 20. XX w.
53.	-	-	Krzyż	206	Po 1945 r.
54.	-	1	Dom	234	pocz. XX w.
55.	-	74	Dom	447/1	pocz. XX w.
56.	-	-	Dwór	443/4	Ok. poł. XIX w.
57.	-	96	Dom	429/1	pocz. XX w.
58.	-	-	Dom	430/2	pocz. XX w.
59.	-	-	Chałupa	252/1	Ok. XVIII w.- XIX w.
60.	-	-	Kapliczka		XIX w.
61.	-	-	Dom	157/4	pocz. XX w.
62.	-	42	Budynek gospodarczy przy szkole	64/1	pocz. XX w.
63.	-	42	Budynek gospodarczy przy szkole	64/1	pocz. XX w.
64.	-	42	Szkoła	64/1	pocz. XX w.
65.	-	51	Plebania	96/2, 96/3	l/80-te XIX
Nowe Łopatki					
66.	-	99	Szkoła	147/1	Przeł. XIX w.
67.	-	-	Dom	402	pocz. XX w.
68.	-	99	Budynek gospodarczy przy szkole	147/1	pocz. XX w.
69.	-	99	Szkoła	147/1	pocz. XX w.
Osieczek					
70.	-	101	Dom	185/5	pocz. XX w.
71.	-	-	Chałupa	753	pocz. XX w.
72.	-	-	Dom	411	pocz. XX w.
73.	-	-	Dom	420	pocz. XX w.
74.	-	169	Dom	345/5	pocz. XX w.
75.	-	170	Dom	347/1	pocz. XX w.
76.	-	2	Dom	352/1	2. poł. XIX w.
77.	-	187	Dom	359/4	pocz. XX w.
78.	-	-	Budynek gospodarczy	359/4	pocz. XX w.
79.	-	-	Szkoła	359/3	pocz. XX w.
80.	-	188	Mleczarnia	430/1	pocz. XX w.
81.	-	190	plebania	435/5	2. poł. XIX w.
82.	-	-	Zagroda		pocz. XX w.
83.	-	146	Dom	298/7	pocz. XX w.
84.	-	-	Kapliczka	330	2. poł. XIX w.
85.	-	-	Kapliczka		pocz. XX w.
Łopatki Polskie					
86.	-	-	Dom	30/1	1 ćw. XX w.
Zaskocz					
87.	-	-	Dróżnicówka		pocz. XX w.
88.	-	-	Dom	36/4	1910 r.
89.	-	6	Oficina	36/30	pocz. XX w.
90.	-	-	Czworak	88/1	pocz. XX w.
91.	-	11	szkoła	89/1	pocz. XX w.

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu, stan na 12.03.2013 r.

4.4.2. Zespoły dworsko – parkowe

Zabytkowe parki i założenia zieleni komponowanej ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków na dzień 12.03.2013 r. (Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu):

- Zaskocz – park dworski o pow. 5,80 ha, z XIX w.

Park Dworski w Zaskoczach o powierzchni 3,18 ha z bogatym drzewostanem tworzoną przez lipy, graby, dęby. Występują tu również cztery drzewa pomnikowe. Park posiada aleje kasztanową oraz grabową.

Ponadto w Łopatkach znajduje się park dworski o powierzchni około 2,5 ha. Drzewostan parku tworzą drzewa liściaste. Park dworski w Łopatkach Polskich o powierzchni około 3,20 ha. Drzewostan parku tworzą drzewa liściaste. Cenna z krajobrazowego punktu widzenia jest również aleja igliczni trójcierniowej w Osieczku. Aleję tą tworzy 121 drzew uważanych za jedyne takie zbiorowisko w województwie kujawsko – pomorskim.

Poniżej przedstawiono zabytkowe parki i założenia zieleni komponowanej wyznaczone do ujęcia do wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Tabela 19. Zabytkowe parki i założenia zieleni komponowanej wyznaczone do ujęcia w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Lp.	Miejscowość	Rodzaj parku	Pow. w ha	Czas powstania
1	Blizienko	dworski	2,50	XIX
2	Książki	dworski	ok. 2,00	XIX
3	Łopatki	dworski	ok. 2,50	XIX
4	Łopatki Polskie	dworski	ok. 3,20	XIX

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu, stan na 12.03.2013 r.

Rysunek 4. Park w Łopatkach.

Rysunek 5. Park w Łopatkach w sąsiedztwie świetlicy wiejskiej.

Rysunek 6 .Park w Zaskocz.

Źródło: mapy niemieckie massterblat z 1911r arkusz 2680 Gosslershausen.

4.4.3. Nieruchome zabytki archeologiczne

Nieruchome zabytki archeologiczne to ślady materialnej działalności ludzkiej w przeszłości. Terminem tym określa się zwarty, oddzielony od innych, podobnych wycinek przestrzeni w obrębie którego występują źródła archeologiczne wraz z otaczającym je kontekstem. Z uwagi na ogromną ilość nieruchomych zabytków archeologicznych na terenie gminy pożądane byłoby, aby inwestycje w obrębie stanowisk skład których wchodziły roboty ziemne powinny być poprzedzone badaniami archeologicznymi. W obszarze stanowisk archeologicznych obowiązuje strefa ochrony konserwatorskiej „OW” (tzw. strefa obserwacji archeologicznych).

W poniższej tabeli przedstawiono wykaz nieruchomości zabytków archeologicznych gminy Książki.

Tabela 20. Nieekspozowane nieruchomości zabytki archeologiczne w gminie Książki.

L.p.	Nr obszaru AZP	Numer stanowiska na obszarze	Numer stanowiska w miejscowości	Funkcja obiektu	Kultura	Blizsza chronologia
BLIZIENKO						
1	32-48	101	002	OSADA		WŚ-PŚ
2	32-48	102	003	OSADA ŚLAD OSADY		WŚ XI-XIIW PŚ
3	32-48	103	004	OSADA		WŚ-PŚ
4	32-48	106	005	ŚLAD OSADY		WŚ XII-XIIIW
5	32-48	125	006	OSADA ŚLAD OSADY		CZSY NOW PRADZIEJE
6	32-48	126	007	ŚLAD OSADY	KPL	NEOLIT
7	32-48	127	008	ŚLAD OSADY		EP. KAMIENIA WŚ-PŚ
8	32-48	128	009	ŚLAD OSADY OSADA		PŚ EP. KAMIENIA HA-LA
9	32-48	129	010	OSADA		PŚ-CZASY NOW
10	32-48	130	011	OSADA	KAK KPCW	CZASY NOW OR NEOLIT
11	32-48	131	012	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE PŚ-CZASY NOW
12	32-48	132	013	OSADA		HA-LA OR PŚ-CZASY NOW
13	32-48	133	014	OSADA		PŚ-CZASY NOW
14	32-48	134	015	ŚLAD OSADY	ŁUŻ(?)	HA
15	32-48	135	016	OSADA ŚLAD OSADY		HA-LA OR WŚ
16	32-48	136	017	OSADA		WŚ CZSY NOW
17	32-48	137	018	OSADA ŚLAD OSADY		PŚ-CZASY NOW WŚ
18	32-48	138	019	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
19	32-48	139	020	OSADA ŚLAD OSADY		PŚ-CZASY NOW PRADZIEJE
20	32-48	140	021	ŚLAD OSADY		HA-LA
21	32-48	141	022	ŚLAD OSADY OSADA		PRADZIEJE PŚ-CZASY NOW
22	32-48	142	023	ŚLAD OSADY	ŁUŻ	HA
23	32-48	144	024	ŚLAD OSADY OSADA	KPL	NEOLIT PŚ-CZASY NOW
24	33-47	46	052	OSADA		SCHN
25	33-48	31	025	OSADA		WŚ
26	33-48	32	026	OSADA ŚLAD OSADY	KAK	OR
27	33-48	33	027	OSADA ŚLAD OSADY	KPL	SCHN OR

28	33-48	34	028	OSADA		OR SCHN
29	33-48	35	029	OSADA		OR
30	33-48	36	030	ŚLAD OSADY	KPL	OR
31	33-48	37	031	OSADA	KL	
32	33-48	38	032	OSADA		SCHN
33	33-48	39	033	OSADA		HA-LA
34	33-48	40	034	OBOZOWISKO		SCHN
35	33-48	41	035	OSADA ŚLAD OSADY		PŚ PRADZIEJE
36	33-48	42	036	OSADA		PŚ
37	33-48	43	037	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
38	33-48	44	038	OBOZOWISKO	KPL	
39	33-48	45	039	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
40	33-48	173	040	OSADA		PŚ-CZASY NOW
41	33-48	174	041	ŚLAD OSADY	KAK	
42	33-48	175	042	OSADA		OR
43	33-48	176	043	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
44	33-48	177	044	ŚLAD OSADY		EP. KAMIENIA
45	33-48	178	045	ŚLAD OSADY		EP. KAMIENIA
46	33-48	179	046	ŚLAD OSADY		OR
47	33-48	180	047	ŚLAD OSADY		HA-LA
48	33-48	181	048	OSADA		HA-LA OR
49	33-48	182	049	OSADA		HA-LA
50	33-48	183	050	OSADA		OR
51	33-48	184	051	ŚLAD OSADY		EP. KAMIENIA
52	33-48	185	052	ŚLAD OSADY		EP. KAMIENIA
53	33-48	186	001	GRÓB SKRZYN.	POM.	LA
54	BLIZNO					
55	32-48	35	001	ŚLAD OSADY	KPL	NEOLIT
56	32-48	38	002	OSADA		HA-LA
57	32-48	39	003	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
58	32-48	40	004	OSADA ŚLAD OSADY		HA-LA WŚ
59	32-48	41	005	ŚLAD OSADY		OR (?)
60	32-48	42	006	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
61	32-48	43	007	OSADA		PŚ
62	32-48	44	008	ŚLAD OSADY OSADA		PRADZIEJE PŚ
63	32-48	104	009	CMENT. ŚLAD OSADY		OR WŚ
64				OSADA		PŚ-CZASY NOW HA-LA
65	32-48	105	010	OSADA ŚLAD OSADY	ŁUŻ	OR
66	32-48	107	011	ŚLAD OSADY OSADA		HA-LA PŚ-CZASY NOW
67	32-48	108	012	OSADA ŚLAD OSADY		OR PŚ
68	32-48	109	013	ŚLAD OSADY OSADA		OR PŚ-CZASY NOW
69	32-48	110	014	ŚLAD OSADY OSADA		WŚ PŚ-CZASY NOW
70	32-48	111	015	ŚLAD OSADY OSADA	KPL	NEOLIT PRADZIEJE PŚ-CZASY NOW

71	32-48	115	016	OSADA		PŚ
72	32-48	143	017	OSADA ŚLAD OSADY		EP. KAMIENIA PŚ-CZASY NOW HA-LA
73	32-48	145	018	ŚLAD OSADY OSADA	KPL KPCW	PŚ WŚ HA-LA NEOLIT
74	32-48	146	019	ŚLAD OSADY		HA-LA(?)
75	32-48	147	020	ŚLAD OSADY		OR
76	32-48	148	021	ŚLAD OSADY OSADA		HA-LA PŚ-CZASY NOW EP. KAMIENIA
77	32-48	149	022	OSADA		PRADZIEJE
78	32-48	150	023	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE PŚ EP. KAMIENIA
79	32-48	151	024	ŚLAD OSADY		OR
80	32-48	152	025	ŚLAD OSADY		OR HA-LA
81	32-48	153	026	ŚLAD OSADY		OR
82	32-48	154	027	OSADA	ŁUŻ	HA
83	32-48	155	028	ŚLAD OSADY	ŁUŻ	HA OR
84	32-48	156	029	OSADA		OR
85	32-48	160	030	OSADA		PŚ-CZASY NOW
86	32-48	160	030	ŚLAD OSADY		HA-LA
87	32-48	161	031	OSADA ŚLAD OSADY		PŚ PRADZIEJE
88	32-48	162	032	OSADA ŚLAD OSADY		PŚ-CZASY NOW OR
89	32-48	163	033	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
90	32-48	164	034	ŚLAD OSADY		HA-LA
91	32-48	165	035	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
92	32-48	166	036	ŚLAD OSADY		HA-LA
93	32-48	167	037	OSADA		PŚ-CZASY NOW
94	32-48	168	038	ŚLAD OSADY		WŚ (?)
95	32-48	169	039	ŚLAD OSADY OSADA		OR HA-LA PŚ
96	32-48	208	040	OSADA ŚLAD OSADY		OR EP. KAMIENIA
97	32-48	209	041	OSADA	KPCW	NEOLIT
98	32-48	210	042	ŚLAD OSADY		OR (?)
99	32-48	211	043	ŚLAD OSADY OSADA		NEOLIT HA-LA OR WŚ
100	32-48	234	044	OSADA		PLA
101	32-48	235	045	OSADA ŚLAD OSADY		PŚ HA-LA OR

102	32-48	238	046	OSADA ŚLAD OSADY	KPL KAK (?)	NEOLIT HA-LA OR WŚ (?)
103	BRUDZAWKI					
104	33-48	1	003	OSADA ŚLAD OSADY	KPL	OR HA-LA SCHN NEOLIT
105	33-48	2	004	OSADA		OR HA-LA
106	33-48	3	005	ŚLAD OSADY		OR
107	33-48	4	006	ŚLAD OSADY		EP. KAMIENIA
108	33-48	5	007	ŚLAD OSADY	KAK KPL	OR
109	33-48	6	008	OSADA	KL	
110	33-48	7	009	OSADA	KL	
111	33-48	8	010	OSADA		HA-LA
112	33-48	9	011	ŚLAD OSADY	KL	
113	33-48	10	012	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
114	33-48	11	013	OSADA		PRADZIEJE
115	33-48	12	014	ŚLAD OSADY	KL	
116	33-48	13	015	OSADA	KL	
117	33-48	14	016	OSADA	KL	
118	33-48	15	017	ŚLAD OSADY	KL	
119	33-48	16	027	ŚLAD OSADY	KPL	OR
120	33-48	17	028	OBOZOWISKO	KL	
121	33-48	18	029	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
122	33-48	19	030	ŚLAD OSADY	KAK	
123	33-48	20	031	OSADA		PŚ
124	33-48	21	018	ŚLAD OSADY	KPL	SCHN OR
125	33-48	108	024	ŚLAD OSADY		EP. KAMIENIA
126	33-48	109	025	OSADA	KL	
127	33-48	110	026	ŚLAD OSADY OSADA	KPL KAK	OR
128	33-48	111	027	OSADA	KPL KAK	HA-LA
129	33-48	112	028	ST. DOMNIEM.	?	?
130	33-48	144	031	OSADA		OR WŚ
131	33-48	45	001	ŚLAD OSADY		HA-LA
132	33-48	46	002	OSADA		WŚ
133	KSIĄŻKI					
134	33-48	22	005	ŚLAD OSADY		EP. KAMIENIA
135	33-48	23	006	ŚLAD OSADY		PŚ
136	33-48	24	007	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
137	33-48	25	019	OSADA	KL	
138	33-48	26	020	OSADA		HA-LA
139	33-48	27	008	ŚLAD OSADY		EP. KAMIENIA
140	33-48	28	028	ŚLAD OSADY	?	?
141	33-48	29	021	ŚLAD OSADY		NEOLIT

142	33-48	30	022	ST. DOMNIEM.	?	?
143	33-48	58	010	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
144	33-48	60	011	OSADA ŚLAD OSADY		PŚ PRADZIEJE
145	33-48	61	012	OSADA		PŚ
146	33-48	62	013	OSADA ŚLAD OSADY	KPL	OR PŚ
147	33-48	63	014	OSADA		PŚ-CZASY NOW
148	33-48	64	015	ŚLAD OSADY		OR
149	33-48	65	016	ŚLAD OSADY OSADA	KL (?)	PŚ
150	33-48	66	023	OSADA ŚLAD OSADY	KPL	PŚ
151	33-48	67	017	ŚLAD OSADY		EP. KAMIENIA
152	33-48	68	018	ŚLAD OSADY		OR
153	33-48	69	019	OSADA		OR
154	33-48	70	020	OSADA		OR
155	33-48	71	021	OSADA		OR
156	33-48	72	022	OSADA		OR
157	33-48	73	023	OSADA		OR
158	33-48	74	024	OSADA		OR
159	33-48	75	025	ŚLAD OSADY		SCHN
160	33-48	76	026	OSADA	?	?
161	33-48	77	027	ŚLAD OSADY		EP. KAMIENIA
162	33-48	85	028	OBOZOWISKO		EP. KAMIENIA
163	33-48	86	029	OSADA		PŚ HA-LA
164	33-48	87	030	OSADA		OR
165	33-48	88	031	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
166	33-48	89	032	OSADA		OR PŚ
167	33-48	90	033	ST. DOMNIEM.	?	?
168	33-48	91	034	ŚLAD OSADY		EP. KAMIENIA
169	33-48	92	035	ŚLAD OSADY	KAK	
170	33-48	93	036	ŚLAD OSADY	?	?
171	33-48	94	037	ST. DOMNIEM.	?	?
172	33-48	98	038	ŚLAD OSADY		OR
173	33-48	99	039	OSADA		PŚ-CZASY NOW
174	33-48	100	040	OSADA ŚLAD OSADY		OR SCHN
175	33-48	101	041	OSADA		OR
176	33-48	102	042	ŚLAD OSADY		PŚ-CZASY NOW
177	33-48	103	043	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
178	33-48	104	044	ŚLAD OSADY		NEOLIT
179	33-48	105	045	OSADA		PŚ
180	33-48	106	045	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
181	33-48	107	047	OSADA		OR
182	33-48	122	049	ŚLAD OSADY		EP. KAMIENIA
183	33-48	134	050	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
184	33-48	135	051	ŚLAD OSADY		EP. KAMIENIA
185	33-48	136	052	ŚLAD OSADY	KAK	
186	33-48	137	053	ŚLAD OSADY		HA-LA
187	33-48	138	054	OSADA	KAK	
188	33-48	139	055	OSADA		OR
189	33-48	140	056	OSADA		PŚ-CZASY NOW
190	33-48	141	057	ŚLAD OSADY		
191	33-48	142	058	ŚLAD OSADY		PŚ
192	33-48	143	059	OSADA		OR

193	34-48	57	001	OSADA	KPL	PŚ-CZASY NOW
194	34-48	58	002	OSADA		CZASY NOW
195	34-48	59	003	OSADA ŚLAD OSADY		CZASY NOW EP. KAMIENIA
196	34-48	60	004	OSADA		PŚ-CZASY NOW
197	ŁOPATKI					
198	33-47	32	092	OSADA		SCHN
199	33-47	33	093	ŚLAD OSADY		SCHN
200	33-47	34	094	OSADA		SCHN PŚ
201	33-47	35	095	ŚLAD OSADY OSADA	KPL	NEOLIT SCHN OR
202	33-47	36	096	ŚLAD OSADY	KAK	NEOLIT
203	33-47	40	097	OSADA		PŚ SCHN HA-LA
204	33-47	48	098	ŚLAD OSADY		OR
205	33-47	54	099	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
206	33-47	90	100	OSADA		OR
207	33-47	91	101	OSADA		OR
208	33-47	92	102	ŚLAD OSADY		HA-LA
209	33-47	93	103	OSADA		PŚ
210	33-47	94	104	OBOZOWISKO		NEOLIT
211	33-47	95	105	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
212	33-47	96	106	ŚLAD OSADY	KPL	NEOLIT OR
213	33-47	98	107	OSADA		OR
214	33-47	99	108	OSADA		PŚ
215	33-47	99	108	ŚLAD OSADY	KPCW	NEOLIT
216	33-47	100	019	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
217	33-47	101	019	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
218	33-47	102	020	OSADA ŚLAD OSADY		SCHN OR(?)
219	33-47	103	021	OSADA		SCHN
220	33-47	104	022	OSADA		OR
221	33-47	105	023	OSADA		PŚ
222	33-47	106	024	OSADA		PŚ
223	33-47	107	025	OSADA		PŚ-CZASY NOW
224	33-47	108	026	OSADA	KAK	NEOLIT
225	33-47	109	027	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
226	33-47	116	028	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
227	33-47	117	029	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
228	33-47	118	030	ŚLAD OSADY		HA-LA
229	33-47	119	031	ŚLAD OSADY		EP. KAMIENIA
230	33-47	120	032	OSADA		PŚ
231	33-47	121	033	ŚLAD OSADY		NEOLIT
232	33-47	122	034	OSADA		PŚ
233	33-47	125	036	ŚLAD OSADY OSADA		PRADZIEJE PŚ
234	33-47	126	037	ŚLAD OSADY OSADA	KPCW (?)	NEOLIT PŚ
235	33-47	127	038	OSADA		PŚ
236	33-47	128	039	OSADA		OR
237	33-47	129	040	ŚLAD OSADY OSADA		HA-LA PŚ
238	33-47	130	041	ŚLAD OSADY		EP. KAMIENIA
239	33-47	131	042	ŚLAD OSADY		SCHN
240	33-47	132	043	ŚLAD OSADY		SCHN

241	33-47	133	044	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
242	33-47	134	045	OSADA	KCWR	NEOLIT OR
243	33-47	135	046	OSADA		PŚ SCHN
244	33-47	136	047	ŚLAD OSADY		HA-LA EP. KAMIENIA
245	33-47	137	048	OSADA		SCHN
246	33-47	141	049	ŚLAD OSADY		EP. KAMIENIA
247	33-47	142	050	ŚLAD OSADY		PALEOLIT
248	33-47	143	051	OSADA		PŚ
249	33-47	144	052	ŚLAD OSADY		OR
250	33-47	145	053	ŚLAD OSADY		SCHN HA-LA
251	33-47	146	054	OSADA		OR
252	33-47	147	055	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
253	33-47	148	056	OSADA		PŚ
254	33-47	149	057	OBOZOWISKO	KPCW	NEOLIT
255	33-47	150	058	OSADA		HA-LA
256	33-47	151	059	OSADA		OR
257	33-47	152	060	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
258	33-47	153	061	OSADA		PŚ
259	33-47	154	062	OSADA		PŚ
260	33-47	155	063	OSADA ŚLAD OSADY		PŚ PRADZIEJE EP. KAMIENIA
261	33-47	156	064	OSADA		PŚ
262	33-47	157	065	OSADA		PŚ
263	33-47	158	066	ŚLAD OSADY OSADA		OR PŚ
264	33-47	159	067	OSADA		PŚ-CZASY NOW
265	33-47	160	068	OSADA ŚLAD OSADY	KAK KPL	HA-LA NEOLIT
266	33-47	161	069	OSADA		PŚ HA-LA
267	33-47	162	070	OSADA	KPL	SCHN OR WŚ NEOLIT
268	33-47	163	071	OSADA		PŚ
269	33-47	164	072	OSADA		OR HA-LA
270	33-47	165	073	OSADA		HA-LA
271	33-47	166	074	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
272	33-47	167	075	OSADA	KAK	NEOLIT
273	33-47	168	076	OSADA		HA-LA
274	33-47	169	077	OSADA	KPL	NEOLIT
275	33-47	170	078	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
276	33-47	171	079	OSADA		PŚ
277	33-47	172	080	ŚLAD OSADY	KPL	NEOLIT
278	33-47	219	081	OSADA		PŚ
279	33-47	220	082	ŚLAD OSADY		EP. KAMIENIA
280	33-47	221	083	ST. DOMNIEM.	?	?
281	33-47	257	084	OSADA ŚLAD OSADY		OR WŚ
282	33-47	258	085	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE

283	33-47	259	086	OSADA ŚLAD OSADY	KAK	NEOLIT OR
284	33-47	260	087	ŚLAD OSADY		OR SCHN
285	33-47	263	088	OSADA		SCHN OR
286	33-47	264	089	OSADA	KPCW	NEOLIT
287	33-47	265	090	ŚLAD OSADY OSADA	KAK	HA-LA NEOLIT
288	33-47	266	091	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
289	33-48	46	001	ŚLAD OSADY OSADA	KPL	OR
290	33-48	47	002	ŚLAD OSADY		WŚ
291	33-48	48	003	ŚLAD OSADY		WŚ
292	33-48	49	004	ŚLAD OSADY		OR
293	33-48	50	005	OSADA	KAK	OR
294	33-48	51	006	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
295	33-48	52	007	OSADA		OR
296	33-48	53	008	OSADA		OR
297	33-48	54	009	ŚLAD OSADY		EP. KAMIENIA
298	33-48	55	010	OSADA		OR
299	33-48	56	011	OSADA		OR
300	33-48	57	012	OSADA		OR
301	33-48	59	013	ŚLAD OSADY		OR
302	33-48	83	014	OSADA		OR
303	33-48	84	015	OSADA		HA-LA
304	33-48	95	016	OSADA		OR
305	33-48	96	017	ŚLAD OSADY OSADA		PRADZIEJE PŚ
306	33-48	97	018	OSADA		PŚ
307	MAZANKI					
308	33-47	198	029	OSADA		PŚ
309	33-47	199	030	ŚLAD OSADY	KPCW	NEOLIT
310	33-47	200	031	OSADA		HA-LA
311	33-47	201	002	OSADA		PŚ
312	33-47	202	003	ŚLAD OSADY		HA-LA
313	OSIECZEK					
314	34-48	1	001	GRODZ.		WŚ XI-XIIW
315	34-48	2	002	OSADA		WŚ XIIW PŚ
316	34-48	3	003	CMENT.		WŚ XIIW
317	34-48	21	004	ŚLAD OSADY		WŚ
318	34-48	22	005	OSADA		WŚ
319	34-48	23	006	OBOZOWISKO		NEOLIT
320	34-48	24	007	OSADA		WŚ XIIW
321	34-48	25	008	OSADA		WŚ OR
322	34-48	26	009	ŚLAD OSADY OSADA		OR
323	34-48	27	010	ŚLAD OSADY		WŚ HA-LA
324	34-48	28	011	ŚLAD OSADY		OR
325	34-48	29	012	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
326	34-48	30	013	ŚLAD OSADY		EP. KAMIENIA
327	34-48	31	014	OSADA		EP. KAMIENIA
328	34-48	32	015	OSADA		PŚ-CZASY NOW
329	34-48	33	016	ŚLAD OSADY	KAK	PRADZIEJE
330	34-48	34	017	OSADA		NEOLIT

331	34-48	35	018	OSADA ŚLAD OSADY		WŚ X-XIW WŚ
332	34-48	36	019	ŚLAD OSADY OSADA		SCHN-WEB PŚ-CZASY NOW
333	34-48	37	020	OBOZOWISKO		WEB
334	34-48	38	021	ŚLAD OSADY		HA-LA
335	34-48	39	022	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
336	34-48	40	023	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
337	34-48	41	024	OBOZOWISKO	KL	NEOLIT
338	34-48	42	025	ŚLAD OSADY	KPL	NEOLIT OR
339	34-48	43	026	OSADA ŚLAD OSADY	KPL	OR NEOLIT SCHN-WEB
340	34-48	44	027	OSADA		PŚ
341	34-48	48	028	ŚLAD OSADY		HA-LA
342	34-48	49	029	ŚLAD OSADY		HA-LA
343	34-48	50	030	ŚLAD OSADY		HA-LA
344	34-48	51	031	ŚLAD OSADY		SCHN
345	34-48	52	032	ŚLAD OSADY		SCHN-WEB
346	34-48	53	033	ŚLAD OSADY	KPL	NEOLIT
347	34-48	54	034	OBOZOWISKO		WEB
348	34-48	55	035	OBOZOWISKO	KPL	NEOLIT
349	34-48	56	036	OSADA		PŚ
350	34-48	61	037	OSADA		PŚ-CZASY NOW
351	34-48	62	038	ŚLAD OSADY		NEOLIT(?)
352	34-48	71	039	ŚLAD OSADY	?	?
353	34-48	72	040	OSADA		WŚ IXW
354	34-48	85	041	OSADA		WŚ
355	34-48	88	042	ŚLAD OSADY	KPL	NEOLIT PRADZIEJE
356	34-48	89	043	ŚLAD OSADY		EP. KAMIENIA
357	34-48	90	044	OSADA		HA-LA WŚ X-XIW
358	34-48	91	045	OSADA		WEB WŚ
359	34-48	92	046	ŚLAD OSADY		SCHN
360	34-48	93	047	ŚLAD OSADY		HA-LA
361	34-48	95	048	ŚLAD OSADY		SCHN-WEB
362	34-48	96	049	ŚLAD OSADY		WEB HA-LA
363	34-48	97	050	OSADA		CZASY NOW
364	34-48	98	051	OSADA		CZASY NOW
365	34-48	99	052	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
366	34-48	100	053	OSADA		WŚ XII-XIIIW PŚ
367	34-48	101	054	ŚLAD OSADY		WŚ
368	34-48	102	055	ŚLAD OSADY		WEB
369	34-48	103	056	OSADA		HA-LA WEB
370	34-48	107	057	ŚLAD OSADY		HA-LA
371	34-48	108	058	OSADA		HA-LA WEB
372	34-48	109	059	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
373	34-48	110	000	CMENT.	POM.	HA
374	SZCZUPLINKI					
375	30-49	173	073	ŚLAD OSADY		OR
376	33-47	29	001	OSADA		WŚ HA-LA

377	33-47	30	002	ŚLAD OSADY		WEB
378	33-47	31	003	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
379	33-47	37	004	OSADA		PŚ
380	33-47	39	006	OSADA		WEB
381	33-47	49	007	ŚLAD OSADY OSADA	KPL	NEOLIT PŚ
382	33-47	50	008	OSADA		PŚ
383	33-47	51	009	OSADA		PŚ
384	33-47	52	010	OSADA		PŚ
385	33-47	53	011	OSADA		PŚ
386	33-47	55	012	OSADA ŚLAD OSADY		PŚ WŚ
387	33-47	56	013	OSADA	KPL	NEOLIT OR PŚ
388	33-47	57	014	ŚLAD OSADY OSADA	KPL	NEOLIT HA-LA WŚ PŚ
389	33-47	58	015	OSADA		WŚ
390	33-47	59	016	OSADA		PRADZIEJE
391	33-47	60	017	OSADA		WŚ
392	33-47	61	018	ŚLAD OSADY		HA-LA
393	33-47	61	018	ŚLAD OSADY OSADA	KPL	NEOLIT PŚ
394	33-47	62	019	OSADA		HA-LA
395	33-47	63	020	OSADA		SCHN
396	33-47	64	021	OSADA		HA-LA
397	33-47	72	022	ŚLAD OSADY	KPL	NEOLIT
398	33-47	73	023	OBOZOWISKO		SCHN
399	33-47	74	024	OSADA		OR
400	33-47	75	025	OSADA		OR HA-LA
401	33-47	76	026	ŚLAD OSADY		WEB
402	33-47	77	027	OSADA		WŚ PŚ
403	33-47	78	028	OSADA		PŚ
404	33-47	79	029	OSADA		PŚ
405	33-47	80	030	OSADA	KPL	NEOLIT
406	33-47	81	031	ŚLAD OSADY OSADA	KPL	SCHN NEOLIT
407	33-47	89	032	OBOZOWISKO		SCHN
408	33-47	123	033	OSADA		PŚ
409	33-47	124	035	OSADA ŚLAD OSADY	KAK KPL	HA-LA NEOLIT
410	33-47	173	034	OSADA ŚLAD OSADY		PŚ EP. KAMIENIA
411	33-47	174	035	OSADA		PŚ
412	33-47	175	036	OSADA		PŚ-CZASY NOW
413	33-47	176	037	OBOZOWISKO		SCHN
414	33-47	177	038	ŚLAD OSADY		EP. KAMIENIA
415	33-47	180	039	ŚLAD OSADY	KPL	WEB NEOLIT
416	33-47	181	040	OSADA		PŚ
417	33-47	182	041	ŚLAD OSADY	KPCW	NEOLIT
418	33-47	183	042	ŚLAD OSADY		NEOLIT
419	33-47	186	043	OSADA		HA-LA
420	33-47	187	044	OSADA	KPCW	NEOLIT

421	33-47	189	045	OSADA		PŚ
422	33-47	190	046	ŚLAD OSADY OSADA	KPL	NEOLIT PŚ
423	33-47	191	047	ŚLAD OSADY	KPL	NEOLIT
424	33-47	192	048	OSADA		HA-LA
425	33-47	193	049	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
426	33-47	194	050	OSADA		HA-LA
427	33-47	195	051	OSADA ŚLAD OSADY		PŚ SCHN(?)
428	33-47	196	052	OSADA		HA-LA
429	33-47	197	052	OSADA	?	?
430	33-47	217	054	OSADA		PŚ
431	33-47	218	055	ŚLAD OSADY OSADA		PRADZIEJE PŚ
432	33-47	222	056	OSADA		PŚ-CZASY NOW
433	33-47	223	057	OSADA		PŚ
434	33-47	224	058	OSADA		HA-LA
435	33-47	225	059	OSADA		HA-LA PŚ
436	33-47	226	060	OSADA		PŚ
437	33-47	227	061	OSADA		PŚ
438	33-47	228	062	ŚLAD OSADY		PŚ
439	33-47	229	063	ŚLAD OSADY		EP. KAMIENIA
440	33-47	230	064	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
441	33-47	231	065	ŚLAD OSADY		EP.KAMIENIA
442	33-47	232	066	OBOZOWISKO	KCPW	NEOLIT
443	33-47	233	067	OSADA		HA-LA
444	33-47	241	068	ŚLAD OSADY OSADA		HA-LA PŚ
445	33-47	242	069	ŚLAD OSADY OSADA	KAK	NEOLIT PŚ
446	33-47	243	070	ŚLAD OSADY		HA-LA
447	33-47	253	071	ŚLAD OSADY	KPL	NEOLIT
448	33-47	254	076	OSADA		PŚ
449	33-47	255	077	OSADA ŚLAD OSADY	KPCW	PŚ NEOLIT
450	33-47	256	072	OSADA		PŚ
451	33-47	277	073	OSADA ŚLAD OSADY		PŚ SCHN
452	33-47	278	074	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
453	33-47	279	075	ŚLAD OSADY OBOZOWISKO	KPL KOCW	NEOLIT
454	ZASKOCZ					
455	33-47	97	034	ŚLAD OSADY		OR WŚ
456	33-47	110	035	ŚLAD OSADY OSADA	KPL	NEOLIT SCHN PŚ
457	33-47	111	036	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
458	33-47	112	037	ŚLAD OSADY	KPL	HA-LA NEOLIT
459	33-47	113	038	OBOZOWISKO		SCHN
460	33-47	114	039	ŚLAD OSADY OBOZOWISKO	KPL	NEOLIT SCHN
461	33-47	115	040	OSADA	KAK	NEOLIT
462	33-47	20	001	ŚLAD OSADY	KPL	HA-LA NEOLIT
463	33-47	21	002	OSADA		HA-LA
464	33-47	34	003	OSADA		WŚ XII-XIIIW

465	33-47	35	004	ŚLAD OSADY	KL(?)	NEOLIT
466	33-47	36	005	ŚLAD OSADY		NEOLIT
467	33-47	37	006	OSADA		HA-LA
468	33-47	38	007	OBOZOWISKO		EP.KAMIENIA
469	33-47	39	008	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
470	33-47	40	009	OBOZOWISKO OSADA		SCHN PŚ
471	33-47	41	010	OSADA		HA-LA
472	33-47	42	011	OSADA		PŚ
473	33-47	43	012	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
474	33-47	44	013	OSADA	KL	NEOLIT
475	33-47	44	013	ŚLAD OSADY	KPL	NEOLIT
476	33-47	45	014	OSADA		PŚ
477	33-47	45	014	ŚLAD OSADY		PRADZIEJE
478	33-47	46	015	OSADA		SCHN
479	33-47	47	016	OSADA		HA-LA
480	33-47	48	017	OBOZOWISKO		SCHN(?)
481	33-47	49	018	ŚLAD OSADY OSADA	KPL	NEOLIT HA-LA
482	33-47	50	019	OSADA		HA-LA
483	33-47	51	020	OSADA		PŚ
484	33-47	52	021	OSADA		PŚ
485	33-47	53	022	OSADA		PŚ
486	33-47	54	023	OSADA		PŚ
487	33-47	55	024	ŚLAD OSADY		HA-LA
488	33-47	56	025	OSADA		PŚ
489	33-47	57	026	ŚLAD OSADY		WEB(?)
490	33-47	58	027	OSADA ŚLAD OSADY		PŚ OR
491	33-47	59	028	OSADA	KPL KAK	NEOLIT OR
492	33-47	60	029	ŚLAD OSADY	KPL	NEOLIT
493	33-47	61	030	ŚLAD OSADY		OR(?)
494	33-47	87	031	OSADA		PŚ
495	33-47	88	032	OSADA		WŚ XIIW
496	33-47	158	000	CMENT.	POM.	HA
497	34-48	63	033	OSADA		HA-LA

Źródło: Wojewódzki Konserwator Zabytków w Toruniu. Stan na 3.12.2010 r.

4.4.4. Obiekty sakralne

Kościół, kaplice i klasztory jako dominanty architektoniczne, cmentarze wszystkich wyznań jako obiekty o szczególnej wartości zabytkowej i walorach krajobrazowych oraz jako miejsca pamięci narodowej podlegają bezwzględnej ochronie. Wszelkie poczynania w obrębie i sąsiedztwie obiektów i terenów wpisanych do rejestru zabytków wymagają pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Toruniu.

Kościół

Kościół parafialny p. w. Trójcy Świętej w Książkach

W 1720 roku na cmentarzu w Książkach wybudowano drewniany kościół wraz z dzwonnica na rusztowaniach. Wcześniej nie było żadnego kościoła w tej miejscowości, a jedynie ewangelicka

szkoła, której izba lekcyjna pełniła rolę domu modlitewnego dla wiernych. Nauczycielem w tej szkole był Jakob, pełniący także posługi kościelne dla ludności.

W kościele tym odprawiano raz w miesiącu nabożeństwa dla wiernych z Książek, Bukowca, Brudzawek i Brudzaw. W 1775 roku wybudowano nowy kościół z drewna, kryty słomą, dla 300 osób, gdyż wcześniejszy stał się za mały. W latach 1860-1861 pobudowano obecną plebanię (Pfarrhaus).

Budowę obecnego kościoła rozpoczęto 24 lipca 1868 roku, a zakończono 18 czerwca 1869 roku. Budowa trwała zaledwie 11 miesięcy. W czerwcu 1869 roku nastąpiła również konsekracja kościoła przez delegata zwierzchnika kościoła ewangelickiego dr Rodhego z Królewca. Kościół został wybudowany z 2/3 datków gminy ewangelickiej, a tym samym od ewangelików z Książek, Brudzawek, Brudzaw, Budziszewa, Bukowca, Osieczka i Piwnic. W 1875 roku włączono do tej gminy ewangelickiej także ewangelików z Łopatek.

W 1902 roku wybudowano przy plebani salkę (Gemundesaal).

Fotografia 7. Kościół parafialny p. w. Trójcy Świętej w Książkach.

Źródło: materiały własne.

Kościół parafialny p.w. Św. Marii Magdaleny w Łopatkach

Kościół zbudowany ok. 1300 roku. Podczas wojny 1414 roku rozgrabiony z dywanów, ozdób, sprzętów. Miejscowość wraz z kościołem została prawie całkowicie zniszczona podczas drugiej wojny szwedzkiej (1655 – 1660). Wezwanie Świętej Marii Magdaleny datuje się przed rokiem 1647. W latach 1867 – 1884 oraz w latach 1879 – 1900 w Łopatkach na stałe przebywał wikariusz. 16. XII 1900 r. przywrócono kościołowi status samodzielnej parafii.

W czasie okupacji podczas II wojny światowej kościół był nieczynny. Ksiądz proboszcz Franciszek Aszk ukrywał się od 2 IX 1939 roku przed okupantem w okolicznych wioskach, m.in. w Rywałdzie.

Pośród okolicznych kościołów, kościół w Łopatkach uległ największym zniszczeniom wojennym. Zniszczeniu uległ dach, a w skutek opadów atmosferycznych poważnym uszkodzeniom uległy ściany wewnętrzne, rozbito wszystkie zamki u drzwi, zaś drzwi zakrystii porąbano. Podczas okupacji zbezczeszczone zostały ołtarz główny, tabernakulum i płyta ołtarza. Całkowicie

wykradzono wszystkie przedmioty liturgiczne i archiwum parafialne, w którym istniały księgi metrykalne od 1867 r. W 1942 roku zostały zrabowane dzwony. W Łopatkach częściowo zniszczono cmentarz, powywracano nagrobki i potłuczono tablice z polskimi napisami.

Fotografia 8. Kościół parafialny p.w. Św. Marii Magdaleny w Łopatkach.

Źródło: www.wieczno.pl.

Kościół parafialny p. w. Świętej Katarzyny Aleksandryjskiej w Osieczku

Pierwotny kościół wzniesiony najprawdopodobniej na początku XIV w., nie zachował się do dzisiaj. Z fundacji rodziny Działyńskich w 1618 roku został on gruntownie przebudowany. Pierwsza pewna wzmianka o kościele pochodzi z 1414 roku, kiedy to poniósł straty na 100 grzywien w czasie wojny polsko-krzyżackiej. W 1445 roku parafię wymieniono w planach synodu laickiego diecezji chełmińskiej. Datuje się, że kościół nosił wezwanie św. Katarzyny około lat 1667-1672. Możliwe, iż wezwanie takie funkcjonowało od początku.

Sytuacja kościoła i parafii poprawiła się kiedy właścicielem parafii została rodzina Działyńskich. Z ich fundacji zostały pobudowane zakrystia, kaplica i wieża. Kaplica służyła jako grobowiec rodziny Działyńskich, a następnie rodziny Plemięckich. Od 1699 do około 1770 roku kościół był pod zarządem benedyktynek z Grudziądza. W latach 1789-1929 z kościoła uczyniono filię parafii w Nieżywiciu. Od 1929 roku w Osieczku przebywał na stałe wikariusz, a od 1930 roku przywrócono samodzielną parafię. Parafia w Osieczku przez długi czas składała się z jednej wsi.

Pod koniec 1942 roku władze niemieckie z kościoła w Osieczku skonfiskowały bezpowrotnie dwa dzwony.

Fotografia 9. Kościół parafialny p. w. Świętej Katarzyny Aleksandryjskiej w Osieczku.

Źródło: materiały własne.

Cmentarze

Na terenie gminy Książki znajdują się następujące zabytkowe cmentarze.

Tabela 21. Zabytkowe cmentarze ujęte są w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

L.p.	miejsowość	obiekt	charakter	czas powstania	powierzchnia
1.	Blizno	Cmentarz ewangelicki	nieczynny	Pocz. XX w.	0,12 ha
2.	Budzawki	Cmentarz ewangelicki	nieczynny	Poł. XIX w.	0,18 ha
3.		Cmentarz miejsce pamięci narodowej	nieczynny	1939 r.	0,08 ha
4.	Książki	Cmentarz parafialny	czynny	2. poł. XIX w.	0,54 ha
5.		Cmentarz ewangelicki	nieczynny	XIX/XX w.	0,20 ha
6.		Cmentarz ewangelicki	nieczynny	k. XIX w.	0,25 ha
7.		Cmentarz ewangelicki	nieczynny	Pocz. XX w.	0,30 ha
8.		Cmentarz wojenny	nieczynny	1945 r.	0,07 ha
9.		Cmentarz miejsce pamięci narodowej	nieczynny	1960 r.	0,16 ha
10.	Łopatki	Cmentarz parafialny	czynny	1 ćw. XX w.	0,42 ha
11.		Cmentarz przykościelny	nieczynny	XIV w., 1920 r.	0,35 ha
12.		Cmentarz ewangelicki	nieczynny	Pocz. XX w.	0,05 ha
13.		Cmentarz ewangelicki	nieczynny	Pocz. XX w.	0,23 ha
14.		Cmentarz rodowy	nieczynny	2. poł. XIX w.	0,12 ha
15.		Cmentarz choleryczny	nieczynny	XIX w.	0,06 ha
16.	Łopatki Polskie	Cmentarz ewangelicki	nieczynny	k. XIX w.	0,30 ha

17.		Cmentarz miejsce pamięci narodowej	nieczynny	1966 r.	0,10 ha
18.	Osieczek	Cmentarz przykościelny	czynny	XIV w.	0,35 ha
19.		Cmentarz ewangelicki	nieczynny	2. poł. XIX w.	0,30 ha
20.		Cmentarz ewangelicki	nieczynny	k. XIX w.	0,32 ha
21.		Cmentarz ewangelicki	nieczynny	Pocz. XX w.	0,36 ha
22.	Szczuplinki	Cmentarz ewangelicki	nieczynny	2. poł. XIX w.	0,10 ha
23.		Cmentarz ewangelicki	nieczynny	2. poł. XIX w.	0,08 ha

Źródło: Wojewódzki Konserwator Zabytków w Toruniu. Stan na 3.12.2010 r.

5. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WARUNKÓW I JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, W TYM OCHRONY ICH ZDROWIA

5.1 Potencjał demograficzny

W poniższej tabeli przedstawiono główne wskaźniki demograficzne. Dane dotyczą okresu 2002 – 2010. Na ich podstawie zaobserwowano, że gęstość zaludnienia przez analizowany okres oscylowała na poziomie 48 – 50 osób na km². Nie przekłada się to jednak na przyrost naturalny. Na przestrzeni lat 2002 – 2011 przyrost naturalny przyjmował różne wartości. I tak, w 2005 roku nie występował (osiągnął wartość na poziomie 0,0), zaś najkorzystniejsze były lata 2008 rok i 2011 rok, kiedy przyrost naturalny osiągnął wartość 3,5. Liczba urodzeń żywych przewyższała liczbę zgonów, a w roku 2005 były na tym samym poziomie. Wskaźnik dotyczący liczby par zawierających małżeństwa na 1000 ludności przyjmował różne wartości. Najwyższą wartość osiągnął w 2008 roku – 7,7, a najniższą w 2004 roku – 2,7.

Tabela 22. Zestawienie głównych wskaźników demograficznych dla gminy Książki.

Rok	Jednostka	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ludność na 1 km ² (gęstość zaludnienia)	osoba	50	50	50	50	49	49	49	48	50	50
kobiety na 100 mężczyzn	osoba	98	99	98	99	99	100	100	100	98	99
małżeństwa na 1000 ludności	para	4,6	3,9	2,7	7,6	6,4	6,0	7,7	7,2	6,1	6,3
urodzenia żywe na 1000 ludności	osoba	10,7	10,9	8,7	10,1	11,7	11,7	13,3	10,3	13,7	9,3
zgony na 1000 ludności	osoba	9,1	9,1	7,5	10,1	10,5	9,7	9,8	9,3	10,7	5,8
przyrost naturalny na 1000 ludności	osoba	1,6	1,8	1,1	0,0	1,1	2,1	3,5	0,9	3,0	3,5

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 31.12.2002 – 31.12.2011 r.

Jak wynika z zestawionych informacji pochodzących z Głównego Urzędu Statystycznego, w 2002 roku, teren gminy zamieszkiwało 4 333 osób, z czego 2 193 reprezentowało płeć męską. W latach 2003 – 2010 zaobserwowano spadek liczby ludności. W 2011 roku nastąpił wzrost liczby mieszkańców w stosunku do 2010 roku. Prawie przez cały badany okres, występuje przewaga mężczyzn w strukturze demograficznej. Przewaga kobiet nad mężczyznami nastąpiła tylko w roku 2007.

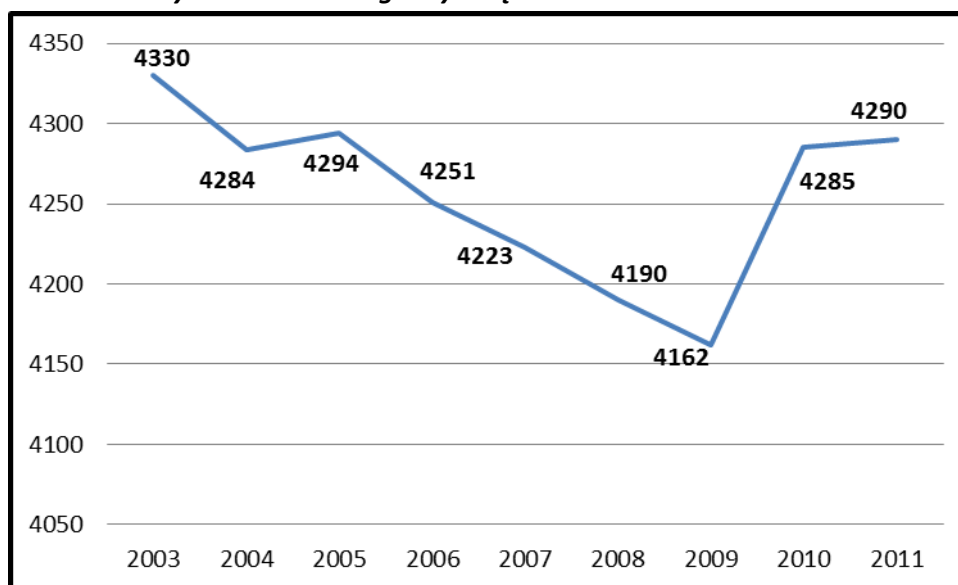
Tabela 23. Liczba ludności gminy Książki w latach 2002– 2011.

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ogółem	4333	4330	4284	4294	4251	4223	4190	4162	4285	4290
mężczyźni	2193	2181	2160	2163	2136	2110	2095	2084	2160	2159
kobiety	2150	2149	2124	2131	2115	2113	2095	2078	2125	2131

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 31.12.2002–31.12.2011 r.

Na poniższym wykresie przedstawiono liczbę ludności w latach 2002 – 2011.

Wykres 6. Ludność gminy Książki w latach 2002 – 2011.

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 31.12.2002 – 31.12.2011 r.

W gminie Książki liczba ludności w latach 2002 – 2009 malała z wyjątkiem roku 2005, gdzie nastąpił nieznaczny wzrost w porównaniu z rokiem poprzednim. Od roku 2009-2010 nastąpił gwałtowny wzrost ludności gminy Książki (o 123 osoby), po którym wzrost ten występuje nieznacznie (2011 rok – 5 osób).

Zgodnie z przedstawionym w poniższej tabeli przyrostem naturalnym, wskaźnik ten utrzymuje się na zmiennym poziomie. Największą wartość osiągnął w 2001 roku, kiedy wyniósł 19 osób, zaś najniższą w 2002 roku, osiągając wartość -3. Jak wynika z poniższej tabeli, średnia liczba urodzeń żywych dzieci płci męskiej wynosi 26,4. Narodziny dzieci płci żeńskiej oszacowuje się na poziomie 22,7 w skali roku.

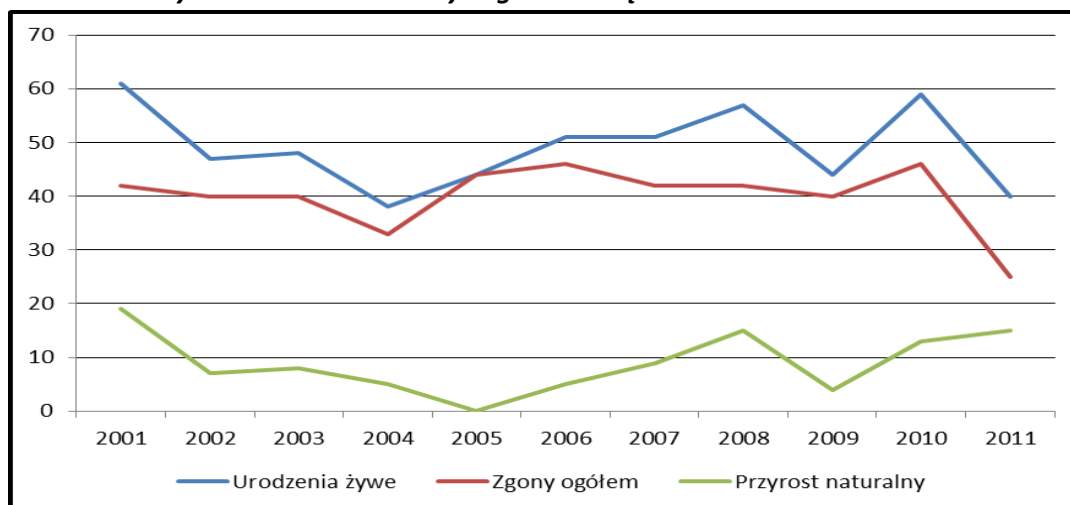
Tabela 24. Ruch naturalny według płci w latach 2001 – 2011 w gminie Książki.

Rok		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Urodzenia żywe												
ogółem	osoba	61	47	48	38	44	51	51	57	44	59	40
mężczyźni	osoba	37	20	26	20	22	27	29	27	27	32	23
kobiety	osoba	24	27	22	18	22	24	22	30	17	27	17
Zgony ogółem												
ogółem	osoba	42	40	40	33	44	46	42	42	40	46	25
mężczyźni	osoba	20	23	20	13	23	29	22	18	17	25	18
kobiety	osoba	22	17	20	20	21	17	20	24	23	21	7
Przyrost naturalny												
ogółem	osoba	19	7	8	5	0	5	9	15	4	13	15
mężczyźni	osoba	17	-3	6	7	-1	-2	7	9	10	7	5
kobiety	osoba	2	10	2	-2	1	7	2	6	-6	6	10

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 31.12.2001 – 31.12.2011 r.

Najkorzystniejszym okresem pod względem wysokiego przyrostu naturalnego dla gminy Książki były lata 2010 i 2011. Wskaźnik przyrostu naturalnego utrzymywał się na wysokim poziomie także w 2002 roku. Niepokojącym zjawiskiem jest nagły spadek przyrostu naturalnego w latach 2003 – 2005 roku, który zmalał z poziomu 8 do 0 oraz w roku 2009, gdzie z poziomu 15 (w 2008 roku) spadł na poziom 4.

Wykres 7. Ruch naturalny w gminie Książki w latach 2001 – 2011.

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 31.12.2001 – 31.12.2011 r.

Kolejną cechą, dotyczącą ludności w gminie Książki, jest przewaga wzrastającego przedziału grup wiekowych kolejnych lat. I tak w latach 2001 – 2003 r. przewaga osób z grupy wiekowej 15 – 19 lat, w latach 2005 – 2008 przewaga osób z grupy wiekowej 20-24, natomiast w latach 2009 -2011 najwięcej osób było z grupy wiekowej 25-29 lat. Fakt ten może mieć duże znaczenie z punktu widzenia potencjalnych możliwości rozwoju gminy. Najmniejszą grupę ludności stanowią osoby w wieku powyżej 85 lat. W analizowanych latach 2001 – 2010, grupa ta liczyła najwięcej - 65 osób w roku 2010.

Tabela 25. Ludność według grup wiekowych w latach 2001 – 2010 w gminie Książki.

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
0-4	272	247	255	233	240	217	216	231	231	254
5-9	303	308	286	255	240	255	238	233	222	235
10-14	355	346	363	369	363	310	309	273	247	240
15-19	380	388	365	330	330	332	308	317	323	332
20-24	334	344	353	360	364	377	388	365	342	321
25-29	309	283	283	296	323	319	342	353	358	359
30-34	270	298	300	282	273	285	248	253	277	318
35-39	285	281	277	285	270	263	275	274	260	273
40-44	318	300	294	280	295	284	275	261	264	272
45-49	347	356	347	346	328	310	296	282	267	280
50-54	296	316	333	340	341	343	349	343	339	337
55-59	144	167	195	217	255	279	293	318	324	333
60-64	155	147	115	121	116	131	149	170	194	233
65-69	162	148	161	158	147	144	136	107	113	108
70-74	391	404	403	412	150	135	131	142	140	130
75-79	-	-	-	-	117	125	130	131	118	115
80-84	-	-	-	-	89	90	97	85	84	80
85 i więcej	-	-	-	-	53	52	43	52	59	65

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 31.12.2001 – 31.12.2010 r.

Ruch migracyjny

Z demograficznego punktu widzenia istotne są wskaźniki salda migracji ludności. Na podstawie zestawienia przedstawionego poniżej w tabeli i na wykresie w latach 2001 – 2011, trudno jest prognozować wzrost liczby ludności mieszkańców gminy. Szansą zwiększenia liczby mieszkańców może być jedynie wzrost wskaźnika przyrostu naturalnego i dodatnie saldo migracji. Z poniższej tabeli zamieszczonej pod wykresem wynika, że saldo migracji miało wartość ujemną przez prawie cały analizowany okres. Najmniejsze saldo migracji (-10) wystąpiło w 2011 roku, zaś największe w 2007 roku (-40). Dodatnie saldo migracji wystąpiło w 2001 roku wynosząc 24.

Tabela 26. Ruchy migracyjne latach 2001 – 2011 w gminie Książki.

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Zameldowania	79	63	53	43	43	39	38	48	40	39	39
Wymeldowania	55	80	67	54	65	60	78	80	61	69	49
Saldo migracji	24	-17	-14	-11	-22	-21	-40	-32	-21	-30	-10

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 31.12.2001 – 31.12.2011 r.

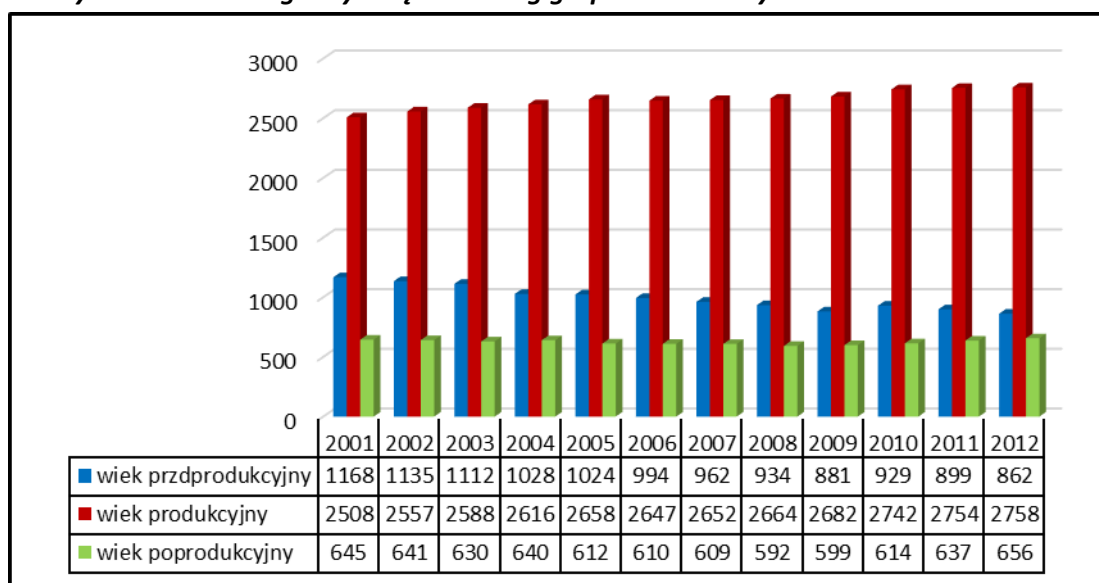
W okresie analizowanych 11 lat (lata 2001 – 2011), na terenie gminy dokonano 524 zameldowań i 718 wymeldowań. Przeciętnie w skali roku saldo migracji było ujemne i wyniosło - 18 osób.

Przeciętnie w skali roku na terenie gminy osiedlają się 48 osoby, a opuszcza 65 osób.

5.2 Struktura wieku i płci

Analiza struktury wiekowej ludności gminy Książki w aspekcie ekonomicznych grup wieku wykazuje, że przeważająca część ludności gminy jest w wieku produkcyjnym, co należy uznać jako zjawisko korzystne z punktu widzenia możliwości rozwoju działalności gospodarczej na terenie gminy. Będzie to również powodować utrzymywanie presji na rynku pracy, objawiającą się we wzroście konkurencyjności oraz podwyższaniu kwalifikacji pracowników.

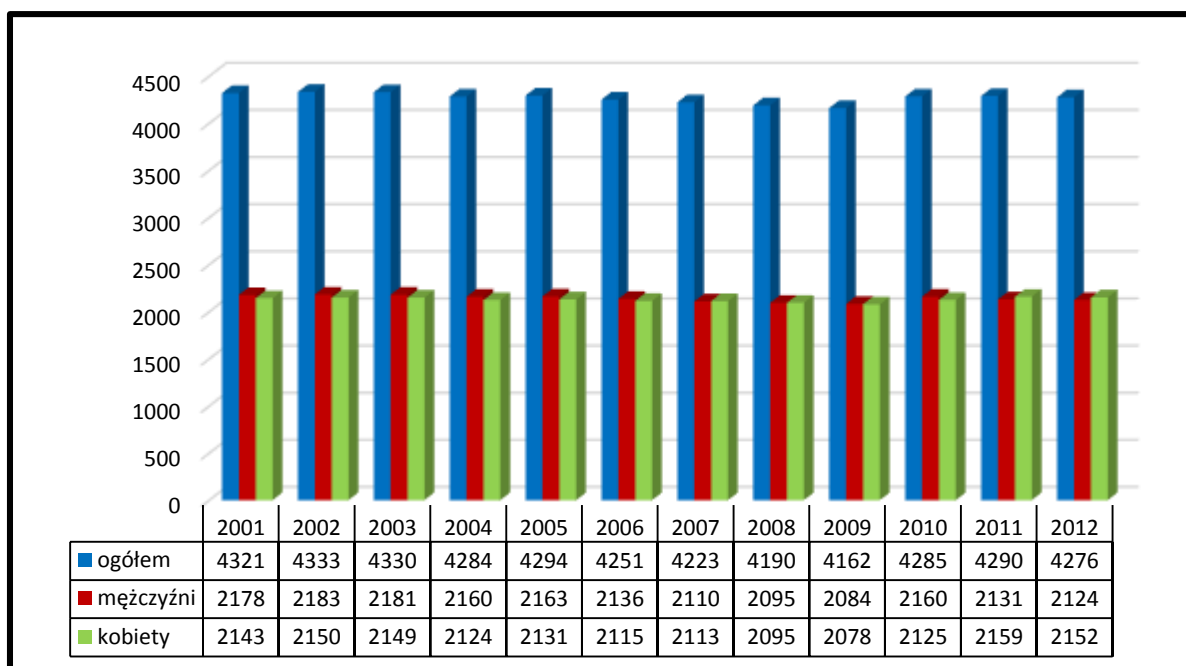
Wykres 8. Ludność gminy Książki według grup ekonomicznych w latach 2001 – 2012.

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 31.12.2001 – 31.12.2012 r.

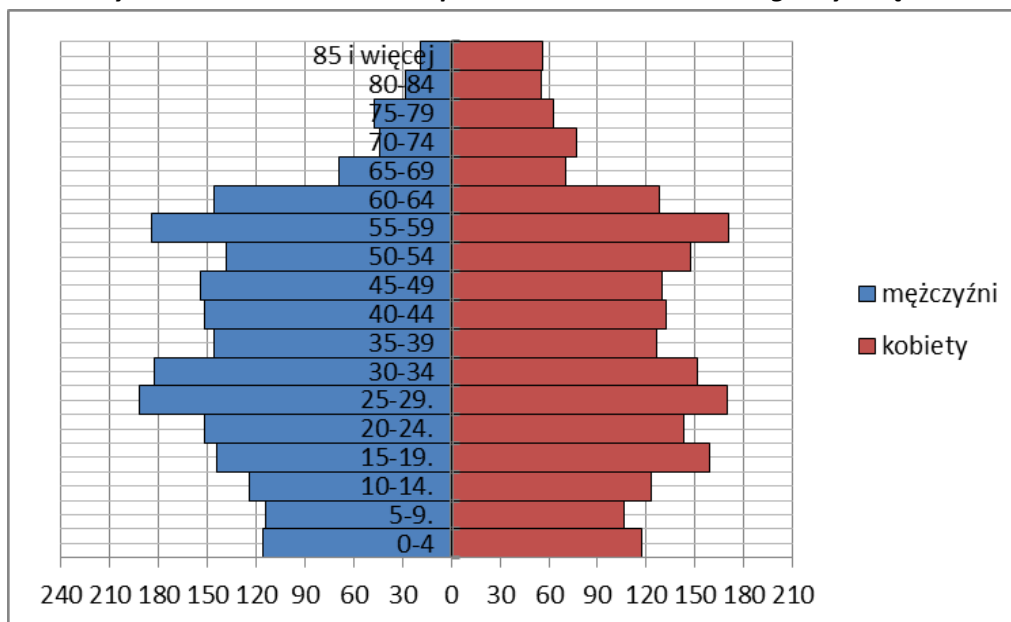
W strukturze płci obserwuje się nierówną liczbę mężczyzn i kobiet. Liczba kobiet jest wyższa. Jednakże trzeba zaznaczyć, że różnice są niewielkie i oscylują maksymalnie na poziomie około 35 osób.

Wykres 9. Ludność gminy Książki według płci w latach 2001 – 2012.

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 31.12.2001 – 31.12.2012 r.

Wykres 10. Piramida wieku i płci na rok 2012 na terenie gminy Książki.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 31.12.2001 – 31.12.2012 r.

Powyższy wykres przedstawia piramidę wieku i płci na terenie gminy Książki w 2012 roku. Piramida wieku gminy Książki podobnie jak piramida wieku Polski posiada wyraźnie zaznaczające

się wyżej i niż demograficzne. Obecnie na terenie gminy zauważyć można niż demograficzny od lat 90. XX wieku systematycznie się pogłębiający. Głównym powodem jest wchodzenie w okres rozrodczy osób urodzonych w latach 60, (echo niżu lat 90). Podobnie jak w całej Polsce widoczna jest feminizacja starzejącej się populacji tzn. stosunek liczby kobiet w wieku poprodukcyjnych do liczby mężczyzn w tym samym wieku. Starzejące się społeczeństwo oznacza starszą, mniej wydajną siłę roboczą. W związku z powyższym ludność będzie pracowała dłużej.

5.3 Rynek pracy

W latach 2002 – 2006 większość wśród osób bezrobotnych stanowili mężczyźni. Stan ten zmienił się w latach 2007 – 2009, gdzie to kobiety stanowiły większość osób bezrobotnych. W roku 2010 liczba zatrudnionych kobiet i mężczyzn się zrównała po czym w 2011 roku ponownie więcej pracowało kobiet.

Najwięcej osób znalazło zatrudnienie w 2011 roku – 312 osób. Największy wzrost liczby zatrudnionych osób odnotowano w 2007 roku – o 52 osoby. Największy spadek miał miejsce w 2003 roku. Wówczas pracę straciły 33 osoby.

Tabela 27. Zestawienie głównych wskaźników dotyczących zatrudnienia w gminie Książki w latach 2002 – 2012.

ROK		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Liczba osób w wieku produkcyjnym	osoba	2557	2588	2616	2658	2647	2652	2664	2682	2742	2754	2758
Zatrudnieni ogółem	osoba	252	219	212	207	208	260	254	295	280	312	306
Liczba zatrudnionych/ Liczbę osób w wieku produkcyjnym	%	9,85	8,46	8,10	7,79	7,86	9,80	9,53	11,00	10,21	11,33	11,09
Mężczyźni	osoba	101	91	91	89	93	134	130	148	140	167	154
Kobiety	osoba	151	128	121	118	115	126	124	147	140	145	152

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 31.12.2002 – 31.12.2012 r.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, wskaźnik osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy i zamieszkujących gminę Książki w latach 2003 – 2011 miał różne tendencje. Pierwszy trend dotyczył spadku w latach 2003 – 2005, zaś w latach 2006 – 2007 nastąpił jego wzrost. Od roku 2007 objawiał się naprzemiennie wzrostem i spadkiem. Najwyższy wzrost miał miejsce w 2010 roku – o 35 osób. Największy spadek dotyczy 2006 roku. Wówczas zatrudnienie znalazło 68 osób.

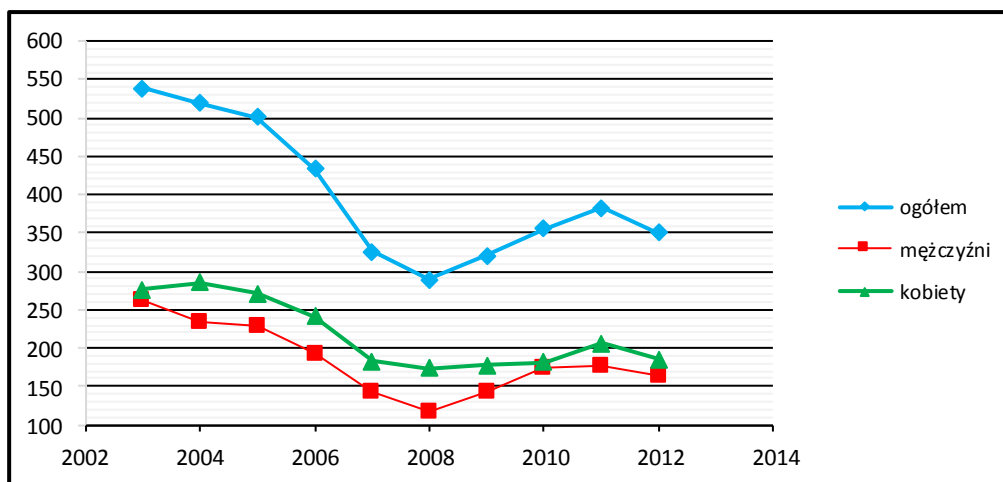
Tabela 28. Bezrobotni zarejestrowani w gminie Książki w latach 2003 – 2012.

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ogółem	539	519	501	433	326	289	320	355	383	350
mężczyźni	263	234	230	192	143	116	142	173	177	165
kobiety	276	285	271	241	183	173	178	182	206	185

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 31.12.2003 – 31.12.2012 r.

Biorąc pod uwagę płeć, we wszystkich latach, większość bezrobotnych stanowiły kobiety. Najwięcej bezrobotnych mężczyzn było w 2003 roku – 263 osoby, zaś kobiet w 2004 roku – 285 osób. Największy wzrost liczby bezrobotnych mężczyzn zanotowano w 2009 roku – o 32 osoby. Największy spadek liczby bezrobotnych mężczyzn zanotowano w 2007 roku – o 49 osób. Spadek liczby bezrobotnych kobiet odnotowano w latach 2003 – 2008, zaś wzrost w okresie 2008 – 2011, po czym w roku 2012 nastąpił spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych kobiet o 21 osób.

Wykres 11. Bezrobotni zarejestrowani w gminie Książki w latach 2003 – 2012.

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 31.12.2003 – 31.12.2012 r.

Liczbę bezrobotnych w gminach powiatu wąbrzeskiego przedstawiono w poniższej tabeli:

Tabela 29. Bezrobotni w gminach powiatu wąbrzeskiego według płci.

GMINA	2012		
	ogółem	mężczyźni	kobiety
Powiat wąbrzeski	3120	1343	1777
gmina miejska Wąbrzeźno	1271	527	744
gmina wiejska Płużnica	442	213	229
gmina wiejska Dębowa Łąka	268	111	157
gmina wiejska Książki	350	165	185
gmina wiejska Wąbrzeźno	789	327	462

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 31.12.2012 r.

W 2012 roku, najwięcej osób bezrobotnych było w gminie miejskiej Wąbrzeźno, co stanowiło 40,74 % osób pozostających bez pracy w powiecie wąbrzeskim. Najmniej osób bezrobotnych zamieszkuje gminę Dębowa Łąka, co stanowi 8,59 % ogółu.

5.4 Gospodarka mieszkaniowa

Zasoby mieszkaniowe, przedstawione w tabeli poniżej, w gminie Książki systematycznie zwiększały się. Wyjątkiem był 2002 rok, w którym nastąpił spadek zasobów mieszkaniowych w gminie, gdzie liczba mieszkań zmniejszyła się o 25. W kolejnych latach przybywały przeciętnie 3 mieszkania w skali roku. Największy wzrost wystąpił w roku 2006, kiedy oddano do użytku 6 mieszkań więcej niż roku poprzedniego. Na jedno mieszkanie w latach 2000 – 2010 przypadały średnio 3 osoby, natomiast powierzchnia użytkowa na 1 osobę okresowo naprzemiennie wzrastała i malała. Od 2001 – 2003 roku wzrastała, zaś w 2004 – 2005 roku spadła, po czym w latach 2006 – 2009 wzrastała, a w 2010 roku ponownie spadła.

Tabela 30. Zasoby mieszkaniowe w gminie Książki w latach 2001 – 2010.

Rok	Mieszkania	Izby	Powierzchnia użytkowa mieszkań	Ludność ogółem	Liczba osób na 1 mieszkanie	Powierzchnia użytkowa na 1 osobę
	mieszk.	izba	m ²	osoba	osoba	m ²
2001	1191	4557	82966	4290	3,60	19,34
2002	1166	4620	91358	4333	3,71	21,08
2003	1170	4651	92149	4330	3,70	21,81
2004	1172	4662	92356	4284	3,65	21,56
2005	1172	4662	92356	4294	3,66	21,51
2006	1178	4699	93106	4251	3,61	22,05
2007	1181	4716	93490	4223	3,57	22,14
2008	1185	4739	93974	4190	3,53	22,43
2009	1186	4746	94185	4162	3,51	22,63
2010	1190	4767	94603	4285	3,60	22,08

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 31.12.2001 – 31.12.2010 r.

Poniższa tabela przedstawia zasoby mieszkaniowe ogółem w gminie Książki. Dane dotyczą okresu 2000 – 2010.

Przez cały analizowany okres występuje nieustanny wzrost powierzchni użytkowej mieszkań. Na przestrzeni analizowanych lat obserwujemy również systematyczny wzrost liczby izb. Natomiast w roku 2002 nastąpił spadek liczby nowych mieszkań o 25, jednak już od 2003 roku liczba nowych mieszkań zaczęła również wzrastać.

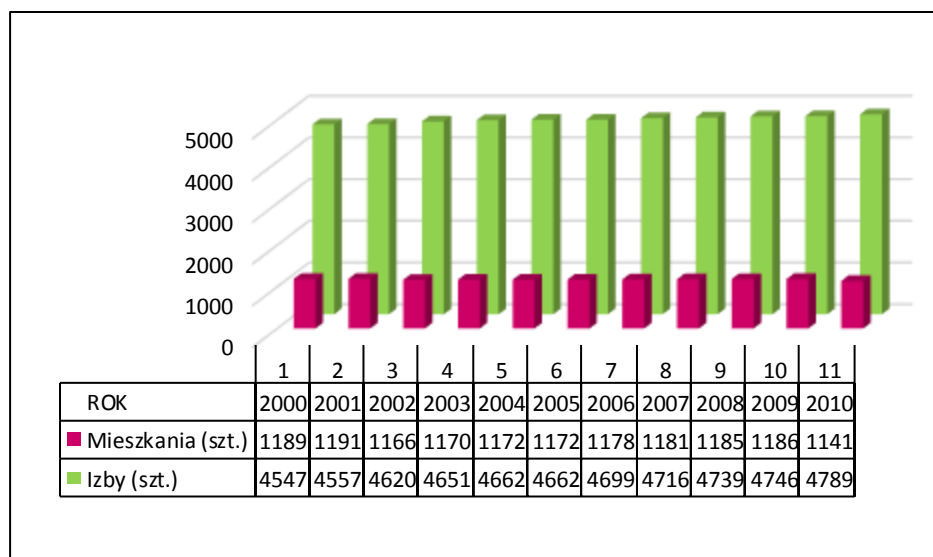
Tabela 31. Zasoby mieszkaniowe ogółem w gminie Książki w latach 2000-2010.

ROK	Mieszkania (szt.)	Izby (szt.)	Powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²
2000	1189	4547	82801
2001	1191	4557	82966
2002	1166	4620	91358
2003	1170	4651	92149
2004	1172	4662	92356
2005	1172	4662	92356

2006	1178	4699	93106
2007	1181	4716	93490
2008	1185	4739	93974
2009	1186	4746	94185
2010	1141	4789	94892

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 22.10.2013 r.

Wykres 12. Zasoby mieszkaniowej w gminie Książki w latach 2000-2010.

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 22.10.2013 r.

Analizując poniższe zestawienie należy stwierdzić, iż korzystnie przedstawia się wyposażenie mieszkań w instalacje typu: wodociąg, łazienka, centralne ogrzewanie. Wyposażenie kształtuje się na poziomie 92,6 %, a więc tylko nieliczne mieszkania nie mają dostępu do wodociągu. W porównaniu z powiatem wąbrzeskim, gmina Książki na podstawie przedstawionych wskaźników w poniższej tabeli prezentuje się korzystnie.

Tabela 32. Wyposażenie mieszkań w gminie Książki w podstawowe instalacje na tle powiatu wąbrzeskiego.

Mieszkania wyposażone w instalacje:	Powiat wąbrzeski	Gmina Książki
	(%)	(%)
wodociąg	99,4	92,6
łazienka	91,5	80,1
centralne ogrzewanie	74,6	66,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 2012 r.

5.5 Infrastruktura społeczna

5.5.1 Oświata

Szkoły podstawowe i Przedszkola

Na terenie gminy Książki funkcjonuje jedna Szkoła Podstawowa i Przedszkole im. H. Sienkiewicza.

Gimnazjum

Na terenie gminy Książki funkcjonuje jedno gimnazjum.

Z przedstawionych danych w poniższej tabeli wynika, że:

- w latach 2008 – 2009 liczba uczniów w szkołach podstawowych miała tendencję malejącą;
- w latach 2008 -2009 i 2010 – 2011 malała liczba absolwentów w szkołach podstawowych;
- w szkołach gimnazjalnych w latach 2008 – 2011 systematycznie malała liczba uczniów;
- w szkołach gimnazjalnych w latach 2008 – 2009 wzrastała liczba absolwentów, zaś w latach 2010 – 2011 nastąpił ich spadek.

Tabela 33. Uczniowie i absolwenci w szkołach podstawowych i gimnazjalnych w gminie Książki w latach 2008 – 2011.

jednostka	2008	2009	2010	2011	
SZKOLNICTWO PODSTAWOWE					
uczniowie ogółem	osoba	308	300	273	262
absolwenci ogółem	osoba	68	46	63	41
SZKOLNICTWO GIMNAZJALNE					
uczniowie ogółem	osoba	222	196	185	163
absolwenci ogółem	osoba	60	68	63	58

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 31.12.2008 – 31.12.2011 r.

Ważnymi wskaźnikami rozwoju szkolnictwa jest dostępność w placówkach szkolnych komputerów z dostępem do Internetu. Wyżej wymienione wskaźniki zostały zestawione w poniższych tabelach.

Na uwagę zasługuje fakt, że wszystkie szkoły funkcjonujące na terenie gminy Książki wyposażone są w komputery z dostępem do internetu.

Tabela 34. Dostęp do Internetu w szkołach podstawowych i gimnazjalnych w latach 2007 – 2010.

Wskaźnik		2007	2008	2009	2010
udział % szkół wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu					
szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży bez specjalnych	%	100,00	100,00	100,00	100,00
gimnazja dla dzieci i młodzieży bez specjalnych	%	100,00	100,00	100,00	100,00
uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów					
szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży bez specjalnych	osoba	11,25	9,33	9,09	7,80
gimnazja dla dzieci i młodzieży bez specjalnych	osoba	15,43	15,86	14,00	13,21

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 31.12.2007 – 31.12.2010 r.

5.5.2 Ochrona zdrowia

Na terenie gminy funkcjonuje jeden Samodzielny Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej w Książkach. Przychodnia składająca się z:

- poradni dziecięcej,
- medycyny rodzinnej,
- poradni ginekologicznej,
- poradni położniczej,
- poradni rehabilitacyjnej,
- poradni stomatologicznej,
- apteki.

Gabinet medycyny szkolnej i gabinet stomatologiczny mieści się również w szkole Podstawowej i Przedszkolu w Książkach.

Ponadto mieszkańcy gminy Książki korzystają z bardziej specjalistycznych placówek zdrowotnych znajdujących się w Wąbrzeźnie.

5.5.3 Opieka społeczna

Pomoc społeczną realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Jego zadaniem jest pomoc mieszkańcom w trudnych sytuacjach życiowych, do których można zaliczyć stratę pracy, przezwyciężenie problemów rodzinnych oraz skomplikowaną sytuację w rodzinach wielodzietnych.

Pomoc społeczna obejmuje następujące formy wsparcia finansowego:

- zasiłki stałe;
- zasiłki okresowe;
- zasiłki dla kobiet w ciąży i wychowujących dzieci;
- zasiłki na leki;
- bilety kredytowe;
- zasiłki celowe;
- inne.

Działania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w gminie Książki uzupełniane są współdziałaniem z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Wąbrzeźnie oraz Komisją do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności.

Dzieci z rodzin ubogich i patologicznych z terenu gminy uczęszczają do Świetlicy Środowiskowej utrzymywanej ze środków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Dzieci korzystają tu z posiłków, porad wychowawczy, z pomocy w odrabianiu lekcji itp.

Na terenie gminy znajduje się Ośrodek Caritas Diecezji Toruńskiej w Bliźnie. Programy Ośrodka w Bliźnie przeznaczone są dla osób z różnym wiekiem z terenu Gminy Książki oraz powiatu wąbrzeskiego w ramach posiadanych wolnych miejsc z terenu okolicznych powiatów.

5.5.4 Stan bezpieczeństwa

Teren gminy podlega pod zwierzchnictwo Komendy Powiatowej Policji w Wąbrzeźnie oraz Państwowej Straży Pożarnej w Wąbrzeźnie.

Na terenie gminy funkcjonują cztery jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej po jednej w Książkach, Blizienku, Osieczku oraz Szczuplinkach. Do codziennych zadań OSP należy realizacja zadań z zakresu ochrony przeciwpożarowej, współdziałanie z innymi służbami ratowniczymi w sytuacjach kryzysowych, a także pomoc przy wypadkach drogowych.

Fotografia 10. Budynek świetlicy i OSP w miejscowości Blizienko.

Źródło: Materiały własne.

5.5.5 Kultura

W gminie funkcjonuje 1 biblioteka publiczna i klub sportowy „Zryw”.

Rozpowszechnianiem kultury zajmuje się Gminny Ośrodek Kultury. Obecnie w ramach ośrodka działają grupy: Książkowianka, Skowronki, szkoła gry na gitarze, Kabaret „Trzy po Trzy”, Grupa Cyrkowa „Fokus-Pokus”, klub rękodzieła artystycznego „Węzełek”, sekcja turystyczna „Pędziwiatr”, Aerobik, Wokalistki, Klub Seniora, teatr lalkowy „Bajka”, grupa taneczna. Istnieje tu również klub „Pod Dębami”.

Gminny Ośrodek Kultury dysponuje kilkoma pokojami hotelowymi.

W miejscowości Osieczek znajduje się remizo-świetlica.

Występują tu również posiadające grunty na terenie całej gminy Koła Łowieckie (5).

5.6 Działalność gospodarcza

Z zestawionych poniżej danych wynika, że:

- najczęściej podmiotów gospodarki narodowej należało do sektora prywatnego, co stanowiło 96,44 % wszystkich podmiotów;
- w sektorze publicznym funkcjonuje jedynie 3,56 % wszystkich podmiotów gospodarki narodowej;
- w sektorze prywatnym najczęściej jest podmiotów należących do osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą – 80,89 % podmiotów z sektora prywatnego;
- w sektorze prywatnym najmniej jest spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego – zaledwie 0,59 % podmiotów z tego sektora;
- w sektorze prywatnym, liczba nowych podmiotów na przestrzeni analizowanych lat kształtował się naprzemiennie: 2002 – 2003 wzrost, 2004 – 2006 spadek, 2007 – 2008 wzrost, 2009 – 2010 spadek i 2011 rok ponownie wzrost tej liczby.

Tabela 35. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON według sektorów własnościowych.

Rok		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
podmioty gospodarki narodowej ogółem	jed. gosp.	216	217	163	156	154	164	170	164	160	178
Sektor publiczny											
sektor publiczny ogółem	jed.gosp.	5	5	5	5	6	7	7	7	7	8
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	jed.gosp.	3	3	3	3	4	3	3	3	3	4
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego, gospodarstwa pomocnicze	jed.gosp.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Brak danych
spółki handlowe	jed.gosp.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sektor prywatny											
sektor prywatny ogółem	jed.gosp.	211	212	158	151	148	157	163	157	153	170
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	jed.gosp.	178	183	129	123	117	126	132	123	118	130
spółki handlowe	jed.gosp.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	8
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	jed.gosp.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
spółdzielnie	jed.gosp.	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2

fundacje	jed.gosp.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
stowarzyszenia i organizacje społeczne	jed.gosp.	11	11	11	11	11	11	11	12	11	11

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 31.12.2002 – 31.12.2011 r.

Według danych zamieszczonych w poniższej tabeli, odnoszących się do podziału podmiotów gospodarki narodowej PKD 2004 w latach 2002 – 2009, wynika że:

- najwięcej podmiotów należało do sekcji G – handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego, stanowiły one 31,98 % ogółu;
- najmniej podmiotów należało do sekcji H - hotele i restauracje, stanowił zaledwie 0,85 % ogółu;
- nie występowały podmioty sekcji E - wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę.

Tabela 36. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON według sekcji PKD 2004 w latach 2002 – 2009.

Rok		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
ogółem	jed.gosp.	216	217	163	156	154	164	170	164
Sekcja A	jed.gosp.	67	62	22	21	22	28	28	27
Sekcja D	jed.gosp.	24	25	23	22	22	20	19	14
Sekcja E	jed.gosp.	0	0	0	0	0	0	0	0
Sekcja F	jed.gosp.	15	12	10	8	7	14	18	18
Sekcja G	jed.gosp.	62	67	59	57	54	53	52	45
Sekcja H	jed.gosp.	1	2	1	1	1	2	1	3
Sekcja I	jed.gosp.	14	15	9	7	6	7	10	6
Sekcja J	jed.gosp.	4	4	5	4	4	4	7	6
Sekcja K	jed.gosp.	7	8	11	12	12	10	9	14
Sekcja L	jed.gosp.	6	6	6	6	6	6	6	6
Sekcja M	jed.gosp.	2	2	2	2	2	2	2	2
Sekcja N	jed.gosp.	3	4	4	5	5	4	5	7
Sekcja O	jed.gosp.	11	10	11	11	13	14	13	16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 31.12.2002 – 31.12.2009 r.

Oznaczenie sekcji PKD 2004:

- Sekcja A – rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo;
- Sekcja B – rybactwo;
- Sekcja C – górnictwo;
- Sekcja D – przetwórstwo przemysłowe;
- Sekcja E – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę;
- Sekcja F – budownictwo;
- Sekcja G – handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego;
- Sekcja H – hotele i restauracje;

- Sekcja I – transport, gospodarka magazynowa i łączność;
- Sekcja J – pośrednictwo finansowe;
- Sekcja K – obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej;
- Sekcja L – administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenia zdrowotne;
- Sekcja M – edukacja;
- Sekcja N – ochrona zdrowia i pomoc społeczna;
- Sekcja O – działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała;
- Sekcja P – gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników;
- Sekcja Q – organizacje i zespoły eksterytorialne;

Według danych zamieszczonych w poniższej tabeli, odnoszących się do podziału podmiotów gospodarki narodowej PKD 2007 w latach 2009 – 2011, wynika że:

- najwięcej podmiotów należało do sekcji G – handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych włączając motocykle, stanowiły one 25,26 % ogółu;
- najmniej podmiotów należało do sekcji H – transport i gospodarka magazynowa, stanowiły zaledwie 2,10 % ogółu.

Tabela 37. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON według sekcji PKD 2007 w latach 2009 – 2011.

Rok		2009	2010	2011
Ogółem	jedn. gosp.	31	25	39
Sekcja A	jedn. gosp.	0	2	2
Sekcja C	jedn. gosp.	1	0	9
Sekcja D	jedn. gosp.	0	0	0
Sekcja E	jedn. gosp.	0	0	0
Sekcja F	jedn. gosp.	6	5	10
Sekcja G	jedn. gosp.	9	8	7
Sekcja H	jedn. gosp.	0	1	1
Sekcja I	jedn. gosp.	2	1	3
Sekcja J	jedn. gosp.	0	0	0
Sekcja K	jedn. gosp.	2	1	2
Sekcja L	jedn. gosp.	2	0	1
Sekcja M	jedn. gosp.	0	3	1
Sekcja N	jedn. gosp.	2	1	2
Sekcja O	jedn. gosp.	0	0	0
Sekcja P	jedn. gosp.	0	0	0
Sekcja Q	jedn. gosp.	2	1	1
Sekcja R	jedn. gosp.	0	0	0
Sekcja S i T	jedn. gosp.	5	2	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 31.12.2009 – 31.12.2011 r.

Oznaczenie sekcji PKD 2007:

- Sekcja A – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo;
- Sekcja C – przetwórstwo przemysłowe;
- Sekcja D – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych;
- Sekcja E – dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją;
- Sekcja F – budownictwo;
- Sekcja G – handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle;
- Sekcja H – transport i gospodarka magazynowa;
- Sekcja I – działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznym;
- Sekcja J – informacja i komunikacja;
- Sekcja K – działalność finansowa i ubezpieczeniowa;
- Sekcja L – działalność związana z obsługą rynku nieruchomości;
- Sekcja M – działalność profesjonalna, naukowa i techniczna;
- Sekcja N – działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca;
- Sekcja O – administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne;
- Sekcja P – edukacja;
- Sekcja Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna;
- Sekcja R – działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją;
- Sekcja S i T – działalność organizacji członkowskich, naprawa i konserwacja komputerów i artykułów użytku osobistego i domowego;

Na terenie gminy jest kilka zakładów zatrudniających od 10 do 50 osób:

- MASZDROL Sp. z o.o., ul. Północna 8, 87-222 Książki.
- Agropol Sp. z o.o., ul. Północna 40, 87-222 Książki.
- Piekarnia "ZASKOCZ" Nowak Jadwiga, Artur, Maciej Sp. j. Zaskocz 69, 87-222 Książki.
- Tartak Produkcja Handel Usługi Marek Lisiński, Osieczek 82, 87-222 Książki.
- Silwer-Plast S.C. Ryszard Świętoń, Ryszard Kwieciński, Osieczek 184a, 87-222 Książki.

6. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA

Zadaniem Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszcy jest podawanie takich informacji jak najnowsza prognoza pogody, aktualna sytuacja hydrologiczna na terenie województwa oraz bieżące komunikaty ostrzegawcze w przypadku wystąpienia nadzwyczajnych zjawisk, mogących stanowić zagrożenie dla ludności lub prawidłowego funkcjonowania transportu, łączności oraz innych dziedzin życia społecznego.

Według danych Wojewódzkiego Centrum Zarządzania Kryzysowego w Bydgoszcy na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego mogą potencjalnie wystąpić zagrożenia:

a) po pochodzenia naturalnego:

- powodzie spowodowane wylewami rzek i kanałów oraz wyniki z wystąpienia nawałnych opadów atmosferycznych i roztopów;
- obejmujące dużą powierzchnię pożary traw, zarośli i lasów spowodowane czynnikami naturalnymi (np. uderzenie pioruna, samoistna reakcja chemiczna, itp.);
- zakażenia biologiczne ludzi i zwierząt gospodarskich występujące, jako konsekwencja epidemii i epizootii;
- wichury, śnieżyce gradobicia;
- trzęsienia ziemi (po pochodzenia naturalnego);

b) związane z rozwojem cywilizacyjnym i działalnością człowieka:

- skażenia toksycznymi środkami przemysłowymi (TSP) emitowanymi do atmosfery, wód powierzchniowych i podziemnych oraz gleby w wyniku:
 - awarii urządzeń, instalacji przemysłowych i zbiorników w zakładach produkujących, wykorzystujących w procesie produkcji lub magazynujących te środki,
 - wypadków w czasie transportu tych środków drogami kolejowymi i samochodowymi;
 - wielkich pożarów występujących na dużym obszarze lub obejmujących wiele obiektów, a powstałych w wyniku zapłonu lub wybuchu przemysłowych substancji chemicznych, awarii sieci przemysłowych, maszyn i urządzeń, zaprószenia ognia lub podpalenia;
- katastrofalne powodzie w wyniku awarii obiektów hydrotechnicznych;
- wypadki komunikacyjne, mogące mieć charakter katastrof np.: kolejowe, drogowe z udziałem wielu pojazdów, a także lotnicze;
- katastrofy budowlane mogące powstać w wyniku błędów budowlanych, awarii instalacji komunalnych, wad konstrukcyjnych;
- zakłócenia porządku i bezpieczeństwa publicznego spowodowane zamachami terrorystycznymi i inną działalnością zorganizowanych grup przestępczych, masowymi wystąpieniami lub protestami społecznymi na różnym tle;
- związane z występowaniem konfliktów zbrojnych;
- sytuacje kryzysowe będące skutkami wtórnymi katastrof np.: głód, epidemie, klęska ekologiczna.

Zagrożenia dla mieszkańców gminy wynikają bezpośrednio z postępu cywilizacyjnego jakim są awarie infrastruktury technicznej, rozwijającej się ciągle chemizacji rolnictwa oraz coraz większej powszechności urządzeń, które mimo wszystko podatne są na pożary i wybuch.

Promieniowanie elektromagnetyczne to stosunkowo nowe zagrożenie dla zdrowia człowieka. Na terenie gminy są urządzenia wytwarzające pole elektryczne lub magnetyczne stałe, pole elektryczne i magnetyczne o częstotliwości 50 Hz wytwarzane przez stacje i linie elektroenergetyczne oraz promieniowanie elektromagnetyczne niejonizujące w zakresie 0,001 - 300 000 MHz. Źródła pól elektromagnetycznych stanowią linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia oraz związane z nimi stacje elektroenergetyczne. Do punktowych źródeł promieniowania niejonizującego należą m.in.:

- pojedyncze nadajniki radiowe,
- stacje bazowe telefonii komórkowej instalowane na wysokich budynkach, kominach, specjalnych masztach,
- urządzenia emitujące pole elektromagnetyczne pracujące w zakładach przemysłowych, ośrodkach medycznych oraz będące w dyspozycji policji i straży pożarnej.

7. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POTRZEB I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY

Klasycznym narzędziem, stosowanym od wielu lat w analizie strategicznej, jest zestawienie mocnych i słabych stron analizowanego podmiotu (w tym przypadku gminy) oraz określenie jego szans i zagrożeń utrudniających rozwój. Nazwa SWOT pochodzi z języka angielskiego i oznacza: S – Strengths (silne strony), W – Weaknesses (słabości), O – Opportunities (możliwości), T – Threats (zagrożenia). Przyjęta metoda pozwala na zebranie i uszeregowanie informacji o potencjale rozwojowym gminy oraz o dostrzeganych barierach. Zwraca jednocześnie uwagę na pojawiające się zewnętrzne i wewnętrzne szanse i zagrożenia.

W ramach analizy SWOT skoncentrowano się na ocenie zasobów gminy, jej atutów i problemów wynikających z przedstawionych uwarunkowań społecznych, gospodarczych, przyrodniczych, infrastrukturalnych.

7.1 Mocne strony

Do mocnych stron gminy Książki zakwalifikowano:

- atrakcyjność turystyczno – rekreacyjną obszaru gminy;
- malownicze czyste jeziora;
- niski poziom zanieczyszczeń;
- tereny do zalesienia;
- dobre klasy gleb;
- dobra komunikacja kolejowa;
- wysoki poziom zwodociągowania;
- stosowanie zachęt inwestycyjnych - ulgi podatkowe;
- pomoc osobom uzależnionym oraz najuboższym;
- duża aktywność kulturalna i sportowa;
- opieka przedszkolna;

- wartościowy potencjał ludzki, uczciwi i rzetelni mieszkańcy, zaangażowani mieszkańcy w sprawy gminy i jej rozwoju;

7.2 Słabe strony

Do słabych stron gminy Książki zakwalifikowano:

- duża odległość od większych ośrodków;
- niska gęstość zaludnienia;
- starzejące się społeczeństwo;
- słabe zagospodarowanie obiektów turystycznych;
- mała liczba atrakcji turystycznych i zabytków;
- brak produktu lokalnego;
- wysokie bezrobocie;
- wzrost zapotrzebowania na opiekę społeczną;
- brak mieszkań socjalnych;
- jeden obszar inwestycyjny;
- brak gospodarstw ekologicznych;
- mała liczba zakładów pracy;
- brak nowych miejsc pracy;
- niska opłacalność produkcji rolnej;
- niskie dochody mieszkańców;
- brak inwestorów;
- utrudniony zbył produkcji rolniczej;
- zły stan techniczny dróg i chodników;
- niedostatecznie rozwinięta sieć elektroenergetyczna;
- brak centralnego ogrzewania;
- brak inwestorów zewnętrznych z kapitałem;

7.3 Szanse

Do szans gminy Książki zaliczono:

- dodatni przyrost naturalny;
- wykorzystanie walorów turystycznych i przyrodniczych;
- możliwość przystosowania naturalnych walorów środowiskowych;
- czyste środowisko sprzyjające rozwojowi gospodarstw ekologicznych i produkcji zdrowej żywności;
- rozwój turystyki i rekreacji, agroturystyki;
- promocja gminy na zewnątrz;
- budowa ponadlokalnej sieci gazowej;
- rozwój energetyki wiatrowej;
- wzrost zainteresowania odnawialnymi źródłami energii;
- rozwój rękodzielnictwa;
- moda na zdrowy tryb życia;

- ożywienie gospodarcze w regionie;

7.4 Zagrożenia

Do zagrożeń, mogących mieć negatywny wpływ na gminę Książki:

- emigrację wykształconych i przedsiębiorczych młodych ludzi za granicę i do większych miast;
- zanikanie potorfi;
- zarastanie jezior;
- wzrastające bezrobocie;
- konkurencyjność innych regionów;
- degradacja rolnictwa;
- wysokie koszty wytworzenia żywności ekologicznej;
- wysokie koszty inwestycji infrastrukturalnych;
- brak zainteresowania ze strony inwestorów zewnętrznych;
- niedobór środków własnych gminy;
- wysoki poziom fiskalizmu i skomplikowane procedury prowadzenia działalności gospodarczej;
- zagrożenia bezpieczeństwa oraz patologie.

8. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU PRAWNEGO GRUNTÓW

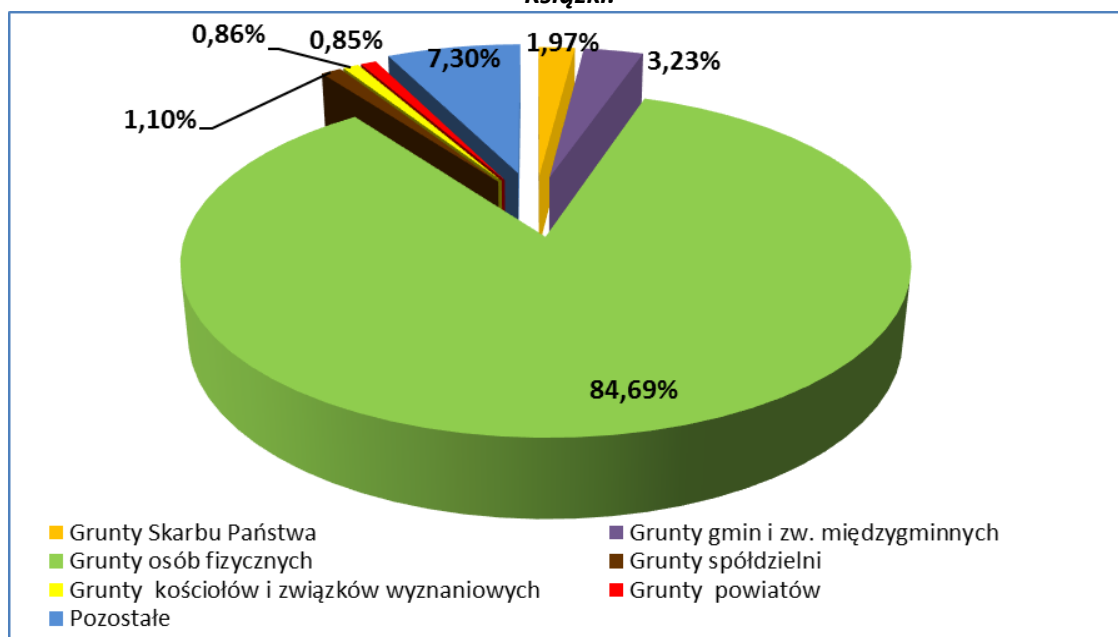
W poniższej tabeli i na wykresie zestawiono grunty według stanu prawnego. Dane pochodzą ze Starostwa Powiatowego w Wąbrzeźnie.

Tabela 38. Stan prawny gruntów w gminie Książki.

Wyszczególnienie gruntów	Powierzchnia ewidencyjna w ha
Grunty Skarbu Państwa	169
Grunty gmin i zw. międzygminnych	277
Grunty osób fizycznych	7255
Grunty spółdzielni	94
Grunty kościołów i związków wyznaniowych	74
Grunty powiatów	73
Pozostałe	625
Razem	8567

Źródło: Starostwo Powiatowe w Wąbrzeźnie. Stan na 01.01.2013 rok.

Wykres 13. Stan prawny gruntów położonych w obszarze wiejskim gminy Książki.

Źródło: Opracowano na podstawie danych ze Starostwa Powiatowego w Wąbrzeźnie. Stan na 01.01.2013 rok.

Według danych ze Starostwa Powiatowego w Wąbrzeźnie, w gminie Książki najliczniejszą grupę stanowią grunty osób fizycznych – 84,69 %. Najmniejszy odsetek dotyczy gruntów kościołów i związków religijnych (0,86 %) i powiatów (0,85 %).

9. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WYSTĘPOWANIA OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

9.1 Obszary i obiekty chronione prawem

Na terenie gminy brak jest powierzchniowych form ochrony przyrody na terenie gminy znajdują się jedynie pomniki przyrody.

Pomnikami przyrody³ są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie. Dla pomników przyrody obowiązują ustalenia zawarte w aktach je ustanawiających.

³ Art. 40 ustawy o ochronie przyrody (tj. Dz. U. 2013r. poz. 627, z późn. zm.).

Tabela 39. Pomniki przyrody na terenie gminy Książki.

Lp	Obiekt	Obwód cm	Wysokość m	Lokalizacja	Rok uznania/podstawa prawna/	Forma własności/ zarządca
1.	dąb	422	23	Park wiejski Zaskocz	1982/ Zarządzenie Nr 77/82 Wojewody Toruńskiego z dnia 31 grudnia 1982 r. /wiek ok. 250 lat	Gmina Książki
2.	Jesion	510	20	Park wiejski Zaskocz	1982/ Zarządzenie Nr 77/82 Wojewody Toruńskiego z dnia 31 grudnia 1982 r. /wiek ok. 200 lat zniszczony przez wiatr	Gmina Książki
3.	Platan	260	19	W parku w Zaskocz	1993/ Rozporządzenie Nr 40/93 Wojewody Toruńskiego z dnia 27 grudnia 1993 r.	Gmina Książki
4.	Klon pospolity	383	18	W parku w Zaskocz	1993/ Rozporządzenie Nr 40/93 Wojewody Toruńskiego z dnia 27 grudnia 1993 r.	Gmina Książki
5.	Aleja 121 drzew: igliczni trójcierniow ej	76-182	6-17	Osieczek, aleja drzew przy drodce Więcbark- Lębork	1998/ Rozporządzenie Nr 33/98 Wojewody Toruńskiego z dnia 9 listopada 1998 r.	Zarząd Dróg Powiatowych w Wąbrzeźnie
6.	Buk pospolity	236	23	Łopatki w pobliżu szkoły	1998/ Rozporządzenie Nr 33/98 Wojewody Toruńskiego z dnia 9 listopada 1998 r./ utracił funkcje życiowe	Gmina Książki
7.	Dąb szypułkowy	385	23	Łopatki	1998/ Rozporządzenie Nr 33/98 Wojewody Toruńskiego z dnia 9 listopada 1998 r.	Własność prywatna
8.	Dąb szypułkowy	330	20	Łopatki	1998/ Rozporządzenie Nr 33/98 Wojewody Toruńskiego z dnia 9 listopada 1998 r.	Własność prywatna

Źródło: Urząd Gminy Książki.

Fotografia 11. Platan w parku w miejscowości Zaskocz.

Źródło: Materiały własne.

10. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WYSTĘPOWANIA OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH

Działalność cywilizacyjna ingerująca w otaczające ją naturalne środowisko prowadzi do przekształceń antropogenicznych oraz dewastacji i degradacji przyrody. Gmina Książki objęta jest Państwowym Monitorowaniem Środowiska [Ustawa o Państwowej Inspekcji Środowiska z dnia 20 lipca 1991 r. (Dz. U. Nr 77 poz.335)], który jest systemem pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska.

Niezależna od naturalnej odporności typów glebowych jest ich degradacja fizyczna. Na terenie gminy jest to erozja wodna, która zależy od nachylenia zboczy, obecności i stanu pokrywy roślinnej, litologii, stosunków wodnych, użytkowania rolniczego gruntu i sposobu jego uprawy. Na erozję wodną najbardziej narażone są zbocza dolin rzecznych Osy i Gardęgi, pagórki morenowe i rynny lodowcowe.

Na terenie gminy Książki występują obszary predysponowane do osuwania się mas ziemnych.

11. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WYSTĘPOWANIA UDOKUMENTOWANYCH ZŁÓŻ KOPALIN ORAZ ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH

11.1. Złoża kopalin

Na terenie gminy brak jest złóż kruszywa naturalnego oraz obszarów perspektywicznych oraz prognostycznych jego występowania. Poszukiwania złóż surowców na terenie gminy m.in. w rejonie Książek (Gradys, Jankowskim 1975 r.). Na południe od Książek prowadzono badania na dwóch

torfowiskach w celu poszukiwań złóż kredy jeziornej, jednakże bezskutecznie. W rejonie Książek poszukiwano złóż ceramiki budowlanej spośród 8 wykonanych wierceń, w dwóch napotkano łoża o miąższości nieprzekraczającej 1,0 m, a w pozostałych glinę zwałową, jednakże ze względu na zamarglenie uznano je za nieprzydatne. Badania poszukiwawcze tego kruszcu pomiędzy Książkami, a Łopatkami Polskimi okazały się niepomyślne. Poszukiwania węgla brunatnego również nie zakończyły się sukcesem.

Obecnie na terenie gminy Książki poszukuje się złóż kopalin pospolitych (żwiru, piasku).

11.2. Zasoby wód podziemnych

Na terenie gminy ujmowane są i rozpoznawane wody w utworach czwartorzędowych.

Warstwy wodonośne występują tu na głębokości od 17 do 55 m, a ich strop zalega rzędnej na 69-84 m n.p.m. Miąższość ujmowanych warstw sięga 4-26 m.

Na terenie gminy nie występują główne zbiorniki wód podziemnych oraz obszary wysokiej i najwyższej ochrony.

12. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WYSTĘPOWANIA TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

Na obszarze gminy Książki nie występują tereny górnicze.

13. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, W TYM STOPNIA UPORZĄDKOWANIA GOSPODARKI WODNO ŚCIEKOWEJ, ENERGETYCZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI

13.1. Komunikacja i transport

13.1.1. Drogi kołowe

Przez teren gminy Książki przebiegają drogi kołowe zaliczone do następujących kategorii dróg publicznych:

- **drogi wojewódzkie:**
 - droga wojewódzka nr 534 relacji Paparzyn – Dębieniec – Radzyń Chełmiński – Jabłonowo; przez teren gminy przebiega przez skraj północny gminy, na terenie sołectwa Blizienko i Blizno na odcinku około 2,45 km;
- **drogi powiatowe:**
 - droga nr 1411C relacji Bursztynowo – Blizno,
 - droga nr 1423C relacji Gołębiewo-Łopatki,

- droga nr 1710C relacji Wąbrzeźno – Książki,
- droga nr 1711C relacji Blizno – Książki,
- droga nr 1712C relacji Książki – Budziszewo,
- droga nr 1713C relacji Książki – Kruszyny,
- droga nr 1714C relacji Myśliwiec - Zaskocz – Książki,
- droga nr 1424C relacji Książki – droga wojewódzka 543,
- droga nr 1715C relacji Wąbrzeźno – Lembarg.

Łączna długość dróg powiatowych w gminie wynosi około 51 km.

• **drogi gminne:**

- droga nr 070401C relacji Szczuplinki – granicy gminy Radzyń Chełmiński,
- droga nr 070402C relacji Szczuplinki - granicy gminy – Jarantowice,
- droga nr 070403C relacji Szczuplinki - Buczek - granicy gminy – Jarantowice,
- droga nr 070404C relacji Łopatki od drogi 070403C do drogi 1423C,
- droga nr 070405C relacji Szczuplinki od drogi 1423C do zabudowań,
- droga nr 070406C relacji Rywałd – granicy gminy - Łopatki - Zaskocz - granicy gminy – Jaworze,
- droga nr 070407C relacji Łopatki Polskie od drogi 070406C - do granicy gminy Rywałd Królewski, droga gminna nr 070408C relacji Łopatki Polskie od drogi 070404C do 1423C,
- droga nr 070409C relacji Łopatki od drogi 070411C do zabudowań o długości 0,77 km,
- droga nr 070410C relacji Łopatki od drogi 070411C do zabudowań,
- droga nr 070411C relacji Łopatki od drogi 1710C granicy gminy Jarantowice,
- droga nr 070412C relacji Łopatki od drogi 1423C do 070411C,
- droga nr 070413C relacji Łopatki od drogi 1710C - granicy gminy – Jarantowice,
- droga nr 070414C relacji Łopatki od drogi 10710C do 070415C,
- droga nr 070415C relacji Łopatki - Frydrychowo /Kwiatowa /,
- droga nr 070416C relacji Łopatki do drogi 070417C,
- droga nr 070417C relacji Łopatki od drogi 1710C do 704016C,
- droga nr 070418C relacji Łopatki od drogi 704017C do zabudowań,
- droga nr 070419C relacji Łopatki od drogi 1710C do zabudowań,
- droga nr 070420C relacji Książki - Zakład rolny do drogi 070419C,
- droga nr 070421C relacji Łopatki od drogi 070422C do zabudowań,
- droga nr 070422C relacji Łopatki do drogi 1710C,
- droga nr 070423C relacji Frydrychowo – Zaskocz,
- droga nr 070424C relacji Frydrychowo do drogi 070423C,
- droga nr 070425C relacji Zaskocz do drogi 070406C,
- droga nr 070426C relacji Zaskocz od drogi 070406C do 1714C,
- droga nr 070427C relacji Zaskocz od drogi 070406C do zabudowań,
- droga nr 070428C relacji Zaskocz od drogi 070406C do zabudowań,
- droga nr 070429C relacji Zaskocz od drogi 070406C do zabudowań,
- droga nr 070430C relacji Zaskocz od drogi 1714C do zabudowań,
- droga nr 070431C relacji Zaskocz od drogi 070430C do 070429C,
- droga nr 070432C relacji Blizno - granicy gminy – Budziszewo,

- droga nr 070433C relacji Blizno do drogi 543,
- droga nr 070434C relacji Blizno - granicy gminy – Budziszewo,
- droga nr 070435C relacji Blizno od drogi 070434C do zabudowań,
- droga nr 070436C relacji Blizno od drogi 070432C do zabudowań,
- droga nr 070437C relacji Blizno od drogi 070432C do zabudowań,
- droga nr 070438C relacji Budziszewo - granicy gminy - Blizno do drogi 070432C,
- droga nr 070439C relacji Blizno do drogi 543,
- droga nr 070440C relacji Blizienko od zabudowań do drogi 070443C,
- droga nr 070441C relacji Blizienko do drogi 1711C,
- droga nr 070442C relacji Blizienko od drogi 070441C do zabudowań,
- droga nr 070443C relacji Blizienko od drogi 070440C do granicy gminy,
- droga nr 070444C relacji Blizno od drogi 070440C do granicy gminy,
- droga nr 070445C relacji Blizienko od drogi 1424C do zabudowań,
- droga nr 070446C relacji Książki od drogi 1424C do zabudowań,
- droga nr 070447C relacji Książki od drogi 1424C – Książki,
- droga nr 070448C relacji Książki od drogi 1424C - do drogi 1713C,
- droga nr 070449C relacji Książki – Książki,
- droga nr 070450C relacji Książki - Książki do drogi 1714C,
- droga nr 070451C relacji Książki od drogi 070450C do 070454C,
- droga nr 070452C relacji Książki od drogi 070451C do zabudowań,
- droga nr 070453C relacji Książki od drogi 1424C do drogi 070450C,
- droga nr 070454C relacji Książki od drogi 1424C - Piwnice – Osieczek,
- droga nr 070455C relacji Książki od drogi 070454C - granicy gminy – Jaworze,
- droga nr 070456C relacji Książki od drogi 1713C do drogi 1424C,
- droga nr 070457C relacji Książki od drogi 1713C do zabudowań,
- droga nr 070458C relacji Książki od drogi 1713C do drogi 070409C ,
- droga nr 070459C relacji Książki od drogi 1712C - Brudzawki – Książki,
- droga nr 070460C relacji Książki od drogi 1713C do drogi 070462C,
- droga nr 070461C relacji Książki od drogi 070460C do 070459C ,
- droga nr 070462C relacji Książki od drogi 1713C - Brudzawki – do drogi 070459C ,
- droga nr 070463C relacji Książki od drogi 070459C do zabudowań,
- droga nr 070464C relacji Książki od drogi 1424C do 070479C ,
- droga nr 070465C relacji Książki od drogi 1713C do drogi 070466C,
- droga nr 070466C relacji Brudzawki – Osieczek,
- droga nr 070467C relacji Brudzawki od drogi 1713C do 070468C,
- droga nr 070468C relacji Brudzawki od drogi 070466C do 1713C,
- droga nr 070469C relacji Brudzawki do zabudowań,
- droga nr 070470C relacji Brudzawki od drogi 070469C do zabudowań,
- droga nr 070471C relacji Bukowiec - Brudzawki do drogi 1713C,
- droga nr 070472C relacji Brudzawki od drogi 1713C do zabudowań,
- droga nr 070473C relacji Lembarg - granicy gminy – Brudzawki,
- droga nr 070474C relacji Brudzawki od drogi 1713C do zabudowań,

- droga nr 070475C relacji Książki od drogi 070454C do 1424C,
- droga nr 070476C relacji Książki od drogi 1424C do zabudowań,
- droga nr 070477C relacji Książki od drogi 1424C do zabudowań,
- droga nr 070478C relacji Osieczek od drogi 070454C do 070464C,
- droga nr 070479C relacji Osieczek od drogi 070454C do 070479C,
- droga nr 070480C relacji Osieczek od drogi 070454C do 070479C,
- droga nr 070481C relacji Osieczek od drogi 070479C do 070465C,
- droga nr 070482C relacji Osieczek od drogi 070466C do zabudowań,
- droga nr 070483C relacji Osieczek do drogi 070482C,
- droga nr 070484C relacji Książki od drogi 070454C do drogi 1715C,
- droga nr 070485C relacji Osieczek od drogi 1715C do zabudowań,
- droga nr 070486C relacji Osieczek od drogi 1715C do 070485C
- droga nr 070487C relacji Osieczek od drogi 070464C do 1715C,
- droga nr 070488C relacji Osieczek od drogi 070489C do zabudowań,
- droga nr 070489C relacji Osieczek od drogi 1715C do 070491C,
- droga nr 070490C relacji Osieczek od drogi 1715C do 0704894C,
- droga nr 070491C relacji Osieczek od drogi 1424C do granicy gminy – Iwanki,
- droga nr 070492C relacji Osieczek od drogi 070494C do zabudowań,
- droga nr 070493C relacji Osieczek od drogi 070494C do 70491C,
- droga nr 070494C relacji Osieczek - granicy gminy – Iwanki Strona 154,
- droga nr 070495C relacji Osieczek od drogi 070490C do 070494C,
- droga nr 070496C relacji Osieczek - granicy gminy - Dębowa Łąka,
- droga nr 070497C relacji Osieczek do zabudowań,
- droga nr 070498C relacji Osieczek od drogi 1715C do zabudowań,
- droga nr 070499C relacji Osieczek - granicy gminy - Dębowa Łąka,
- droga nr 070500C relacji Osieczek od drogi 070499C - granicy gminy – Nieżywieć,
- droga nr 070501C relacji Osieczek od drogi 070500C do 070502C,
- droga nr 070502C Osieczek - granicy gminy – Nieżywieć,
- droga nr 070503C relacji Osieczek od drogi 1715C do zabudowań,
- droga nr 070504C relacji Osieczek od drogi 1715C do zabudowań,
- droga nr 070505C relacji Osieczek od drogi 070502C do zabudowań.

Łączna długość dróg gminnych wynosi około 132,5 km. Stan techniczny dróg gminnych oceniono jako dostateczny. Większość z dróg posiada nawierzchnię gruntową naturalną, brukową i bitumiczną.

13.1.2. Komunikacja kolejowa

Przez teren gminy przebiega dwustronna magistralna linia kolejowa nr 353 relacji Poznań – Inowrocław – Toruń – Iława – Olsztyn. Centralnie położona w stosunku do powierzchni gminy Książki, obsługująca cały jej obszar w zakresie transportu osobowego i towarowego jest stacja kolejowa „Książki”.

Fotografia 12. Stacja kolejowa Książki.

Źródło: Materiały własne.

13.1.3. Transport publiczny

Na terenie gminy Książki przewozy pasażerskie realizowane są przez Spółkę PKS Grudziądz z dworcem w Wąbrzeźnie, która zapewnia połączenia autobusowe zarówno z miastem Wąbrzeźno jak i z sąsiednimi miejscowościami.

W okresie ferii letnich i zimowych komunikacja autobusowa jest ograniczona.

13.1.4. Urządzenia komunikacyjne

Urządzenia komunikacyjne to przede wszystkim stacje paliw, parkingi przydrożne oraz obiekty hotelowe, gastronomiczne i handlowe. Zaspokajają one potrzeby kierowców i podróżnych. Należą do nich zarówno te bezpośrednio związane z samochodem – zaopatrzenie w paliwo, usługi techniczne jak i potrzeby osobiste – wypoczynek, nocleg, gastronomia.

Na terenie gminy Książki sieć chodników ze względu na bezpieczeństwo mieszkańców wymaga poprawy.

13.2. Gospodarka wodno – ściekowa

13.2.1. Zaopatrzenie w wodę

Prawidłową gospodarką wodną w gminie zajmuje się Gminna Spółka Wodna. Zaopatrzenie w wodę na terenie gminy realizowane jest za pomocą trzech studni zlokalizowanych na ujęciu wody w Książkach przy ul. Północnej.

Z ujęcia zlokalizowanego na terenie Książek woda dostarczana do kilku okolicznych miejscowości za pomocą systemów złożonych z sieci przesyłowych i przepompowni wody w Łopatkach.

Zasoby wodne ujęcia w Książkach w pełni zapewniają pokrycie zapotrzebowania. Szacunkowa liczba osób zaopatrywanych z ujęcia wynosi 4,3 tys. Zgodnie z pozwoleniem wodnoprawnym na pobór wód dla ujęć w Książkach maksymalny godzinowy pobór wody wynosi $69 \text{ m}^3/\text{h}$, a dobowy - $1650 \text{ m}^3/\text{d}$.

Przedsiębiorstwo prowadzi monitoring jakości wody pitnej, który polega na stałej kontroli jakości pod względem fizyko-chemicznym i bakteriologicznym. Pozwala to zapewnić wymaganą skuteczność procesów uzdatniania oraz utrzymać na optymalnym poziomie jakość produkowanej wody.

Według danych z Głównego Urzędu Statystycznego na rok 2011 na terenie gminy znajduje się sieć wodociągowa o długości 167,7 km. Sieć ta wraz z przyłączami osiąga długość 201,65 km oraz znajduje się 989 połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. W roku 2011 gospodarstwom domowym dostarczono $207,1 \text{ dm}^3$ wody. Z sieci wodociągowej korzysta 3627 osób, co stanowi 84,54 % mieszkańców gminy.

W roku 2011 zużyto średnio $48,4 \text{ m}^3$ wody na jednego mieszkańca.

13.2.2. Odprowadzanie ścieków

Obszar gminy Książki wyposażony jest w sieć kanalizacyjną.

Na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego za 2011 rok, całkowita długość czynnej sieci kanalizacyjnej dla obszaru całej gminy wynosi 31,1 km i posiada 417 przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Korzysta z niej 1630 osób co daje 38,0 % ludności gminy Książki. W omawianym roku odprowadzono 55 dm^3 ścieków. Ścieki odprowadzane są do miejskiej oczyszczalni ścieków w Wąbrzeźnie.

Na terenie gminy znajdują się również przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz szczelne bezodpływowe zbiorniki na nieczystości ciekłe, które wywożone są do miejskiej oczyszczalni ścieków w Wąbrzeźnie.

13.3. Elektroenergetyka

W granicach administracyjnych gminy Książki znajdują się następujące elementy układu elektroenergetycznego:

- ❖ napowietrzna linia przesyłowa wysokiego napięcia 110 kV relacji Jabłonowo – Węgrowo k/Grudziądz;
- ❖ napowietrzna linia przesyłowa wysokiego napięcia 110 kV relacji Jabłonowo – Radzyń Chełmiński;
- ❖ napowietrzne i wewnętrzne stacje transformatorowe 15kV/0,4 kV;

W miejscowości Książki znajduje się stacja prostownikowa zasilania PKP Toruń – Olsztyn, do której prowadzą dwie linie $15 \text{ kV} 2 \times / 3 \times \text{ AFL } 120 \text{ mm}^2$ z Wąbrzeźna.

Znajdujące się na tym terenie sieci lokalne charakteryzują się niedostatecznym rozwinięciem elektroenergetycznej sieci średniego i niskiego napięcia, niedostatecznie wydłużonymi liniami przesyłowymi oraz niedostateczną ilością stacji transformatorowych o napięciu 15 kV/0,4 kV.

13.4. Odnawialne źródła energii

Gmina Książki nastawiona jest na rozwój energii odnawialnej w postaci kolektorów słonecznych, pomp ciepła, elektrowni wiatrowych, paneli fotowoltaicznych. W miejscowości Łopatki znajduje się 1 elektrownia wiatrowa należąca do prywatnego inwestora, a w miejscowości Zaskocz znajdują się w budowie trzy elektrownie wiatrowe.

Na budynku Szkoły Podstawowej i Przedszkola w Książkach znajdują się kolektory słoneczne, a montaż następnych takich kolektorów planuje się na budynku Samodzielnego Gminnego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Książkach oraz Remizo – Świetlicy w Osieczku.

Do odnawialnych źródeł energii, które potencjalnie można wykorzystywać w gminie zaliczają się: energia wiatrowa, energia słoneczna oraz energia powstała z przetwarzania biomasy i biogazu.

Najbardziej preferowane kierunki uzyskiwania energii ze źródeł odnawialnych to energia wiatrowa. Zdecydowaną większość obszaru gminy stanowią tereny rolne, na których można lokalizować elektrownie wiatrowe. Należy pamiętać o zachowaniu również odpowiednich odległości od zabudowy, terenów leśnych, cieków wodnych, użytków ekologicznych, alei przydrożnych, oczek wodnych. Ponadto obszary te w zdecydowanej większości położone są poza gruntami o najwyższej przydatności rolniczej.

W wyniku wysokiego stechnicyzowania społeczeństw państw rozwiniętych i uzależnienia gospodarki światowej od konwencjonalnych źródeł energii, ich zasoby – jeszcze niedawno uważane za niewyczerpalne – nieustannie maleją i w nieokreślonym czasie zostaną zużyte. Dodatkowo obecna technologia ich funkcjonowania i pozyskiwania negatywnie wpływa na stan środowiska, powodując nieodwracalne zmiany klimatyczne. W związku z powyższym korzystne, a wręcz zasadne staje się dążenie do zastąpienia ich źródłami efektywnie ekologicznymi (np. elektrownie wiatrowe), których wykorzystanie poprawi stan środowiska naturalnego, zredukuje ilość odpadów oraz pozwoli zaoszczędzić zasoby surowców naturalnych. Obecnie zmienia się podejście wielu państw do gospodarki energetycznej i coraz częściej odnawialne źródła energii, zaczynają odgrywać w niej strategiczną rolę. Znalazło to odzwierciedlenie w polityce państw członkowskich Unii Europejskiej, które swoje cele i plany działania dotyczące wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii zawarły w Białej [3] i Zielonej Księdze [4-6]. Po za tym kraje unijne, w tym Polska ratyfikowały traktat o zmniejszeniu emisji gazów cieplarnianych z Kioto oraz zobowiązanie się przez władze polskie jeszcze w czasie rozmów akcesyjnych do przestrzegania Dyrektywy UE 2001/77/EC [7] dotyczącej stopniowego zwiększania udziału niekonwencjonalnych źródeł w produkcji energii elektrycznej.

Ponadto na podstawie mapy opracowanej przez prof. H. Lorenca uwzględniając dane pomiarowe z lat 1971 – 2000 „Strefy energetyczne wiatru w Polsce” gminę Książki zaliczono do strefy III – korzystnej.

Reasumując powyższe rozważania oraz mając na uwadze uwarunkowania i racjonalne zasady lokalizacji, stwierdza się, że na terenie gminy Książki istnieją warunki do rozwoju odnawialnych źródeł energii.

13.5. Gazownictwo

Gmina Książki nie posiada sieci gazowej. Występujące tu obiekty budowlane posiadają ogrzewania indywidualne paliwem stałym. Przewiduje się budowę sieci gazociągu łączącego Książki, Jabłonowo, Dębową Łąkę i Bobrowo.

13.6. Ciepłownictwo

Gmina Książki nie dysponuje centralnym źródłem ciepła. Zapotrzebowanie w ciepło zabudowie wielorodzinnej oraz budynkom użyteczności publicznej zapewniają obecnie kotłownie na paliwo stałe. Budynki mieszkalne i obiekty usługowe również ogrzewane są paliwem stałym. Zakłada się, że w przyszłości czynnikiem grzewczym będzie gaz ziemny wysokometanowy.

13.7. Telekomunikacja

Eksploracja napowietrznych linii telekomunikacyjnych znajduje się w gestii Urzędu Telekomunikacji w Wąbrzeźnie. Głównym operatorem telefonii w gminie jest Telekomunikacja Polska S. A. w Toruniu. Na terenie gminy Książki dostępne są także sieci telefonii komórkowej mające pozwolenie radiowe Urzędu Komunikacji Elektronicznej, jak: T-Mobile i Plus.

Z danych UKE wynika, iż zdecydowana większość powierzchni gminy Książki obsługiwana jest przez jednego operatora, za wyjątkiem wsi Brudzawki, która obsługiwana jest przez 2 operatorów.

Jak wynika z badań naukowych i analiz dokumentacji sporządzanych na etapie lokalizacji i budowy - stacje bazowe telefonii komórkowej, przy prawidłowym zainstalowaniu i wprowadzeniu zabezpieczeń związanych z dostępem do anten, charakteryzują się bardzo małymi natężeniami pól elektromagnetycznych. Anteny stacji bazowych instalowane są na wysokich wspornikach, tworząc w ten sposób strefy ochronne.

13.8. Gospodarka odpadami

Zgodnie z załącznikiem nr 1 do Uchwały Nr XXVI/435/12 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 24 września 2012 r. w sprawie wykonania „Planu gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2012-2017 z perspektywą na lata 2018-2023”, Gmina Książki zaliczona została do 2 regionu Chełmińsko-Wąbrzeskiego. Odpady komunalne z terenu gminy wywożone są na międzygminne składowisko odpadów znajdujące się we wsi Niedźwiedź w gminie Dębowa Łąka.

Składowisko to wyposażone jest w Regionalne Instalacje do Przetwarzania Odpadów Komunalnych (**RIPOK**) - Instalacje do składowania odpadów powstających w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych o pojemności pozwalającej na przyjmowanie przez okres nie krótszy niż 15 lat odpadów w ilości nie mniejszej niż powstająca w instalacji do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych.

Na terenie gminy odzysk „bioodpadów” prowadzony jest w sposób następujący:

- od mieszkańców budynków wielorodzinnych odbiór bioodpadów w systemie pojemnikowym,

- kompostowanie odpadów zielonych i bioodpadów - we własnym zakresie w przydomowych kompostownikach (dla zabudowy jednorodzinnej).

Na terenie gminy Książki działa firma wywozowa odbierająca obecnie odpady wielkogabarytowe i budowlane od mieszkańców – Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych i Mieszkaniowych „Ekosystem” spółka z o.o. z siedzibą w Wąbrzeźnie.

Na terenie gminy funkcjonuje zorganizowany system selektywnej zbiórki odpadów opakowaniowych (plastik, szkło, papier), z punktem zbiórki selektywnej w miejscowości Książki.

13.9. Urządzenia melioracji wodnych

Na terenie gminy występują urządzenia melioracji podstawowych i szczegółowych. Zgodnie z Ustawą Prawo Wodne celem zastosowania melioracji wodnych jest poprawa zdolności produkcyjnej gleby, ochrona jej przed osuszaniem i ochrona użytków rolnych przed powodzią i podtopieniami.

Na terenie gminy Książki znajdują się następujące urządzenia melioracji wodnych podstawowych:

- Kanał Sitno:
 - w kilometrze 4+000 ÷ 6+700,
 - w kilometrze 7+300 ÷ 17+600,
- Kanał Książki:
 - w kilometrze 0+000 ÷ 5+4000,
- Mała Bacha:
 - w kilometrze 3+150 ÷ 6+300.

Występuje również ciek Duża Bacha administrowana przez Biuro Terenowe w Chełmnie Biuro, które jest jednostką Kujawsko-Pomorskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w strukturze organizacyjnej bezpośrednio podległą Oddziałowi Rejonowemu w Toruniu.

Ponadto na terenie gminy Książki znajdują się melioracje wodne szczegółowe, które zajmują powierzchnię 3650,2 ha. Zgodnie z przepisami odrębnymi należą do nich: rowy wraz z budowlami związanymi z ich funkcjonowaniem (zaewidencjonowano ich 209,2 km), rurociągi (19,1 km), stacje pomp do nawodnień ciśnieniowych, ziemne stawy rybne, systemy nawodnień grawitacyjnych i ciśnieniowych.

14. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZADAŃ SŁUŻĄCYCH REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

W niniejszym rozdziale przedstawiono i odniesiono się do licznych dokumentów strategicznych. Dokumenty te dotyczą zarówno szczebla krajowego, wojewódzkiego i powiatowego.

W rozważaniach wykorzystano takie dokumenty jak:

- Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju;
- Krajowy Program Zwiększania Lesistości;
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko – Pomorskiego;
- Strategię Rozwoju Województwa Kujawsko – Pomorskiego;
- Strategię Rozwoju Transportu Województwa Kujawsko – Pomorskiego;
- Plan Gospodarki Odpadami Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2012 – 2017 z perspektywą na lata 2018 – 2023;
- Strategię Rozwoju Powiatu Wąbrzeskiego.

14.1.1. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju

Dnia 13 stycznia 2011 r. Rada Ministrów przyjęła Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030 roku. Jest to najważniejszy dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski. Jego nadrzędnym celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych w dążeniu do konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie czasu.

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju do 2030 roku kładzie szczególny nacisk na budowanie i utrzymanie ładu przestrzennego, ponieważ decyduje on o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe. Formułuje także zasady i działania służące zapobieganiu konfliktom w gospodarowaniu przestrzenią i zapewnieniu bezpieczeństwa, w tym powodziowego.

Poniżej przedstawiono aspekty zawarte i odnoszące się w sposób pośredni lub bezpośredni do gminy Książki:

- wewnętrzne powiązania funkcjonalne
 - siła i kierunki ciążenia społeczno – gospodarczych według modelu grawitacyjnego na poziomie 0,15 – 0,3 promili,
 - powiatowe saldo migracji na poziomie (-2) – (-1);
- struktura demograficzna:
 - wyższy od przeciętnego udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym,
 - przewidywane zmiany zaludnienia – słaby spadek,
 - od 25 do 40 podmiotów gospodarczych na 1 000 mieszkańców;
- sieć transportowa:
 - wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej na poziomie 0,30 – 0,35 według metodyki Instytutu Gospodarki i Przestrzennego Zagospodarowania PAN (T. Konarski z zespołem 2010);

- gospodarka ropą naftową i gazem ziemnym:
 - nie występuje;
- gospodarka wodna:
 - gęstość sieci wodociągowej 150 – 200 km/100 km²,
 - nie występuje pobór wody w przemyśle z wód podziemnych;
- elektroenergetyka:
 - zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca 800 – 1000 kWh;
- obszarowa ochrony przyrody:
 - brak obszarów chronionych w powierzchni gminy;
- krajobraz kulturowy:
 - nasycenie zabytkami nieruchomymi (według danych Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków z 2010 r.) na poziomie 15 – 20 na 1 000 ha;
- występowanie złóż kopalin i zasoby bilansowe w złożach:
 - gmina znajduje się strefie o wstępnie udokumentowanym potencjale występowania gazu ziemnego w łupkach dolnego paleozoiku (według P. Poprawy, 2010);
- zasoby energii odnawialnej:
 - energia wodna:
 - średni rzeczny odpływ jednostkowy na poziomie 2 – 3 l/s/km² (według J. Stachy'ego i B. Biernata),
 - energia wiatrowa:
 - gmina Książki położona jest w III korzystnej strefie energetycznej wiatru,
 - energia słoneczna:
 - średnie całkowite promieniowanie słoneczne w roku na poziomie 9,75 – 10,00 MJ/m² x doba (według J. Paszyńskiego i K. Miary, 1994);
- zagrożenia utrudnienia naturalne:
 - zagrożenia i utrudnienia klimatyczne:
 - bonitacja klimatyczna dla rolnictwa (najlepsze warunki w Polsce – 100) na poziomie 85 – 90 (według Górskiego, 1994),
 - zagrożenia i utrudnienia hydrologiczne:
 - przeważające rodzaje wezbrań określono jako roztopowe (według Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie),
 - zagrożenia glebowe i geomorfologiczne:
 - część gminy Książki położona jest w obszarach o średnim i silnym nasileniu spłukiwania potencjalnego gleby;
- zagrożenia i ochrona przeciwpowodziowa:
 - udział powierzchni gminy zagrożonych powodzią lub podtopieniami na poziomie 30 – 40% (szacunek na podstawie mapy roślinności potencjalnej J. M. Matuszkiewicza – Instytut Gospodarki i Przestrzennego Zagospodarowania PAN oraz bazy mokradeł Instytutu Melioracji i Użytków Zielonych).

14.1.2. Krajowy Program Zwiększania Lesistości

Realizacja zwiększania lesistości jest jednym z ważniejszych elementów polityki leśnej państwa. Konsekwentna realizacja celów tej polityki powinna zapewnić zwiększenie lesistości kraju do poziomu 30 % w roku 2020 i 33 % po roku 2050. Szczególną funkcją zalesień powinno być zatem odpowiednie kształtowanie struktur przestrzennych zasobów przyrody, zwiększanie ich biologicznej aktywności i różnorodności, a także estetycznych walorów krajobrazu. Ważnym zadaniem programu zalesień jest ochrona i wzmacnianie oraz łączenie we wspólny system najcenniejszych obszarów przyrodniczych. Bardzo istotnym problemem jest też racjonalne przestrzenne rozmieszczenie przyszłych zalesień. Rozmiar zadań, potrzeba systemowych rozwiązań w skali kraju i regionu, a przede wszystkim znaczenie zalesień dla ochrony środowiska, racjonalizacji struktury użytkowania ziemi i tworzenia ładu w gospodarce przestrzennej, nadają temu problemowi wysoką rangę.

Celem rządowego programu zwiększania lesistości do roku 2020 jest zatem zapewnienie warunków do zwiększenia lesistości do 30 %, ustalenie priorytetów ekologicznych i gospodarczych oraz wykorzystanie ich do optymalnego rozmieszczenia zalesień, a także opracowanie odpowiednich instrumentów realizacyjnych. Integralną częścią programu jest:

- + przestrzenny model zwiększania lesistości (obejmujący ustalenie preferencji zalesieniowych gmin) oraz rozmiar zalesień w układzie kraju, województw i powiatów;
- + założenia programów regionalnych i lokalnych;
- + zadania dla administracji rządowej, władz samorządowych na szczeblu wojewódzkim, powiatowym i gminnym oraz dla gospodarki leśnej;
- + harmonogram realizacji i aspekty ekonomiczne.

14.1.3. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko – Pomorskiego

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko – Pomorskiego został przyjęty Uchwałą Nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko – Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r. Dokument ten porusza najważniejsze aspekty polityki przestrzennej w wymiarze wojewódzkim.

Zagadnienia przedstawione w planie, które odnoszą się do gminy Książki:

- + Gminy Książki zakwalifikowano do funkcji rolniczej w obszarach o najkorzystniejszych warunkach rozwoju rolnictwa.
- + Gminę Książki zaliczono do obszarów występowania gleb wysoko produktywnych. Gminę zakwalifikowano do III – wschodniej strefy polityki przestrzennej.
- + Przez tereny gminy Książki prowadzi główna trasa kolejowa o prędkości poniżej 120 km/h. Przez skraj północny gminy, na terenie sołectwa Blizienko i Blizno przebiega na odcinku około 2,45 km droga wojewódzka nr 543.
- + Gminę Książki zaliczono do obszarów o niewykształconej funkcji turystycznej.
- + Gmina Książki położona jest w obszarze kulturowym regionu – historycznej Ziemi Chełmińskiej.
- + Gminę Książki zaliczono do obszarów o korzystnych uwarunkowaniach przyrodniczych dla rozwoju rolnictwa.

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa wyszczególniono zadania ponadlokalne realizujące cele publiczne. Do zadań tych, odnoszących się bezpośrednio lub pośrednio do gminy Książki, zaliczono:

- zadania o znaczeniu krajowym:
 - zadanie nr 2 – ochrona gruntów o wysokiej przydatności dla rolnictwa przed zmianą użytkowania na cele nierolnicze,
- zadania o znaczeniu wojewódzkim:
 - zadanie nr 39 – opracowanie programu ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami dla obszaru województwa kujawsko – pomorskiego (niniejszy dokument „Program ochrony środowiska z planem gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2011-2014 z perspektywą na lata 2015-2018” został przyjęty Uchwałą Nr XVI/299/11 Sejmiku Województwa Kujawsko – Pomorskiego z dnia 19 grudnia 2011 roku),
 - zadanie nr 48 – modernizacja wadliwie funkcjonujących systemów melioracyjnych, w szczególności na Pojezierzu Chełmińsko – Dobrzyńskim i na Kujawach,
 - zadanie nr 78 – przebudowa drogi wojewódzkiej nr 543 (zrealizowana).

14.1.4. Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Strategia rozwoju województwa jest drugim w hierarchii, po planie zagospodarowania przestrzennego województwa, dokumentem z zakresu polityki rozwoju regionu. Obecnie obowiązującym dokumentem jest „Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2007 – 2020”. Dokument ten stanowi aktualizację strategii z 2000 roku. Został przyjęty Uchwałą Nr XLI/586/2005 Sejmiku Województwa Kujawsko – Pomorskiego z dnia 12 grudnia 2005 roku. Sporządzono go wskutek zachodzących przemianach, związanych z wejściem Polski w struktury Unii Europejskiej.

Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2007 – 2020 zakłada nadrzędny cel, jakim jest: „poprawa konkurencyjności regionu i podniesienie poziomu życia mieszkańców przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju”.

W niniejszej strategii, wśród trzech priorytetowych działań strategicznych wskazano cele strategiczne i cele operacyjne związane z obszarami wiejskimi oraz życiem ludności obszarów wiejskich. Do powyższych zadań szczególnie można zaliczyć:

Priorytetowy obszar działań 1. Rozwój nowoczesnej gospodarki:

- Działanie 1.2. Wzmacnianie konkurencyjności regionalnej gospodarki rolnej:
 - Cel operacyjny 1.2.1.: Wspieranie adaptacji gospodarstw rolnych do funkcjonowania we współczesnych rynkach rolnych,
 - Cel operacyjny 1.2.2.: Wzmacnianie konkurencyjności przetwórstwa rolno-spożywczego;
- Działanie 1.3. Promocja rozwoju turystyki:
 - Cel operacyjny 1.3.1. Promocja walorów i produktów turystycznych,
 - Cel operacyjny 1.3.2. Rozwój sektora usług turystycznych.

Priorytetowy obszar działań 2. Unowocześnienie struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu:

- Działanie 2.1. Wspieranie rozwoju sieci osadniczej:
 - Cel operacyjny 2.1.2.: Rewitalizacja miast i wsi regionu;
- Działanie 2.2. Rozwój infrastruktury technicznej:
 - Cel operacyjny 2.2.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej regionu,
 - Cel operacyjny 2.2.2. Unowocześnienie układów transportowych wewnątrzregionalnych,
 - Cel operacyjny 2.2.4. Rozwój infrastruktury gospodarki wodnej;
- Działanie 2.4. Rozwój infrastruktury społecznej:
 - Cel operacyjny 2.4.2. Kształtowanie sieci usług publicznych z punktu widzenia ich dostępności;
- Działanie 2.5. Promocja dziedzictwa kulturowego:
 - Cel operacyjny 2.5.1. Zachowanie dziedzictwa kulturowego,
 - Cel operacyjny 2.5.2. Adaptacja dziedzictwa kulturowego do współczesnych potrzeb społecznych;
- Działanie 2.6. Zachowanie i wzbogacanie zasobów środowiska przyrodniczego:
 - Cel operacyjny 2.6.1. Utrwalanie, wzbogacanie systemu ekologicznego regionu,
 - Cel operacyjny 2.6.2. Rewaloryzacja środowiska przyrodniczego.

Priorytetowy obszar działań 3. Rozwój zasobów ludzkich:

- Działanie 3.3.: Promocja zatrudnienia osób pozostających bez pracy lub zagrożonych jej utratą:
 - Cel operacyjny 3.3.1. Rozwój zatrudnienia osób bezrobotnych,
 - Cel operacyjny 3.3.2. Przeciwdziałanie bezrobociu osób zagrożonych utratą pracy w rolnictwie oraz sektorach mających problemy z dostosowaniem się do potrzeb rynku pracy.

W 2012 roku podjęto prace nad nową wersją Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko – Pomorskiego do roku 2020.

14.1.5. Strategia Rozwoju Transportu do roku 2015 w Województwie Kujawsko – Pomorskim

W niniejszym dokumencie wyznaczono cele całego sektora transportu z horyzontem czasowym do 2015 roku. Dokument bezpośrednio odnosi się do zapisów Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2007 – 2020. Realizuje nadrzędny cel tego dokumentu. Zgodnie ze Strategią Rozwoju Transportu do roku 2015 w Województwie Kujawsko – Pomorskim przyjęto następujące cele generalne i podstawowe:

- cel generalny: rozwój infrastruktury drogowej w celu zaspokojenia potrzeb komunikacyjnych ludności, tworzenia warunków rozwoju gospodarczego regionu poprzez podnoszenie jego atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej oraz umożliwienie szerokiego włączenia województwa w system współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej w ramach Unii Europejskiej w sposób wykorzystujący tranzytowe położenie województwa;
- cele strategiczne:
 - budowa, rozbudowa i przebudowa i unowocześnienie sieci drogowej,

- stworzenie warunków poprawy i bezpieczeństwa na drogach,
- stworzenie warunków do rozwoju turystyki poprzez rozbudowę sieci dróg w regionach atrakcyjnych turystycznie.

14.1.6. Strategia Rozwoju Powiatu Wąbrzeskiego na lata 2013 – 2020

Cel strategiczny dla powiatu wąbrzeskiego został określony jako: *mały powiat wielkich szans* i możliwy jest do osiągnięcia po zrealizowaniu następujących celów cząstkowych (operacyjnych):

- rozwój stref ekonomicznych;
- poprawa i rozbudowa infrastruktury technicznej;
- promocja nowoczesnych form działalności rolniczej i przetwórczej;
- rozwój sportu i rekreacji;
- rozbudowa infrastruktury turystycznej;
- rozwój organizacji pozarządowych i grup społecznych;
- poprawa stanu infrastruktury technicznej;
- poprawa bezpieczeństwa.

Do efektów, które są możliwe w wyniku realizacji celów strategicznych, zaliczono:

- niskie bezrobocie;
- zasobne społeczeństwo;
- bezpieczny powiat.

14.1.7. Strategia Rozwoju Gminy Książki

Strategia gminy Książki wyznacza cztery cele strategiczne oraz 23 cele szczegółowe będące konkretyzacją celów szczegółowych.

1. Cel strategiczny. Poprawa warunków życia ludności wiejskiej i stanu bezpieczeństwa publicznego, rozwój rolnictwa ekologicznego, rozwój mieszkalnictwa i usług wyższego rzędu.

Cele szczegółowe:

- Poprawa warunków życia mieszkańców Książek,
- Realizacja nowych budynków komunalnych i modernizacja istniejących zasobów,
- Rozwój budownictwa mieszkaniowego oraz poprawa standardu zamieszkania,
- Wzbogacenie oferty kulturowej rekreacyjno-sportowej,
- Rozwój i poprawa standardu funkcjonowania placówek oświatowych,
- Wspieranie rozwoju szkolnictwa wyższego,
- Poprawa funkcjonowania opieki zdrowotnej i socjalnej,
- Poprawa warunków obsługi komunikacyjnej gminy,
- Poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego.

2. Cel Strategiczny. Tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju przedsiębiorczości, agrobiznesu, nowoczesnej i zdywersyfikowanej gospodarki.

Cele szczegółowe:

- Tworzenie warunków dla wzrostu aktywności gospodarczej,
- Tworzenie warunków rozwoju agrobiznesu,
- Wspieranie rozwoju otoczenia biznesu,
- Poprawa warunków obsługi administracyjnej i funkcjonalnej urzędu,
- Promocja gminy,
- Aktywizacja i proporzysta gospodarka finansowa gminy.

3. Cel strategiczny. Ochrona walorów i zasobów środowiska kulturowego oraz przyrodniczego.

Cele szczegółowe:

- Ochrona obiektów o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych
- Ochrona dziedzictwa kulturowego Gminy,
- Stworzenie ponadlokalnego i lokalnego systemu powiązań przyrodniczych z wykorzystaniem elementów cennych przyrodniczo, zwłaszcza zbiorników wodnych z otaczającą zielenią na obszarze gminy,
- Ochrona wód, gruntu, powietrza i ochrona przed hałasem.

4. Cel strategiczny. Racjonalne kształtowanie przestrzeni oraz dbałość o walory architektoniczne, ruralistyczne i krajobrazowe.

Cele szczegółowe:

- Stworzenie podstaw prawnych zmierzających do sprawnego funkcjonowania i racjonalnego kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej,
- Prowadzenie racjonalnej gospodarki nieruchomościami zgodnie z polityką rozwojową gminy,
- Kształtowanie elementów przestrzennych identyfikacji miejsca i tożsamości gminy.

SPIS TABEL

Tabela 1. Gmina Książki na tle powiatu i województwa.....	8
Tabela 2. Ogólne struktura użytkowania gruntów w gminie Książki.	10
Tabela 3. Szczegółowa struktura użytkowania gruntów w gminie Książki.	10
Tabela 4. Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach gminy Książki.	12
Tabela 5. Decyzje o warunkach zabudowy w latach 2004 – 2013.	13
Tabela 6. Decyzje lokalizacji inwestycji celu publicznego wydane w latach 2004 – 2013.	14
Tabela 7. Pozwolenia wodnoprawne wydane na terenie gminy Książki w latach 2004 - 2013.	15
Tabela 8. Wydane decyzje o zalesieniach na terenie gminy Książki w latach.....	15
Tabela 9. Zestawienie jezior na terenie gminy Książki.....	18
Tabela 10. Gospodarstwa rolne według grup obszarowych użytków rolnych.....	23
Tabela 11. Powierzchnia gospodarstw według klas wielkościowych.	24
Tabela 12. Gospodarstwa domowe z dochodami z różnych źródeł.	24
Tabela 13. Kierunki produkcji roślinnej w gminie Książki.	25
Tabela 14. Kierunki produkcji zwierzęcej w gminie.	26
Tabela 15. Ciągniki rolnicze w gminie Książki.	26
Tabela 16. Rozkład powierzchni lasów na przestrzeni lat 2006-2012. Ha????.....	27
Tabela 17. Obiekty wpisane do rejestru zabytków.....	35
Tabela 18. Obiekty ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków.	35
Tabela 19. Zabytkowe parki i założenia zieleni komponowanej wyznaczone do ujęcia w wojewódzkiej ewidencji zabytków.....	38
Tabela 20. Niekoszponowane nieruchomości archeologiczne w gminie Książki.	40
Tabela 21. Zabytkowe cmentarze ujęte są w wojewódzkiej ewidencji zabytków.	54
Tabela 22. Zestawienie głównych wskaźników demograficznych dla gminy Książki.	55
Tabela 23. Liczba ludności gminy Książki w latach 2002– 2011.....	56
Tabela 24. Ruch naturalny według płci w latach 2001 – 2011 w gminie Książki.....	57
Tabela 25. Ludność według grup wiekowych w latach 2001 – 2010 w gminie Książki.	58
Tabela 26. Ruchy migracyjne latach 2001 – 2011 w gminie Książki.	59
Tabela 27. Zestawienie głównych wskaźników dotyczących zatrudnienia w gminie Książki w latach 2002 – 2012.	61
Tabela 28. Bezrobotni zarejestrowani w gminie Książki w latach 2003 – 2012.	61
Tabela 29. Bezrobotni w gminach powiatu wąbrzeskiego według płci.	62
Tabela 30. Zasoby mieszkaniowe w gminie Książki w latach 2001 – 2010.	63
Tabela 31. Zasoby mieszkaniowe ogółem w gminie Książki w latach 2000-2010.....	63
Tabela 32. Wyposażenie mieszkań w gminie Książki w podstawowe instalacje na tle powiatu wąbrzeskiego.	64
Tabela 33. Uczniowie i absolwenci w szkołach podstawowych i gimnazjalnych w gminie Książki w latach 2008 – 2011.	65
Tabela 34. Dostęp do Internetu w szkołach podstawowych i gimnazjalnych w latach 2007 – 2010.....	65
Tabela 35. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON według sektorów własnościowych.	68
Tabela 36. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON według sekcji PKD 2004 w latach 2002 – 2009.....	69
Tabela 37. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON według sekcji PKD 2007 w latach 2009 – 2011.	70
Tabela 38. Stan prawny gruntów w gminie Książki.	75
Tabela 39. Pomniki przyrody na terenie gminy Książki.	77

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Powierzchnia gmin położonych w powiecie wąbrzeskim.	9
Wykres 2. Liczba ludności w gminach położonych w powiecie wąbrzeskim.	9
Wykres 3. Procentowy udział poszczególnych klas gruntów ornych.	20
Wykres 4. Gospodarstwa rolne według grup obszarowych użytków rolnych.	23
Wykres 5. Gospodarstwa domowe z dochodami z różnych źródeł.	25
Wykres 7. Ludność gminy Książki w latach 2002 – 2011.	56
Wykres 8. Ruch naturalny w gminie Książki w latach 2001 – 2011.	57
Wykres 9. Ludność gminy Książki według grup ekonomicznych w latach 2001 – 2012.....	59
Wykres 10. Ludność gminy Książki według płci w latach 2001 – 2012.	60
Wykres 11. Piramida wieku i płci na rok 2012 na terenie gminy Książki.	60
Wykres 12. Bezrobotni zarejestrowani w gminie Książki w latach 2003 – 2012.	62
Wykres 13. Zasoby mieszkaniowe w gminie Książki w latach 2000-2010.	64
Wykres 14. Stan prawny gruntów położonych w obszarze wiejskim gminy Książki.	76

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Położenie gminy Książki na tle powiatu wąbrzeskiego.....	6
Rysunek 2. Położenie gminy Książki na tle województwa kujawsko – pomorskiego.....	7
Rysunek 3. Sołectwa gminy Książki.....	12
Rysunek 4. Park w Łopatkach.....	38
Rysunek 5. Park w Łopatkach w sąsiedztwie świetlicy wiejskiej.....	39
Rysunek 6 .Park w Zaskocz.....	39

SPIS FOTOGRAFI

Fotografia 1. Jezioro Blizno w miejscowości Blizienko.....	17
Fotografia 2. Jezioro Wielkie w miejscowości Osieczek, gmina Książki.....	18
Fotografia 3. Widok na pola uprawne przy drodze Książki- Blizienko.....	20
Fotografia 4. Pola uprawne w miejscowości Zaskocz.....	21
Fotografia 5. Stawy hodowlane w miejscowości Książki.....	28
Fotografia 6. Miejsce Golgoty Polaków położone przy drodze Książki - Brudzawki.....	29
Fotografia 8. Kościół parafialny p. w. Trójcy Świętej w Książkach.....	52
Fotografia 9. Kościół parafialny p.w. Św. Marii Magdaleny w Łopatkach.....	53
Fotografia 10. Kościół parafialny p. w. Świętej Katarzyny Aleksandryjskiej w Osieczku.....	54
Fotografia 11. Budynek świetlicy i OSP w miejscowości Blizienko.....	67
Fotografia 12. Platan w parku w miejscowości Zaskocz.....	78
Fotografia 13. Stacja kolejowa Książki.....	83